

ВОЖЫК

• Эксклюзіў!

Унікальная карта
«Гумарыстычныя
далягляды. Міншчына»

• Смех без межаў

Падарожжа
ў Габрава

• Генадзь АЎЛАСЕНКА.

Цягнік да Бразіліі.
Жартоўная пародыя
на п'есы абсурду

• Зорная рампа

Яўген КРЫЖАНОЎСКІ:
«У эстрадным тэатры
выходзіш на сцэну
голым...»

2009

Слова рэдактара

Паважаныя вожыкаўцы!

Вы трымаеце ў руках першы нумар альманаха сатыры і гумару «Вожык». Відаць, вам нязвыкла бачыць калочага сябра ў новым абліччы, але час, як кажуць, не стаіць на месцы — змяніўся і часопіс.

Расказваць вам, шануюныя прыхільнікі «Вожыка», пра гісторыю выдання няма сэнсу, бо, па-першае, вы самі яе выдатна ведаеце. А па-другое, уласна ўдзельнічалі ў яе стварэнні. Менавіта вы рабілі «Вожык» такім, якім ён быў — вострым і дасціпным, вясёлым і крытычным, жартоўным і сатырычным... Працягвайце і далей супрацоўнічаць са слынным выданнем, рабіце так, каб «Вожык» заставаўся «Вожыкам» у лепшых яго дасягненнях і традыцыях. Але не бойцеся прапаноўваць на яго іголку і новыя задумы і ідэі: разгледзім кожную, а лепшыя — увасобім у жыццё!..

У «Вожыку», без перабольшання, заўсёды друкаваліся ўсе класікі нашай літаратуры. Яшчэ са старонак газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну» з вершамі-заклікамі да партызан і воінаў звярталіся Янка Купала і Якуб Колас. З першых дзён існавання выданне згуртавала вакол сябе і лепшых мастакоў-карыкатурыстаў. Кожны з іх, маючы свой адметны творчы почырк, удзельнічаў у стварэнні менавіта вожыкаўскай школы карыкатуры і гумарыстычнага малюнка. Акрамя таго, «Вожык» адкрыў і працягвае адкрываць новыя імёны сатырыкаў, гумарыстаў, мастакоў.

Выданне заўсёды арыентавалася на самыя розныя чытацкія аўдыторыі і ўзроставыя групы, мела пастаянныя і трывалыя сувязі з установамі культуры, працоўнымі, студэнцкімі, вучнёўскімі калектывамі, мясцовымі літаб'яднаннямі, творчымі людзьмі... Так будзе і надалей.

Справядліва і без перабольшання заўважым, што «Вожык» — гэта унікальнае выданне з багатай гісторыяй і творчымі традыцыямі, сапраўдная энцыклапедыя беларускага гумару і сатыры.

Закончыць хацелася б словамі нашага былога галоўнага рэдактара Алеся Пісьмянкова:

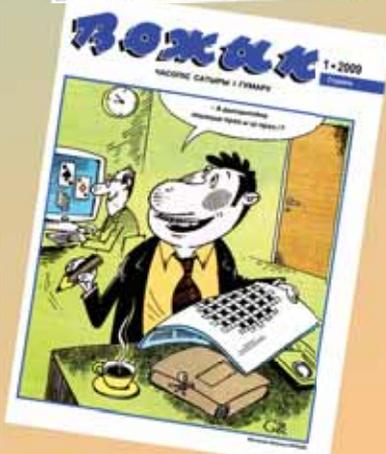
*«Свой астатні грошык
Не шкадуй на «Вожык»,
Бо настрой харошы —
Даражэзі за грошы!»*

Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Р. S. Рэдакцыя нагадвае, што працягваецца падпіска на першае паўгоддзе 2010 года і на альманах сатыры і гумару «Вожык» можна падпісацца ў любым паштовым аддзяленні.

Індэкс індыўідуальнай падпіскі — 74844, цана — 8820 рублёў, ведамаснай — 748442, цана — 11000 рублёў.

Альманах «Вожык» № 1 за 2010 год выйдзе ў студзені, № 2 — у ліпені 2010 года.

ВОЖЫК

Альманах сатыры і гумару

У нумары:

Слова ў дарогу.....	3
Нашы святы. Была нагода.....	5
Карта «Гумарыстычныя далягяды. Міншчына».....	6
Персона. Алег ПАПОЎ: «Усё жыццё займаюся тым, што мне падабаецца!».....	14
Смех без межаў. Падарожжа ў Габрава.....	20
Смяюцца пабрацімы. Іван АНОШКІН. Дружбу мацуе гумар.....	24
Маляваны дэтэктыў. Генадзь АНУФРЫЕЎ, Аляксандр КАРШАКЕВІЧ. Прыгоды Шэрлака Холмса і Доктара Ватсана ў Мінску.....	26
Проза. Генадзь АЎЛАСЕНКА. Цягнік да Бразіліі. <i>Жартоўная пародыя на п'есы абсурду ў дзвюх дзях</i>	30
Паэзія. Рассакрэчаны аўтар. Васіль ЖУКОВІЧ. Паэт — не гандляр. Пакуты каханьня. Перадумаў быць гладышом. Цяжкая задача. Лепей ідзі па грыбы. <i>Пародыі</i>	46
Проза. Валянцін КРЫЖЭВІЧ. Юбілейны сверб. Культурны пласт. Кнігалюб. Нагасцяваўся. Рацпрапанова. <i>Гумарыстычныя апавяданні</i>	48
Нашы прэзентацыі. Казімір КАМЕЙША. На сустрэчу з эпіграмай....	54
Пераклады. Ганад ЧАРКАЗЯН. Рым — цудоўны горад. <i>Апавяданне</i>	56

стар. 5

стар. 14

стар. 22

стар. 30

«Вожык» — альманах
сатыры і гумару

№ 7, 2009 год.

*Выдаецца з кастрычніка
2009 года (часопіс сатыры
і гумару «Вожык» —
з ліпеня 1941 года).
Рэгістрацыйны № 520.*

Выходзіць адзін раз
у паўгоддзе.

Заснавальнік —
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь,
РВУ «Літаратура і Мастацтва».

Галоўны рэдактар
Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Рэдакцыйная калегія:

Анатоль АКУШЭВІЧ,
Сяргей ВОЛКАЎ,
Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
Мікола ПРГЕЛЬ,
Тамара ДАНИЛЮК,
Валянціна ДУБРОВА,
Юлія ЗАРЭЦКАЯ,
Казімір КАМЕЙША,
Алег КАРПОВІЧ,
Уладзімір МАТУСЕВІЧ,
Міхась ПАЗНЯКОЎ,
Павел САКОВІЧ,
Уладзімір САЛАМАХА,
Васіль ТКАЧОЎ.

Рэдакцыя:

Казімір КАМЕЙША,
Павел САКОВІЧ
(адрэс літаратуры),
Аляксандр КАРШАКЕВІЧ
(мастацкі адрэс).

Нашы святы.
Клецкія жартачкі.....58

Парнаскія жарты.
Павел САКОВІЧ. Эпіграмы як рэкламы.
Віктар КУНЦЭВІЧ. Асот. *Літаратурны шарж.*
Уладзімір СКАРЫНКІН. Эпітафіі.
Міхась СЛІВА. Прадаўжаючы слаўныя традыцыі.
Рэцэнзія.....60

Класікі смяюцца.
Ведаў слову цану.
Да 100-годдзя Максіма ЛУЖАНИНА.
Зарубкі на памяці. *Прымайкі.*
Вывівакі. Перадойкі.
Адпачынкавыя матывы. *Вершы.*
Эпіграмы.....62

Вернісаж.
Малое Аркадзь ГУРСКІ.....66

Вясёлы Калючык.
Уладзімір МАЦВЕЕНКА. Арэшак. *Казка.*
Школьныя пацешкі. Вінегрэт.
Вершы.....71

Андрэй за ўсіх мудрэй. *Комікс-казка*.....73
Мікола ТОНКАВІЧ, Лёля БАГДАНОВІЧ,
Міхась ДУБОВІК. Загадкі.....80
Уладзімір ГОЛУБЕУ, Кастусь КАРНЯЛЮК,
Міхась КАВАЛЁЎ, Вольга ЛАТЫШАВА.
Смяшынкi.....81

Зорная рампа.
Яўген КРЫЖАНОЎСКІ: «У эстрадным тэатры
выходзіш на сцэну голым...».....82

«Вожык» на сцэне.
Васіль НАЙДЗІН. «Даю ўстановачку...» *Сцэнка*.....90
Міхась УЛАСЕНКА, Людміла ЮШЫНА,
Міхась ДУБОВІК, Ала ДЗІКАЯ, Валянціна
РЫБАЧОНАК. Прыпеўкі.....92
Мікалай АЛЕШКА, Уладзімір ПЕЦЮКЕВІЧ.
«Ай, ды полька!». *Песня*.....92

Усяго патроху.
Анекдоты, карыкатуры.....94

Чайнворд.....96

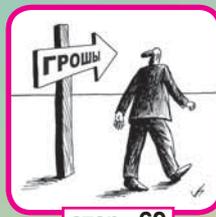
На вокладцы: малюнак Алега ГУЦОЛА.

стар. 46

стар. 64

стар. 69

стар. 83

Рэдактар стылістычны
Ірына КАЧУРКА.
Камп'ютэрная вёрстка
Жана МАЛЕВІЧ.

Адрас рэдакцыі:
220005, Мінск,
праспект
Незалежнасці, 39.

Тэлефоны:
галоўнага рэдактара,
аддзела літаратуры,
мастацкага
аддзела — 284-84-52,
бухгалтэрыі — 284-66-72,
факс — 284-84-61.

Рукапісы не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Перадрукоўваючы
матэрыял, трэба
абавязкова спасылацца
на «Вожык». Разглядаюцца
рукапісы, надрукаваныя
на машынцы або
набраныя на камп'ютэры.
Аўтары публікацый нясуць
адказнасць за падбор
і дакладнасць фактаў.
Рэдакцыя можа друкаваць
матэрыялы, не падзяляючы
пазіцыю і думку аўтараў.

Падпісана да друку
8.10.2009.
Фармат 70x90 1/16.
Афсетны друк.
Папера афсетная.
Ум. друк. арк. 7,02
Ул.-выд. арк. 9,41
Тыраж 1892 экз.
Зак. 2428

РУП «Выдавецтва
«Беларускі Дом друку».
220013, Мінск, праспект
Незалежнасці, 79.
ЛП № 02330/0494179
ад 3.04.2009.

© «Вожык», 2009

• Слова ў дарогу

Анатоль АКУШЭВІЧ,
начальнік упраўлення культуры
Мінскага аблвыканкама

*Гісторыя у «Вожыка» свая,
Ёсць у яго гаўно свае куміры!
Жыццё ачысціць цалкам ад гнілля —
Вось мэта гумару яго ў сатыры.*

*Ён зноў, нібыта з чыстага ліста,
Ў каторы раз вярстае свежы нумар.*

*Ратуе свет не толькі пекната —
Яго ратуе трапны жарт і гумар.*

*Жадаем шчыра «Вожыку» габра,
Мы ім чытальні, клубы упрыгожым.
Яшчэ жадаем вастрыні пяра,
А трэба — «асялком» вам дапаможам.*

Уладзімір САЛАМАХА,
пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі
Рэспублікі Беларусь, галоўны рэдактар
выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя»
імя Петруся Броўкі»

Сатырычны і гумарыстычны вопыт у «Вожыка» багаты, традыцыі жыццетрывалыя, ды і вытокі іх — з грознага 1941-га. Менавіта тады, калі, здавалася б, людзям, краіне было не да газет і часопісаў, выйшаў першы нумар газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну». Па сутнасці, як адзначаюць даследчыкі, наыве ажыццявілася тое, калі пяро і аловак, слова і малюнак прыраўняліся да штыка... Шмат спраў было ў «Вожыка» і ўжо на іншым, мірным, фронце. Клопат у яго пашырыўся, часопіс заняўся такой важнай дзяржаўнай справай, як станаўленне ў літаратуры і мастацтве беларускай сатыры і гумару. Жадаю «Вожыку» захаваць свае лепшыя традыцыі, па-ранейшаму садзейнічаць развіццю беларускай сатыры і гумару ў літаратуры і мастацтве. У добры шлях!

Валянціна ДУБРОВА,
дырэктар Гомельскай абласной
універсальнай бібліятэкі імя У. Леніна

Я трымаю ў руках «Вожык» у нязвыклым для мяне фармаце альманаха. За мінулыя гады шмат што мянялася ў нашым жыцці, мяняўся і часопіс. Менавіта ў нашым родным Гомелі з'явіўся агітплакат «Раздавім фашысцкую гадзіну», які ў 1945 годзе пастановай ЦК КПБ быў ператвораны ў сатырычна-гумарыстычны часопіс «Вожык». Больш за 65 гадоў ён з'яўляецца адзіным дзяржаўным выданнем сатыры і гумару, якое падабаецца самым розным чытачам. На жаль, зараз мы будзем сустракацца радзей, але я не сумняваюся, што «Вожык» па-ранейшаму застанецца верны сваім традыцыям і актуальным тэмам. Рэдакцыя «Вожыка» — заўсёды жаданы госць ва ўстановах культуры Гомельшчыны. Неаднаразова адбываліся сустрэчы вожыкаўцаў з супрацоўнікамі абласной і іншых бібліятэк. Ад усёй душы жадаю калектыву альманаха творчых поспехаў і цікаўнай вялікай чытацкай аўдыторыі.

Сяргей ВОЛКАЎ,
заслужаны дзеяч мастацтваў, мастак,
карыкатурыст, жывапісец, графік, партрэтыст

«Вожык» — роднае для мяне выданне. Мой бацька, Анатоль Валянцінавіч, быў як мастак-карыкатурыст, па сутнасці, «хросным бацькам» «Вожыка»: працаваў у ім з 1945 года, калі выйшаў першы нумар, і амаль да канца свайго жыцця. Пры яго актыўным удзеле фарміравалася мастацкае аблічча часопіса. Ён стварыў у «Вожыку» ўласную школу карыкатуры і гумару, а потым і мне перадаў сваю творчую эстафету. Яшчэ студэнтам я пачаў друкаваць свае карыкатуры ў часопісе. І ўжо не адзін дзесятак гадоў супрацоўнічаю з выданнем, зрабіў для «Вожыка» дзесяткі сатырычных, гумарыстычных малюнкаў і вокладак. А новаму «Вожыку»-альманаху, які ўжо будзе мець абноўленае аблічча, жадаю, як і раней, мець вострыя іголки, не губляць гумару, досціпу і жартаваць яшчэ многа-многа гадоў!

Тамара ДАНИЛЮК,
дырэктар Брэсцкай абласной бібліятэкі
імя М. Горкага

Шаноўны дружа «Вожык»! Прывітанне дасылаюць табе чытачы з гераічнай Брэстчыны. У тваёй творчай біяграфіі таксама ёсць нямала гераічных старонак, звязаных з Вялікай Айчыннай вайной. Потым ты самааддана змагаўся з усімі недахопамі, якія перашкаджалі мірнаму жыццю. Цяпер твае вострыя калючкі хоць і мяняюць аблічча, але не губляюць сатырычнай вастрыві і гаючага гумару. Прырастай чытачамі, радуй сваіх прыхільнікаў мілагучнасцю і трапнасцю роднага слова, будзь падтрымкаю ў добрых справах. Добрай дарогі і таленавітых аўтараў табе, альманах «Вожык», удзячных чытачоў і вялікіх тыражоў!

Мікола ШАБОВІЧ, пісьменнік,
старшыня секцыі сатыры і гумару
Саюза пісьменнікаў Беларусі

*Шаноўны «Вожык»!
Слаўны браце!
У новым выйдзеш ты
фармаце.
І я скажу: «У добры шлях,
Гумарыстычны альманах!»*

Нагода была, ды яшчэ якая. Надыходзіў дзень першага красавіка. А хіба ўявіш яго без смеху? Вось і ладзілася ў Мінску сапраўднае свята — рэспубліканскае свята гумару «Беларусы смяюцца» ў рамках Усебеларускага фестывалю народнага гумару «Аўцюкі», арганізаванае Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Уся гэта дзеля адбывалася ў Доме літаратуры, а каб патрапіць туды, трэба было прайсці праз своеасаблівы КПП, дзе пропускам быў штамп-пацалунак, які ставіўся на руку. Яго атрымлівалі толькі тыя, хто мог расказаць анекдот, смешную гісторыю, а інакш — купляй за грошы, апусціўшы іх у імправізаваную скарбонку-слоік.

У фае на другім паверсе гаспадарыў «Вожык». Усіх захапіла выстава карыкатур аўтарай-мастакоў гэтага выдання. Выклікалі добрую ўсмешку малюнкі Алега Гуцола, Аляксандра Каршакевіча, Паўла Шыгчо, Пятра Козіча, Андрэя Пучканёва, Анатоля Гармазы, Алега Папова, Сяргея Волкава. Ладзілася выстаўка-продаж кніг, дыскаў са старадаўняй музыкой, з казкамі і песнямі, а таксама дыскаў з творами беларускіх пісьменнікаў. Народ танчыў пад вяселую музыку. Весяліліся і гэтак: валёнкам збівалі валёнак, кідалі бульбу ў чыгунок, з завязанымі вачамі віламі намацвалі чыгунок...

У вялікай жа зале не хапала месцаў усім жадаючым, і таму запозненыя аматары гумару вымушаны былі падпіраць плячывыя сцены ў праходах.

Першым слова ўзяў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец... А прымаўкамі кшталту «Смяяцца не грэх; лепш жартаваць, чым гараваць; пажыві чалавекам, а сабакам быць паспееш...» вечар адкрыў пісьменнік, галоўны рэдактар часопіса «Вясёлка» Уладзімір Ліпскі.

Услед за ім на сцэну выйшаў гурт народнага гумару і жартаў «Смехаўё» з вёскі Баянічы Любанскага раёна. Самадзейныя артысты ад-

разу стварылі святочны настрой. А потым са сцэны гучалі жарты, песні, нават кпіны. Было і эратычнае распрананне, і пераапрананне... Гурт «Смехаўё» перадаў эстафету прадстаўнікам іншых «сталіц» святаў гумару — вёсак Споравы і Аўцюкі. Жарты апошняй агучыў Уладзімір Ліпскі.

Прыйшліся даспадобы публіцы анекдоты, маналогі ды спевы заслужанага артыста Беларусі Уладзіміра Радзівілава.

Са сваімі пародыямі на вершы Уладзіміра Марука, Леаніда Дранько-Майсюка, Аляксандра Усені і іншых паэтаў выступілі Мікола Шабовіч і кампанія. «Кампанія» ж складалася з Анатоля Міхальчэнкі і Дзмітрыя Пятровіча, якія спявалі пародыі пад гітару. Да іх са сваімі вершамі-пародыямі далучыліся і гродзенскія творцы Пётр Сямінскі і Фёдар Чычкан.

Жару вечарыне падсыпалі пераможцы студэнцкага фестывалю гумару «Гумарына-2009» — студэнты кафедры рэжысуры беларускіх абрадаў і свят Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў: паказалі гумарыстычную інтэрмедыю «Маня», выступілі мім-шоу «Бонус», Марына Кавалёва з цыркавым нумарам. А прадстаўнікі кафедры харэаграфіі выканалі нумар «Кармен». Кармен — у традыцыйнай чырвоначорнай сукенцы, хлопцы (у складзе пяці чалавек) — у сучасным стыльным адзенні. Своеасаблівым было і музычнае суправаджэнне — ад аўтэнтыкі Бізэ да вясельнага марша Мендэльсона.

Не абышлося і без падарункаў: лепшых «смехуроў» адорвалі кнігай У. Ліпскага «Чыстая брахня». А Мікалай Чаргінец узнагародзіў удзельнікаў мерапрыемства граматамі СПБ...

Свята ўдалося. Беларусы смяяліся, беларусы ўмеюць смяяцца. Гэта яшчэ раз сцвердзіла вечарына гумару.

Фота Кастуся ДРОБАВА.

• Нашы святы

Была нагода...

Гумарыстычныя далягляды. Міншчына

Мінскі раён: Іван Грамовіч (1).
Уздзенскі раён: Кандрат Крапіва (2), Антон Бялевіч (3).
Стаўбіцоўскі раён: Якуб Колас (4), Мікола Маляўка (5), Казімір Камейша (6), Яўген Хвалеі (7).
Пухавіцкі раён: Генадзь Кляўко (8), Захар Бірала (9), Анатоль Вольны (10).
Маладзечанскі раён: Янка Купала (11), Рыгор Семашкевіч (12), народны жартоўны гурт «Тары-бары» (13).
Мядзельскі раён: Максім Танк (14), Мікола Шабовіч (15).
Лагойскі раён: Ніл Гілевіч (16).
Салігорскі раён: Анатоль Дзялендзік (17), Максім Лужанін (18), Уладзіслаў Нядзведскі (19).
Слуцкі раён: Васіль Вітка (20), Павел Місько (21).
Любанскі раён: Уладзімір Паўлаў (22), раённае свята народнага гумару «У Баянічы на гулянічы» (23).
Вілейскі раён: Леапольд Родзевіч (24).
Дзяржынскі раён: Станіслаў Шушкевіч (25).
Чэрвеньскі раён: Міхась Пянкрат (26), Мікола Вяршынін (27).
Нясвіжскі раён: Яўген Міклашэўскі (28), Кастусь Жук (29).
Бярэзінскі раён: Міхась Скрыпка (30).
Крупскі раён: Васіль Зуёнак (31), Васіль Макарэвіч (32).
Старадарожскі раён: Міхась Парахневіч (33), народны тэатр народнай гульні «Старадарожская лясёнка» (34).
Капыльскі раён: Кузьма Чорны (35), Анатоль Астрэйка (36), народны тэатр гульні і гумару «Капыльскія пацехі» (37), абласны фестываль гульні і гумару «Капыльскія пацехі» (38).
Клецкі раён: раённы фестываль народнай гульні і гумару «Клецкая рагатуха» (39).
Валожынскі раён: Стары Улас (40), Хведар Чэрня (41), раённае свята гумару «Дубінскія жартачкі» (42), творчы калектыў «Дубінскія фанабэры» (43).
Дзяржынскі раён: Уладзімір Бараноўскі (1), Анатоль Гармаза (2).
Барысаўскі раён: Мікалай Шышлоў (3).
Слуцкі раён: Аляксандр Пятроў (4).
Стаўбіцоўскі раён: Васіль Ключнік (5).
Смалявіцкі раён: Вікенцій Пузанкевіч (6).

*Здаўна казалі,
што найлепшым чынам усё на
свеце пазнаецца, дзякуючы
параўнанню. Параўнанне —
той самы посах, на які ва ўсе
часы абапіраліся паэты. Гэта
ім, паэтам, прыйшло ў галаву
шукаць і знаходзіць параўнанні
геаграфічным абрысам краін і
нават астравоў і паўастравоў.
Так узнік славуты «пенінскі
боцік» ці «пісталецік на баку»
Паўднёвай Амерыкі. Не агно
параўнанне знайшлося
і нашай роднай Беларусі.
Адным яна нагадвала
на карце дубовы лісток,
іншым — кляновы, а Уладзімір
Караткевіч у абрысе краіны
ўбачыў магутную волатную
постаць роднага зубра.
Але перад намі сёння
не зусім звычайная карта.
Хоць абрысы яе і самапраўдзівыя,
а вось сутнасць —
літаратурна-гумарыстычная.
Мы паспрабуем зрабіць
падарожжа ў мясіны, якія
звязаны з імёнамі нашых
вядомых твораў-гумарыстаў.
І пачнём гэта падарожжа
з Міншчыны. Што нагадвае
яна сабой на гумарыстычнай
карце? Калі пагадзіцца,
што гэта лісток, дык варта
падкрэсліць, што багата
ў ім сонца, свежага здаровага
хларафілу, досціну,
непасрэднасці і вастрыні.
Дый смеху — добры мех!
Вывеціцца на ёй ці раён,
ці агна вёсачка ды з цэлым
сузор'ем. Далучайцеся,
шаноўныя чытачы «Вожыка»,
да нашага падарожжа.*

МІНСКІ РАЁН.

Закружка. З гэтай мясціны вядомы беларускі празаік **Іван ГРАМОВІЧ** (1918 — 1986). Працаваў намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Вожык». Гумар І. Грамовіча меў характар падслуханай размовы. Можна, таму, што і вушы ў творцы былі незвычайныя: умелі слухаць і заўважаць у нашым жыцці ўсё тое, што вартае смеху. Мог і вусна данесці да слухача сваё гумарыстычнае слова, аздабляючы яго добрым артыстычным жэстам, усмешкай ды інтанацыяй.

УЗДЗЕНСКІ РАЁН.

Нізок. Нідзе так шчыра і задзірыста не смяюцца, як на Уздзеншчыне. Адна вёска Нізок пацягнула б на стабіцу беларускага гумару з прычыны халіа да таго, што тут нарадзіўся сам патрыярх беларускай сатыры і гумару **Кандрат КРАПІВА** (1896 — 1991). Рэдагаваў газету-плакат «Раздавім фашысцкую гадзіну», быў рэдактарам часопіса «Вожык». Самых розных абармотаў пякла і яшчэ доўга будзе пячы збраядольная крапіва-пякучка слыннага Кандрата Кандратавіча з роду Атраховічаў. Літаратурную славу пісьменніку прынеслі не толькі байкі, сатырычныя і гумарыстычныя вершы і фельетоны, плённа працаваў ён і ў камедыйным жанры драматургіі. Яго п'есы «Хто смяецца апошнім», «Брама неўміручасці» шырокавядомыя не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі. Аўтар больш чым 20 кніг сатыры і гумару.

Гумар сам вынікаў з глыбокай і багатай натуре Крапівы. Знешне суровы, пачмурны, нават маўклівы, пісьменнік ведаў сакрэт, як рассмяшыць іншых.

Дуброўка. Гумар з паэта **Антон БЯЛЕВІЧА** (1914 — 1978), як казалі, сыпаўся сам. Быў паэт па-народнаму дасціпны, нечаканы на вострае слова. Карыкатурысты малявалі ягоны твар у выглядзе спелага яблыка — антона наліўнога.

СТАЎБЦОЎСКІ РАЁН.

Акінчыцы. Калі ўнікаць у этымалогію гэтай назвы, дык можна згадаць і словы

«акно», і «акінуць». Можна, гэта і сапраўды акно ў свет, якое адчыніў для сябе калісьці славуці пясняр **Якуб КОЛАС** (1882 — 1956), які тут нарадзіўся. З Коласам было цяжка саборнічаць у гумары, ніхто гэтага ніколі і не рабіў. Пасмяяўся ён здаровым сялянскім смехам уволью і кожнае новае пакаленне змушае да гэтага. Тут які жанр ні вазьмі, да яго абавязкова прыклаўся сваім пяром і Колас. Колькі ж яго, іскрыстага, сонечнага, сапраўды народнага гумару расшыпана ў славуці «Новай зямлі»!..

Коласаўскі гумар, як і гумар наогул беларускі, — багацце бяздоннае.

Відаць, нездарма менавіта кнігай апавяданняў Я. Коласа «Дзядзькаў сведка» і распачаўся ў 1957 годзе выхад Бібліятэкі часопіса «Вожык». Пазней выйшла кніга гумарыстычных вершаў «Асадзі назад».

Мікалаеўшчына. Тут нарадзіўся наш вядомы паэт-лірык **Мікола МАЛЯЎКА** (1941). Аднак, ніхто не сумняваўся і ў яго гумарыстычных схільнасцях, бо яшчэ ў студэнцкія гады напісаў гумарыстычную паэму «Ліверная каўбаса», якую запісвалі ў спыткі і ведалі на памяць студэнты-філолагі БДУ шасцідзсятых гадоў мінулага веку.

Малыя Навікі. Вёска цалкам адпавядае сваёй назве — сапраўды, малая. Схавалася, амаль урасла ў Налібоцкую пушчу. Тут меў шчасце нарадзіцца **Казімір КАМЕЙША** (1943), аўтар многіх паэтычных кніг для дарослых і дзяцей. У малой сваёй вёсачцы паэт тым не менш пачуваецца «вялікім» («Вялікі паэт з Малых Навікоў» Ю. Свірка). А чаму ж, выйдзеш на груд за роднай хатай — і адразу відаць увесь свет.

Белькаўшчына. Вёска бліз Мікалаеўшчыны і Нёмана. Гэта радзіма паэта **Яўгена ХВАЛЕЯ** (1947). Піша байкі і гумарыстычныя вершы.

ПУХАВІЦКІ РАЁН.

Варонічы. Гэтай вёсцы абавязаны сваім нараджэннем выдатны паэт **Генадзь КЛЯЎКО** (1932 — 1979). У творчай біяграфіі паэта быў таксама часопіс «Вожык», дзе ён ня-

мала адпрацаваў літсупрацоўнікам, а затым — адказным сакратаром. А тут ужо, хочаш ці не хочаш, мусіш смяяцца і лячыць гэтым смехам сваіх «герояў». Гумарыстычныя вершы і мініяцюры сабраны аўтарам у некалькі зборнікаў.

Раўнаполле. Землякі па памяці яшчэ і сёння цытуюць вершы тутэйшага гумарыста **Захара БІРАЛЫ** (1906 — 1993), бо надта ж знаёмыя ў іх самі «героі». Яго гумар стылізаваны пад фальклор, а таму лёгка запамінаецца.

Пухавічы. Тут нарадзіўся вядомы паэт **Анатоль ВОЛЬНЫ** (1902 — 1937). Колькі б мог зрабіць для нашай літаратуры гэты таленавіты творца, калі б не трапіў у жорсткія жорны культураўскага мліва!.. Тонкі і засяроджаны лірык меў у сабе і добрыя гумарыстычныя задаткі. Пад імем Алёша выдаў «Зборнік фельетонаў» і кнігу гумарэсак і фельетонаў «Суседзі».

МАЛАДЗЕЧАНСКИ РАЁН.

Вязьніка. Ужо і цяжка спрачацца, каму належыць тая славутая вёска: ці Маладзечаншчыне, ці Вілейшчыне, ці Міншчыне. А не памылімся, калі скажам, што належыць цэламу свету. Бо менавіта сусветную славу мае яе сын, неўміручы **Янка КУПАЛА** (1882 — 1942). Вялікі праўдалюб і ўдумлівы жыццяпісец, Янка Купала не цураўся і гумару. Вунь колькі яго, іскрыстага, вельмі зямнога, сапраўды народнага, у адной толькі камедыі «Паўлінка»! Гэта адзін з яскравых прыкладаў, як гумар аўтарскі адразу перарастае ў гумар народны. Бо кожны артыст, выконваючы тую ці іншую ролю ў гэтай п'есе, дадаў у яе і шмат свайго асабістага, пашыраючы тым самым межы яе гучання.

Што і казаць, здатны быў на смех Іван Дамінікавіч. Нават дасылаючы сябрам паштоўкі, часам аздабраў іх гумарыстычнымі вершамі. І эпіграмай мог стрэльнуць так, што рэха чуецца яшчэ і сёння.

Дамашы. Тут меў шчасце нарадзіцца **Рыгор СЕМАШКЕВІЧ** (1945 — 1982),

слынны паэт, літаратуразнаўца і вучоны. Рана і трагічна пайшоў з жыцця, але творчую спадчыну пасля сябе пакінуў важкую.

Яго гумарыстычная аповесць «Бацька ў калаўроце», прасякнутая дасціпнай выдумкай, гратэскам, і сёння не залежваецца на кніжных паліцах.

Маладзечна. Гісторыя стварэння **народнага жартоўнага гурта «Тары-бары»** пачынаецца з 1997 года, калі педагогі Цэнтра мастацкай творчасці навучэнцаў выступілі з першай праграмай на народным свяце. У 2002 годзе яму было прысвоена званне «народны». Гурт прымаў актыўны ўдзел у разнастайных гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх святах, двойчы становіўся лаўрэатам абласнога фестывалю гульні і гумару «Капыльскія пацехі». З цягам часу значна пашырыўся рэпертуар выступленняў, стаў больш цікавым і разнапланавым.

МЯДЗЕЛЬСКИ РАЁН.

Пількаўшчына. Лірыка **Максіма ТАНКА** (1912 — 1995) заўсёды была падсвечана шчырымі бліскаўкамі гумару. Без гумару не абыходзілася нават у звычайнай размове.

Неяк у вершы пажартаваў паэт і з сябе:

Пісаць пачынаю ўсё горш я і горш.

Пара выбіраць акадэмікам.

І што вы думаеце, неўзабаве быў абраны акадэмікам. Вось яна, сіла гумару!..

Падчас Вялікай Айчыннай вайны М. Танк працаваў у рэдакцыі газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну», у 1945 — 1948 гг. — літрэдактар часопіса «Вожык». Выйшаў зборнік гумару «Сялядцы з вершамі».

Багзені. **Мікола ШАБОВІЧ** (1959), які тут нарадзіўся, вядомы чытачу сваімі лірычнымі вершамі. Не менш інтымны ён і ў парадыйным жанры, у якім вельмі плённа працуе ў апошнія гады. Выдаў кнігу «Хор болей не спявае», куды ўвайшлі пародыі, эпіграмы і прысвячэнні.

ЛАГОЙСКІ РАЁН.

Слабада. Адну са сваіх кніг паэзіі, дзе змешчаны лірыка, гумар і сатыра, **Ніл ПІЛЕВІЧ** (1931) назваў «У добраай згодзе». Сапраўды ў добраай згодзе пачуваюцца ў Ніла Сьмонавіча і лірыка, і публіцыстыка, і літаратуразнаўства, і вядома ж, гумар.

Адных эпіграм, як аднойчы прызнаўся Н. Гілевіч, у яго набярэцца на добры том. А зусім нядаўна стала вядома, што і славутую ананімную пэраму «Сказ пра Лысуо гару» напісаў менавіта ён. У гэтым эпахальным творы знойдзем мы і шмат імён тых, каго мы сёння згадаем на нашай гумарыстычнай карце.

САЛГОРСКІ РАЁН.

Кулакі. **Анатоль ДЗЯЛЕНДЗІК** (1934) прывязаны да гэтай вёскі хіба што сваімі гумарыстычнымі героямі ды натхненнем. Выйшаў зборнік гумарэсак «Пагібель «Тытаніка». Аўтар многіх вядомых камедый.

Прусы. З гэтай вёскі прыйшоў у літаратуру славуты наш творца **Максім ЛУЖАНІН** (1909 — 2001). Гумарам пісьменнік быў шчодро надзелены ад прыроды. Ён і выкарыстоўваў яго шырока ў сваіх творах, ніколі не прамінаў, каб паслухаць свежы жарт, нейкі смеху варты выпадак.

Пяру яго належаць і шматлікія эпіграмы. Часта яны бяздрасныя. Але асоба героя добра пазнаецца, як кажуць, паміж радкоў.

Рахавічы. Тут нарадзіўся **Уладзіслаў НЯДЗВЕДСКІ** (1929 — 1973) — аўтар кнігі «Капронавыя галёшы», у якія ўвайшлі апавяданні, што друкаваліся ў часопісах «Вожык» і «Маладосць» за подпісам Базыль Парахончык. Як прызнаўся сам аўтар, псеўданім ён узяў таму, што баяўся пасварыцца з жывымі персанажамі сваіх твораў. І толькі калі яны паабяцалі пазбавіцца ад сваіх дрэнных звычак і недахопаў, а пісьменнік — прыдумаць кожнаму герою новае імя і прозвішча, на вокладцы з'явілася сапраўднае прозвішча аўтара.

СЛУЦКІ РАЁН.

Ёўлічы. З гэтай вёскі паходзіць дзіцячы пісьменнік **Васіль ВІПКА** (1911 — 1996). Своеасаблівая старонка творчасці В. Віпкі — гэта яго эпіграмы на калег па творчасці. Многія з іх у пісьменніцкім асяроддзі не забыты і сёння. Сатырычныя вершы, пародыі, эпіграмы сабраны ў кнізе «Для дома, для альбома і трохі для эпохі».

Старцавічы. У гэтай вёскі сёння іншая назва — Знамя. Нарадзіўся тут у 1931 годзе пісьменнік **Павел МІСЬКО**. Вожыкаўскія чыгачы знаёмы з Паўлам Андрэевічам даўно. З таго часу, як лёс уручыў яму прафесійнае літаратурнае сціло, ён і друкуецца ў часопісе. Таму гумару за ўсе гады творчасці ў яго сабраўся цэлы багаж, у які «спакаваны» многія кнігі.

ЛЮБАНСКІ РАЁН.

Замошша. Для весялосці ў паэта **Уладзіміра ПАЎЛАВА** (1935) ёсць у запасе сакавіты гумар, знойдзецца і байка, і жарт, і эпіграма. Гэта ўсё ў паэзіі У. Паўлава добра суседнічае з яго ўдумлівай лірыкай.

Баянічы. Тут у 2007 годзе ўпершыню ладзілася **раённае свята народнага гумару «У Баянічы на гулянічы»**. Былі і мясцовая «мыгня», і розыгрыш жартоўнай латарэі, і госці — «экспарцёры» гумару з іншых раёнаў. «Пад дубамі з камарамі» адбыліся своеасаблівыя «Перагледзіны і перашчупіны» конкурсных праграм у самых розных намінацыях. Гучалі жартоўныя байкі, вершы, пародыі і гумарэскі, анекдоты, ладзіліся танцы, канкурсанты спявалі прыпеўкі і песні, паказвалі інсцэніроўкі...

ВІЛЕЙСКІ РАЁН.

Кур'янаўшчына. Былы фальварак, дзе нарадзіўся і жыў **Леапольд РОДЗЕВІЧ** (1895 — 1938), аўтар вадэвіляў «Збянтэжаны Саўка», «Пасланец», «Багаты і бедны», асобных драматычных жартаў і абразкоў, якія ставіліся самадзейнымі калектывамі Заходняй Беларусі.

ДЗЯРЖЫНСКІ РАЁН.

Бакінава. Станіславу **ШУШКЕВІЧУ** (1908 — 1991), які нарадзіўся тут, лёс паласу нялёгкай жыццёвага выпрабаванні, былі ў іх ліку і засценкі ГУЛАГа. Ды не зламалі яны волю мужанага беларуса. Напэўна, у цяжкія хвіліны ратаваў творцу той жа смех. А смяяцца ён умеў шчыра і непасрэдна. Пра гэта сведчаць і яго гумарыстычныя творы, і шматлікія эпіграмы.

ЧЭРВЕНСКІ РАЁН.

Карпілаўка. Гэта вёска натхняла на вершы і вясёлы гумар **Міхася ПЯНКРАТА** (1918 — 2001). Гумарыст ён быў прыроджаны. Таму і невыпадкова, займаючыся журналістыкай, трапіў на працу ў часопіс «Вожык», аддаў яму два дзесяткі сваіх гадоў жыцця. Пісаў фельетоны. Выйшлі шматлікія кнігі гумару.

Чэрвень. У гэтым горадзе ў 1940 годзе нарадзіўся **Мікола ВЯРШЫНІН**. Нягледзячы на выпрабаванні лёсу, ён знайшоў у сабе сілы і здольнасць не толькі смяяцца, а нават рагатаць, як кажуць, гамерычным рогатам сатырыка і гумарыста.

Прызванне М. Вяршыніна — менавіта жанр сатыры і гумару. Ён піша байкі, гумарэскі, фельетоны, мініяцюры, каламбуры, эпіграмы... Выдаў звыш дзесятка ўласных кніжак, яго творы ўвайшлі ў многія калектыўныя зборнікі сатырычнай паэзіі і прозы.

НЯСВІЖСКІ РАЁН.

Кміты. Тут аднойчы прапісалася назаўсёды паэзія **Яўгена МІКЛАШЭўСКАГА**, хоць нарадзіўся паэт у 1936 годзе ў вёсцы Лыскі Беластоцкага павета (зараз гэта Польшча). Але неўзабаве пасля вайны бацькі пераехалі і асталіся ў гэтай маляўнічай вёсачцы на Нясвіжчыне.

З гумарам паэт пасябраваў даўно. Нейкі час друкаваўся пад псеўданімам Яўген Верабей. Пад гэтым прозвішчам і выйшла яго кніга гумару «Ганна з Пухавіч».

Затур'я. Амаль кожны лірычны зборнік паэта **Кастуся ЖУКА** (1954) дапаўняе добры

гумар, пераважна лірычнага плана. У асноўным гэта эпіграмы на калег па пярэ. Часты госць К. Жук і на старонках «Вожыка».

БЯРЭЗІНСКІ РАЁН.

Месціна. Адсюль калісьці пацягнулася ў свет жыццёвая сцяжына славутага гумарыста і сатырыка **Міхася СКРЫПКИ** (1907 — 1991). Там, дзе з'яўляўся Міхась Аляксандравіч, усё адразу выбухала смехам. Кожнае слова паэта было напоўнена гумарам. «Смейцеся! — казаў ён часта сваім слухачам. — Гадзіна смеху замяняе чалавеку сто грамаў каўбасы». Ці адзін раз аб'ехаў М. Скрыпка ўздоўж і ўпоперак усю Беларусь. Праўда, ніякай харчовай праграмы пры гэтым не вырашаў, а вось настрой добры людзям дарыў.

Доўгі час у аркестры айчыннага гумару ён сапраўды іграў першую скрышку. Яго творы і сёння не страцілі свайго гучання, нібыта напісаны зусім нядаўна.

КРУПСКІ РАЁН.

Мачулішча. Хто б надта ведаў у свеце тое Мачулішча, каб не **Васіль ЗУЁНАК**, які тут нарадзіўся ў 1935 годзе. Колькі шчырых песень праспяваў ёй паэт, колькі разоў згадваў яе ў сваіх творах! Неаднойчы звяртаўся Васіль Васільевіч і да гумару. Нават кніжку гумарыстычную выдаў — «Качан на п'едэстале».

Купленка. У 1939 годзе ў гэтай вёсачцы нарадзіўся **Васіль МАКАРЭВІЧ**, сёння вядомы паэт, аўтар многіх кніг лірыкі. Сябрае даўно В. Макарэвіч і з гумарам. Некалькі гадоў назад выдаў кнігу вершаў і гумарыстычных мініяцюр «Даміно».

СТАРАДАРОЖСКІ РАЁН.

Мінкавічы. З гэтай вёскі прыйшоў у нашу літаратуру **Міхась ПАРАХНЕВІЧ** (1934 — 2001). Пісаў Міхась Прохаравіч і прозу, і вершы. І цягам усёй творчасці звяртаўся да гумару. Яго гумарэскі часта друкаваліся ў «Вожыку», у рэспубліканскіх газетах. Ён аўтар кнігі гумару «Модны галыштук».

Старыя Дарогі. У 1992 годзе тут нарадзіўся тэатр народнай гульні «**Старадарожская лясёнка**», у якім вясёлыя аматары народных гуляняў і традыцый з сабраных народных жартаў і гуляняў стваралі сюжэтна-гульневыя праграмы. Удзельнікі тэатра неаднаразова выступалі на абласных і рэспубліканскіх «Дажынках», пабывалі са сваімі незвычайнымі і вясёлымі пастаноўкамі ў многіх гарадах, з'яўляюцца частымі гасцямі на абласным фестывалі гульні і гумару «**Капыльскія пацехі**». У 2000 годзе калектыў атрымаў ганаровае званне «народны».

КАПЫЛЬСКІ РАЁН.

Боркі. У гэтым маёнтку былога Слуцкага павета (цяпер Капыльскі раён) нарадзіўся ў 1900 годзе Мікалай Карлавіч Раманоўскі, вядомы беларускі пісьменнік **Кузьма ЧОРНЫ**. Яго сатырычны талент праявіўся падчас Вялікай Айчыннай вайны, калі К. Чорны жыў у Маскве і працаваў у газеце-плакаце «Раздавім фашысцкую гадзіну». Пісаў фельетоны (выйшла кніжка фельетонаў «Кат у бела манішчы»).

К. Чорны быў вясёлым апавядальнікам, жартаўніком. Яго гумарыстычныя творы — раннія аповяданні, а таксама ўрываек з аповесці «Скіп'еўскі лес» — выйшлі асобнай кнігай пад назвай «Вяселле ў Скіп'еўскім перабродзі».

Пясочнае. А гэта капыльская вёска падарыла нашай літаратуры і лірыка, і гумарыста ў адной асобе — **Анатоля АСТРЭЙКУ** (1917 — 1978). У час Вялікай Айчыннай вайны ён быў адказным сакратаром газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну», затым працаваў адказным сакратаром часопіса «Вожык». Выйшла кніга фельетонаў «Чортава вакансія».

Пяро паэта з Пясочнага нястомна «прапясочвала» розных прайдзісветаў ды прыстасаванцаў, што шкодзілі нашаму грамадству. Як з рога, сыпаліся з вуснаў паэта самыя розныя паэтычныя экспромты.

Капыль. Народны тэатр гульні і гумару «**Капыльскія пацехі**» быў створаны ў 1990 годзе. Ён вызначаецца цікавым акцёрскім складам, і таму бадзёрасць і гумар артыстаў перадаюцца глядачам, якія самі ўдзельнічаюць у адзіным тэатралізаваным відовішчы.

Пачынаючы з 1995 года, калектыў паспяхова выступае на абласных і рэспубліканскіх фестывалях і конкурсах. Неаднаразова быў задзейнічаны на маскоўскіх падмостках. Двойчы становіўся лаўрэатам Усебеларускага фестывалю гумару ў Аўцюках у намінацыі «Гульневыя праграмы». І, вядома, пастаянны ўдзельнік **абласнога фестывалю гульні і гумару «Капыльскія пацехі»**. Месца правядзення фестывалю (першы адбыўся ў 2000 годзе) абсталявана галоўнай сцэнай і шасцю забаўляльна-гульнявымі пляцоўкамі, дзе аматарскія калектывы гумарыстычнай і гульнявай накіраванасці і асобныя выканаўцы выступаюць у розных жанрах — тэатралізаваная гумарыстычная і гульнявая праграмы, інсцэніраваная байка, фельетон, гумарэска, небыліца, розыгрыш, мініяцюра, жартоўны танец, інструментальная замалёўка ці песня, пародыя, прыпеўка... У праграму свята ўключаюцца творы самадзейных артыстаў, беларускіх паэтаў-сатырыкаў і гумарыстаў.

КЛЕЦКІ РАЁН.

Клецк. «Эх, і нарагаталіся!» — яшчэ і сёння кажуць многія з тых, хто браў удзел у **II раённым фестывалі народнай гульні і гумару «Клецкая рагатуха»**. Слыннае свята ўпершыню ладзілася ў жніўні 2008 года, сёлета прайшло ў другі раз і сабрала жартаўнікоў з 14 сельскіх Дамоў культуры. Вясёлыя каламбуры і дыялогі, прыпеўкі і песні, вершы і гумарэскі бесперастанку гучалі са сцэны, а народныя ўмельцы дэманстравалі свае таленты, зачароўвалі вырабамі з дрэва і гліны, ручнікамі, дыванамі, карцінамі... Нарагаталіся ўсе ўволю, а пераможцы яшчэ і атрымалі дыпломы.

ВАЛОЖЫНСКІ РАЁН.

Валожын. Беларускі пісьменнік і фалькларыст **Стары УЛАС** (сапр. Уладзіслаў Сівы-Сівіцкі) (1865 — 1939), які нарадзіўся ў гэтым горадзе, зведаў нялёгкае жыццё. Служыў кухарам, аб'ездчыкам, ляснічым. Друкаваўся ў «Нашай ніве», апрацоўваў народныя паданні і легенды. Аўтар парадыйна-сатырычнага вершава-нага апавядання «Тры зладзеі».

Лінкі Хведар ЧЭРНЯ (1939 — 1983), які тут нарадзіўся, выдаў некалькі паэтычных зборнікаў, кніг для дзяцей. Але і на гумар не забываўся: пабачыла свет кніга гумарыстычных вершаў «Ажаніся: не журыся...»

Дубіна. Чаго толькі пра Дубіну і дубінцоў не расказваюць! Але яны не крыўдзяцца. Бо, па-першае, грэх крыўдзіцца, калі людзі праўду пра цябе кажуць. А, па-другое, калі выдумляюць, дык чаму і не пасмяяцца разам з імі?..

Свята гумару «Дубінскія жартачкі» выйшла за межы аднаго сельсавета, адкуль пачыналася, і перарасло ў раённае. У ліпені 2008 года яно праводзілася ў чацвёрты раз. Вёска адчынялася «мытняй», праскочыць якую мог толькі чалавек з пачуццём гумару. Пасля — абавязковая проба мясцовага моцнага напою ды бутэрброда з салам. А 14 сельсаветаў, якія прымалі ўдзел у гумарыстычных выпрабаваннях сіламі сваіх лепшых гумарыстаў, «пабудавалі» ў Дубіне свае падворкі і сустракалі гасцей...

Дубінцы прымалі ўдзел і ў 5-м Усебеларускім фестывалі гумару «Аўцюкі-2006». **Творчы калектыў «Дубінскія фанабэры»** дажартаваўся там да прызавых месцаў, а Валерыя Мазуру, культработніка з Івянца, прызналі лепшым гумарыстам у рэспубліцы.

Адзначым таксама, што дубінцы маюць свае гімн, «валюту», парады на ўсе выпадкі жыцця, «аміқдоты» і шмат іншых досціпаў і жартаў.

ДЗЯРЖЫНСКІ РАЁН.

Станькава. Месца нараджэння **Уладзіміра БАРАНОЎСКАГА** (1930 — 1989), аўтара шматлікіх палітычных і сацыяльных карыкатур. Дасталася ад вострага алоўка Уладзіміра Уладзіміравіча тагачасным «заходнім ястрабам», а таксама нядбайным начальнікам і работнікам.

Навасады. Маленькая радзіма вядомага мастака-карыкатурыста **Анатоля ГАРМАЗЫ** (1955), талент якога быў заўважаны і падтрыманы часопісам «Вожык». Самабытна па выкананні і востры па змесце малюнкі Анатоля Іванавіча радуюць чытачоў «Вожыка» і па сённяшні дзень.

БАРЫСАЎСКІ РАЁН.

Перасады. Гэта вёска дала нам **Мікалая ШЫШЛОВА** (1947), таленавітага аўтара карыкатур на сацыяльныя і вытворчыя тэмы. Мікалай Пятровіч, настаўнік малявання, выходзіў не толькі дзяцей на ўроках, але і дарослых людзей — праз свае яркія сатырычныя малюнкі.

СЛУЦКІ РАЁН.

Слуцк. Тут нарадзіўся і працуе малады мастак-карыкатурыст **Аляксандр ПЯТРОЎ** (1970). Гумарыстычныя тэмы яго карыкатур выкананы па-маладзёжнаму і моладзі адрасаваныя, вельмі даступныя. Аляксандр Сяргеевіч выкарыстоўвае ў сваёй творчасці сучасныя дэталі і новыя тэхналогіі.

СТАЎБЦОЎСКІ РАЁН.

Налібокі. Гэта радзіма самабытнага мастака **Васіля (Вацлава) КЛЮЧНІКА** (1940 — 1997). Відаць, не было ніводнай адмоўнай з'явы ў жыцці грамадства, якую б ні адлюстравалі Васіль Браніслававіч у сваіх сатырычных малюнках.

СМАЛЯВІЦКІ РАЁН.

Жодзіна. У гэтым горадзе нарадзіўся **Вікенцій ПУЗАНКЕВІЧ** (1948). Разнастайнасць малюнкаў — ад лёгкага гумару да складаных філасофскіх графічных работ — вылучае Вікенція Іванавіча сярод сваіх калегаў па пэндзлю.

Алег ПАПОЎ: «Усё жыццё займаюся тым, што мне падабаецца!»

*Чым больш я размаўляла
з гэтым таленавітым мастаком,
знакамітым карыкатурыстам,
увогуле творчым чалавекам,
тым больш упэўнілася
ў думцы, што ён... кот
(калі верыць у рэінкарнацыю
і перасяленне душ).*

*Дамашні (вырас у горадзе,
ва ўтульнай кватэры),
спакойны, з пачуццём уласнай
годнасці («Дзе крык, там мяне
няма»), разважлівы, няспешны
(адчуваецца сібірская кроў)
і – свабодны («Калі нешта
не так, я сыходжу»). Кот,
які гуляе сам па сабе. Зрэшты,
знаёмцеся самі – Алег ПАПОЎ.*

— Алег Віктаравіч, як і калі вы пачалі маляваць?

— Выпадкова. Неяк з камандзіроўкі бацька прывёз нам з братам падарункі: яму — цацку, мне — алейныя фарбы. Але мне былі цікавы не ўласна фарбы, а іх «прындыш дзеяння»... Калі вучыўся ў 4-5 класе, дык аднойчы загуляўся дапазна ў двары з сябрамі ў футбол і зусім запамятаваў, што заўтра на ўрок малявання трэба прынесці дамашняе заданне: малюнак Чырвонай плошчы, Крамля, Спаскай вежы. Выратавалі цацкі. І калі я назаўтра прынёс малюнак у школу, усе зразумелі: расце мастак! І пачалі выбіраць у рэдкалегіі насценгазет, прыцягваць да афармлення і гэтак далей. Давялося апраўдваць веру ў вялікага мастака. Вось так, няправільным і падманым шляхам, я стаў мастаком.

— Маляванне стала любімым заняткам?

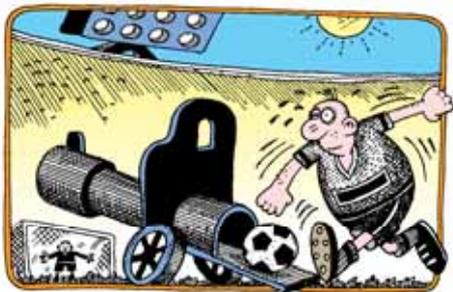
— Ды не! Мне гэта было нецікава, маляваць не стараўся. Я захапляўся музыкай. І палову свайго жыцця пражыў з гітарай. Пачаў граць недзе ў 15 гадоў. Тады якраз з'явіліся «Песняры», «Машина времени» і мы ў сябе на раёне былі сапраўднымі зоркамі! Затым іграў у ваенным марскім вучылішчы, тры гады «служыў» на бас-гітары — наіграўся да адвалу. Калі вярнуўся са службы, думаў, што ніколі больш займацца музыкай не буду, надыкучыла страшна!.. Сядзеў неяк у пакоі і ўбачыў, як у наш двор заехала вяселле. І тут жа — званок у дзверы: вырочай, прапаў бас-гітарыст! Вырочыў. І — пайшло-наехала. Аб'ездзіў з хлопцамі па вяселлях усю Беларусь.

— Былі вясельным спецам?

— Ды я ведаў вясельме ад і да. Іграў, здымаў фільмы, фатаграфаваў, рабіў альбомы...

— А як трапілі на завод імя Вавілава?

— Зноў жа: выпадкова. Завод быў блізка ад дома, дзе я жыў. Працаваў там афарміцелем і думаў, што гэта — вечная прафесія. Колькі было святаў, выступленняў, мерапрыемстваў, дэманстрацый!.. У мяне была майстэрня, вольны ўва-

ход-выхад. Маляваў «молніі», карыкатуры, наценгазеты для міліцыі, словам, ганьбіў усіх п'яніц, бракаробаў і ім падобных. Тады ж два гады адвучыўся завочна ў мастацкім вучылішчы.

— Дзе яшчэ набіраліся «уму-разуму»?

— Там, дзе мне было цікава. Напрыклад, скончыў Маскоўскі завочны ўніверсітэт мастацтваў: вучыўся там жывапісу, графіцы. Вывучаў малюнак, кампазіцыю, гісторыю мастацтваў — словам, нічога лішняга. А вось факультэт журналістыкі мяне не зацікавіў. Вучыўся я там, дарэчы, добра, бо сорамна было інакш: не хлопчак жа. Але прадметы кшталту гісторыі КПСС (адзіная тройка ў мяне была менавіта па ім) і пытанні «Чаму вы не авалодваеце марксізмам?» ахвоты да вучобы не выклікалі. А калі на адной з лекцый шанюны выкладчык (не будзем называць яго прозвішча) спытаў у мяне: «Што вы тут робіце?», я адказаў: «Як толькі зразумею, адразу пайду...» і, не дачакаўшыся канца лекцыі, выйшаў з аўдыторыі і больш не прыйшоў. А ўвогуле, я лічу, журналістыцы навучыць нельга...

— А далей?

— Праз некаторы час аднавіўся, паслухаўся знаёмых, але на вучобу так і не з'явіўся — было шкада марна патрачанага часу, нецікава было. А я ўсё жыццё займаюся тым, што мне падабаецца. Калі не-

У мяне ёсць свая тэорыя, згодна з якой на адзін мільён насельніцтва прыпадае адзін карыкатурыст. Няцяжка падлічыць, што ў Расіі іх — 130, на Украіне — 50, а ў нас у Беларусі — 10.

шта не так, я сыходжу. Ды і займацца нечым адным таксама нецікава.

— Таму, відаць, вы — надзвычай актыўны чалавек?

— Ну што вы! Я — несусветны гультай. Жаніўся, бо мы з жонкай з аднаго дома: бацькі пераехалі, калі ёй быў год, а мне — чатыры. Навошта шукаць недзе за светам? На працу на завод уладкаваўся таму, што ён быў побач. Таксама паленаваўся шукаць іншае... Жыццё прымушае круціцца.

А ўвогуле я люблю палягаць «на печы» — маёй «артапедычнай» канапе, што дакладна паўтарае выпібы майго цела. Каб побач быў любімы сабака — маленькі французскі бульдог, каб ніхто не назаляў...

— Адуць жа гэта лянота?

— Сібірская кроў. Мой бацька быў родам з Урала. Там — іншы свет. На Урале ўвогуле шмат не гавораць. Брат жыве ад брата за трыста кіламетраў па рацэ (і гэта лічыцца амаль побач), бачацца раз у два гады. Там няма пагрэбы ў слоўных зносінах, як у нас. У Сібіры мужчыны такія, як Еўдакі-

маў, як Шукшын (дзядзька мой — яго копія). Яны, напрыклад, ніколі не займаюцца дамашняй работай. Няма вады ў хаце — сам ніколі не прынясе, пойдзе да суседа, вып'е кубачак, пасядзяць, пакураць, памаўчаць пра сваё...

Калі да мяне ў 90-я гады прыезджаў з Урала стрыечны брат, нашы размовы былі наступнымі: «Ну, як у вас там?» — «Нарма-а-альна», «Як у магазінах?» — «Нарма-а-альна. Купілі вось у вас усяго (і гэта пры тым, што мы енчыліся; у нас у магазінах нічога няма!)», «Як зарплата?»

— «Нарма-а-альна. Праўда, тры месяцы не плацілі (а мы пра гэта тады нават і не чулі: затрымкі з зарплатай!). Можна, выплацяць, можа, не... Нарма-а-альна». Абсалютна спакойна, без эмоцый, абьякава. Людзі так жывуць.

— І ўсё ж мне здаецца, што вы крыху хітруеце. Лянiвы чалавек ніколі б не зрабіў столькі, як вы: стваралі з сябрамі асацыяцыю карыкатурыстаў, ездзілі на выступленні, адкрывалі гумарыстычны газеты...

— Так, усё гэта было. Мы з Віцём Дубовікам, Толем Гармазой і Сашам Каршакевічам стварылі і зарэгістравалі ў гарвыканкаме аб'яднанне «ТАК», назва якога расшыфравалася як Творчая Асацыяцыя Карыкатурыстаў. Арганізоўвалі выставы, выступленні. Памятаю, калі прыехалі ў Барысаў, народу сабралася поўная зала, нават у праходах людзі стаялі... Затым былі і газета «Ха-ха», і «эратычны гарчычнік» у «Чырвоны». Народу гэта было ў навіну — і 150-тысячны тыраж разляцеўся літаральна за тры дні!

Я хацеў нават зарэгістраваць сваю газету пра карыкатуру, але не атрымалася. Затое сын-праграміст, які мае сваю фірму, зарэгістраваў сайт карыкатур — caricatura.by. Ён пакуль у распрацоўцы. Там змяшчаецца інфармацыя пра гумарыстычныя выданні (у тым ліку, вядома, і пра «Вожык»), пра гісторыю карыкатуры, пра карыкатурыстаў. Кожны з іх мае старонку, куды могуць заходзіць наведвальнікі, мець зносіны, задаваць пытанні, пра нешта раіцца. Каб пачынаючыя карыкатурысты маглі прыслаць свае работы. Гэта вельмі важна.

— Што трэба, каб стаць карыкатурыстам?

— Раней я лічыў, што карыкатурыстам можа стаць толькі бас-гітарыст. Калі паслухаць яго му-

зыку асобна, дык адразу зразумееш: яна — ненармальная. Так і карыкатура — ненармальнае маляванне, якое паказвае ўсё ў пераломным свеце. А калі ты займаешся гэтым шмат гадоў — гэта таксама, як кажуць, не зусім...

Гэта цяжка — гадамі выдаваць тэмы для карыкатур (а галоўнае ў карыкатуры менавіта тэма), маляваць пастаянна. Акрамя таго, ты пастаянна павінен быць у руху, бегаць — гэта лёс карыка-

турыста. Трэба мець няўсядлівы характар, успрымаць усё новае, разбірацца ва ўсім. Вядома, дасканалы і глыбока не атрымаецца, але — патрошку ва ўсім — абавязкова.

— Як вы асвоілі камп'ютэр?

— Я па жыцці не саромеюся пытацца: ці як куды прайсці, ці як працаваць на камп'ютэры. Бо, як кажуць, выйсці на прэзідэнта можна праз пяць чалавек — трэба толькі знайсці тых патрэбных людзей. Сын дапамог авалодаць камп'ютэрам.

А малюю я, як і раней, — алоўкам ці пяром. Толькі размалёўваю карыкатуры з дапамогаю тэхнікі. Бо ніякі камп'ютэр не зробіць малюнак жывым, няштучным: тут трэба чалавечая рука, сэрца. Чалавек, як бы ні стараўся, ніколі не правядзе двойчы аднолькавай лініі.

— Якія зносіны вы падтрымліваеце са сваімі калегамі? Ці многа ў вас зайздроснікаў?

— Я сябрую з Віктарам Дубовікам. Ён — чалавек справы. Калі я — генерырую ідэі, падаю думкі, дык ён — капітан. Дарэчы, калі я працаваў у «Вожыку» і мы сустракаліся з ім на творчых нарадах, дык заўсёды спаборнічалі: хто больш тэм прынясе?... Малюнак тады павінен быць быцц сацыяльна значным, а Віця заўсёды маляваў гумар. Як у рэпертуары Юрыя Антонова вы ніколі не пачуеце палітычных, заказных песень, так і ў творчасці Дубовіка ніколі не было палітычных карыкатур. Віця — класны мастак, але з-за таго, што займаецца кіраваннем, яму не стае часу, каб рэалізаваць сябе як карыкатурыста ў поўнай меры.

Выдатныя карыкатурысты і Пётр Козіч — цудоўная графіка, выключная творчая пладавітасць, і Аляксандр Каршакевіч — стварае высакакласныя коміксы. Андрэй Пучканёў валодаў іншай, адмысловай графікай, адрозным мысленнем. Алег Карповіч — выдатны ілюстратар, малое цудоўныя шаржы.

А зайздрасці няма. Кожны знайшоў сваё, заняў сваю нішу і працуе ў ёй. Я — у «Народнай газеце», Козіч — у «Віцьбічах», Гіргель — у «Рэспубліцы», Карповіч — у «Советской Белоруссии». Але месца ёсць і маладым: няма карыкатурыста, мастака ў «Звяздзе», у «Беларускай ніве»...

— Чаму так мала цяпер маладых карыкатурыстаў?

— Іншыя людзі. Больш прагматычныя. А карыкатурыст — гэта дзіўны чалавек, творчы. На карыкатуры ж ніхто ніколі не заробіць. Некалі да мяне прыйшоў малады чалавек, прынёс малюнка і адразу стаў цікавіцца: колькі каштуе карыкатура. Ну,

дапусцім, тры рублі, адказаў я. І той узяўся падлічваць: я прынёс дзесяць малюнкаў — гэта трыццаць рублёў, а калі прынясу столькі ж заўтра, а калі тыдзень, два, тры — ого, за месяц амаль тысяча рублёў атрымаеца! Мне гэтыя падлікі смешныя...

Так, мы ў свой час блыталіся пад нагамі ў старэйшых мастакоў, вучыліся, а пад нашымі нагамі ніхто не блытаецца. Хоць, шчыра кажучы, нам цяжка было прабіцца. Калі адзін раз у два гады ў «Вожыку» выйшла твая вокладка — гэта шчасце! Паўгода чакалі выхаду свайго малюнка!

Цяпер многія маладыя займаюцца карыкатурай у Інтэрнеце, гэта ж іншае пакаленне. Сапраўды, я не ведаю шмат маладых і таленавітых карыкатурыстаў, але размовы пра тое, што карыкатура аджыла сваё, мяне, шчыра кажучы, здзіўляюць. Як гэта: на Захадзе карыкатура займае першую паласу выдання, а ў нас — не трэба? Усё роўна будуць з'яўляцца маладыя аўтары, будуць маляваць і будзе жыць карыкатура.

— Які ваш самы вялікі ганарар?

— За падрыхтоўку кнігі карыкатур «Беларусы смяюцца». Я паўгода, нават больш, штудзённа, з раніцы да вечара, займаўся толькі гэтым выданнем. Прыдумаў канцэпцыю, падрыхтаваў малюнка (не-

каторыя з іх былі з газет, некаторыя — ксеракопіі і пад), звярстаў...

Праўда, гэты ганарар мне выплываець дасюль. Бендэр казаў: «Я б мог узяць часткамі, але мне трэба адразу». Але ж я не Бендэр...

— А ў міжнародных конкурсах вы не спрабавалі ўдзельнічаць?

— Ніколі. Прынцыпова. Мне гэта нецікава, я гэтага не разумею. Быць першым — гэта не значыць перамагаць. Я не прэтэндую на першынство.

Мяне цікавіць тое, што ў мяне ў галаве. Мая задача — «выліць» гэта. Я карыкатурыст, я займаю сваю нішу, у мяне — лішак тэм і мне іх трэба маляваць.

— Адкуль вы бераце тэмы? Як у іх не паўтарацца?

— Тэмы нараджаюцца ў мяне пастаянна. Я пакутую ад таго, што іх у мяне лішак. Так нельга. У той жа час ёсць асноўныя тэмы, ёсць тэмы, на якія, не ведаю чаму, малюе кожны навічок: напрыклад, бязлюдны востраў...

А ўвогуле тэмы ў карыкатуры, як галы ў футболе: ніколі не паўтараюцца. Вынік — адзін, а спосабы — розныя. Заўсёды знойдзецца новы ракурс, новы паварот. Адзін і той жа яблык кожны фатограф здыме па-рознаму. Так і карыкатурыст.

— Які ваш творчы багаж?

— Пасля таго, як колькасць маіх карыкатур перайшла лічбу ў 20 тысяч, я перастаў лічыць. Яны друкаваліся ў выданнях усіх б'льых сапрацін — Польшчы, Венгрыі, Югаславіі, не кажучы ўжо пра «Чаян», «Перац» ці «Шлуоту». Я трыццаць гадоў займаюся карыкатурай. Быў узнагароджаны за лепшыя карыкатуры «Залатым пяром», атрымаў «Золотую літеру» як лепшы афарміцель-дызайнер. Заслужаны журналіст Беларускага саюза журналістаў.

У «Народнай газеце» выйшла 18 зборнікаў карыкатур. Тыраж першага зборніка быў ці 70, ці 100 тысяч экзэмпляраў — дакладна не па-

Першая карыкатура была надрукавана ў 1978 годзе ў заводскай шматтыражцы. Калі назаўтра ехаў у аўтобусе на работу, то пачуў, што яе гучна абмяркоўваюць пасажыры. Гэта была вышэйшая ўзнагарода.

мятаю. Гэта была выдатная рэклама. Прынамсі, яны маглі б выходзіць дагэтуль: тэм безліч! У свой час я маляваў карціны, афармляў кнігі...

— Ці займаліся вы коміксамі?

— Шчыра кажучы, я не люблю маляваць коміксы. (Дарэчы, іх прыдумалі непісьменныя амерыканцы, каб не чытаць.) Яны патрабуюць шмат часу, а мне няма калі: у мяне безліч тэм. Комікс жа — гэта адна тэма, якую трэба маляваць і маляваць. Прычым у пачатку ты разумееш, што будзе ў канцы. Навошта мучыцца? Лепш карыкатуру — усё і адразу. Хаця ў «Народнай газеце» я і цяпер малюю падпісныя коміксы.

— Як жа вы адпачываеце?

— Ніяк. Апошні раз быў у адпачынку ў 1989 годзе, калі яшчэ працаваў на заводзе. За 20 гадоў працы ў «Народнай газеце» (тагачасны галоўны рэдактар пераманіў мяне з «Вожыка», дзе я адпрацаваў толькі паўгода) — ні разу. Я афармляю адпачынак, атрымліваю адпущкныя і... усё роўна хаджу на працу. Не магу інакш. (*Гэты чалавек называе сябе несутветным гультаям?* — рэд.)

Адзін раз трапіў у вёску на пяць дзён — запомніў на ўсё жыццё! Больш так — ніколі. Я не адчуваю стомленасці.

— Няўжо не надакучае газетная руціна?

— Не. Газета дысцыплінуе. На якіх толькі пасадах я не працаваў за гэты час! Цяпер — загадчык аддзела дызайну газеты. Адказваю за яе мастацкі воблік: загалоўкі, застаўкі, афармленне, штотдзённа малюю па дзве карыкатуры ў нумар. Мог бы і больш — 5—10, калі б не іншыя мастацкія абавязкі. Цяпер у нас выходзіць шмат дадаткаў, работы стала больш. Так, газета адымае шмат часу. Усё ў хуткім рэжыме. Часам бывае за нешта сорамна: выйшаў «ляп». Што зробіш? Я не люблю сварак. Дзе крык, там мяне няма. Усе рэдактары гэта ведаюць.

— Вы — не канфліктны чалавек?

— Так, я не люблю сварыцца. Нас з братам бацькі ніколі не білі, на нас не «давлелі» (бацька лічыў, што не трэба перашкаджаць), мы не чулі, каб бацькі паміж сабой сварыліся... Так і ў маёй сям'і. Я ніколі ў жыцці ні з кім не сварыўся.

— Чаму да карыкатуры несур'ёзныя адносіны?

— Карыкатура — гэта хутчэй журналістыка. Трэба штотдзённа адгукацца. А месца газеты, як гэта ні сумна гучыць, на двічку ў прыбіральні. Кампазітар напіша песню, спявак здыме кліп — іх гэта корміць год, два, а то і болей. А карыкатура? Аднадзёнка. Сёння-заўтра... Калі мастак афармляе кнігу, ён можа месяц маляваць

адзін малюнак, а я за гэты час павінен выдаць сто. У выніку ў яго і ганарар большы за мой, і кніга, самі разумеюць, не газета...

Карыкатура запаўняе паўзу, як клоун у цырку. Засталося ў газеце месца — паставілі малюнак. Да таго ж у чалавека павінна быць пачуццё гумару, каб зразумець яе. У сябе ў газеце я, напрыклад, карыкатуру «разжоўваю», бо наш асноўны чытач сярэдняга і старэйшага ўзросту. А вось, напрыклад, Аркадзь Гурскі — не, у яго малюнкі філасофскія.

— Як вам падабаецца сучасны «тэлевізійны» гумар?

— Ніяк. Мне гэта не падабаецца. «Кривое зеркало» — гэта, па-мойму, увугле трагедыя. Але і гэту перадачу, і шэраг іншых людзі

глядзяць — і паміраюць ад смеху. Значыць, ім гэта трэба. Я ж увесь «Аншлаг» проста не ўспрымаю. Нават «Кролики», што падабаліся мне спачатку, цяпер, пасля «прапіскі» ў гэтай перадачы, сталі не-

«Народная газета» адна з першых у свой час перайшла на камп'ютэрную вёрстку. Працэс гэты выклікаў шмат пытанняў. Адночы позна вечарам, перад здачай нумара ў друк, замест газетных шрыфтоў выйшла «абракадобра». Усе ліхаманкава шукалі выйсце, затым стомлена маўчалі і толькі я, як блазан пры каралі, выказаў адзіна верную думку: няхай лепш нумар не выйдзе, некай апраўдаемся затым перад чытачом, чым выйдзе такім. Усе, у тым ліку галоўны рэдактар, з удзячнасцю ўздыхнулі...

цікавымі. Шмат аднатыпнага, вінакураўскага: яшчэ не мат, але... Часам нешта праслізгае ў «Гарадку»... Я больш люблю перадачы пра гумарыстаў.

Проста ёсць дасціпнасць («остроумие»), а ёсць вастраслоўе («острословие») — розныя паняцці. Першае — гэта Жванецкі, Альтаў, а другое — гэта Ургант, сучасны гумар. І аншлагаўскі глядач ніколі не будзе смяяцца ад, напрыклад, майго любімага Карцава.

— Таму і існуе і тое, і другое...

— Так, як ёсць оперны спявак, а ёсць папса ці шансон. І гэта добра.

— Якія стужкі вам падабаюцца?

— Стужкі Данелія. Там жа няма ніводнага смешнага слова, а ўсе фільмы — надзвычай смешныя! Бо кожнае слова так адшліфавана, адточана... Люблю нашы старыя савецкія камедыі.

— А кнігі?

— Вельмі смяяўся падчас чытання кнігі Ізмайлава, хоць апошнім часам не вельмі яго ўспрымаю. Жванецкага не пачытаеш: яго трэба бачыць і слухаць. Задорнаў заняў сваю нішу, але яго цяпер стала вельмі шмат.

— Ці ўспрымаеце чорны гумар?

— Не, я ім не займаюся. Я — пазітыўны чалавек. Гумарам трэба падмыкаць настрой, бо жыццё людзей нялёгкае. Хаця, пшчыра кажучы, у жыцці гумарысты падчас сумняў людзі. З іншага боку, калі пачынаеш бесперастанку смяяцца — сядай, як кажучы, на аўтобус 18-га маршруту і едзь да канца. Публічныя гумарысты (я бачыў па тэлевізары інтэрв'ю з многімі з іх) у жыцці зусім не веселуны. Проста спрацоўваюць стэрэатыпы.

— Ці не стэрэатыпы паўплывалі на тое, што вы адышлі ў свой час ад музыкі?

— Але. Я не мог уявіць сябе музыкантам, які ў сорок, пяцьдзсят, шэсцьдзсят гадоў іграе на гітары! Гэта ж несур'ёзна. Паняцці дарослы чалавек і гітара былі ў маёй галаве несумяшчальнымі. Прыйшоў час стаць. Як гэта: дзеці вырастаць, а іх бацька — «лабух»?

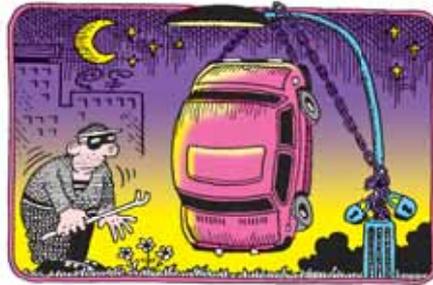
Я — ахвяра свайго часу. Мы жылі па стэрэатыпах, устаноўках: школа, армія, прафесія... Вось калі б я ў пяцьдзсят іграў на баяне, ездзіў на рыбалку ці «забіваў казла» — гэта было б нармальна. А калі я ў сваім ўзросце іграю з такімі ж дарослымі дзядзькамі на гітары, гэта выглядае дзіўнавата. Тым не менш, праз амаль трыццаць гадоў мы сабраліся разам, як у маладосці.

Нам не трэба нешта даказваць, удзельнічаць у курсах, зарабляць музыкай грошы, цяпер мы можам набыць сабе любы інструмент, але мы іграем для сябе, для душы.

Як Шэрлак Холмс іграў на скрыпцы пасля таго, як выкрые злачыства, так і я іграю на бас-гітары, калі намалюю карыкатуры.

— Ці шкадуеце вы аб чым у жыцці?

— Толькі аб музыцы. Я ўвесь час не мог вызначыцца, і ў выніку пайшоў не ў той бок. Напрыклад, Макаравіч — архітэктар-мастак і музыкант,

Шаўчук, Шураў — таксама мастакі і музыканты. А я — карыкатурыст.

Калі б на цяперашні розум, то я сумяшчаў гэтыя два любімыя заняткі — жыў музыкай і маляваў карыкатуры...

— Жадаю вам, Алег Віктаравіч, каб і ў карыкатуры, і ў музыцы вас ніколі не пакідала Муза. І — дзякуй за цікавую гутарку.

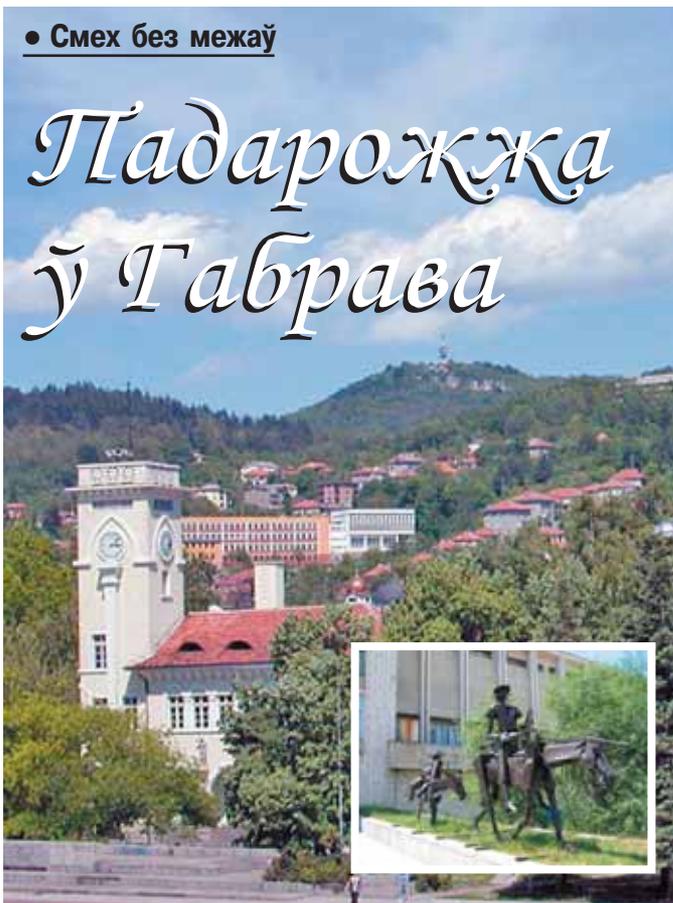
Гутарыла Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Шарж Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Відаць, няма на свеце
ніводнага гумарыста, які б
ніколі не чуў пра знакамітае
Габрава. (Іншая справа, што
не кожная «вясёлая» нага там
ступала.) Але калі ўсё ж ёсць
такія недасведчаныя асобы,
дык гэтыя нататкі
як для іх напісаныя!
Што такое Габрава?
Па-першае, Габрава —
гэта геаграфічны цэнтр
Балгарыі. Па-другое
(ці ўсё ж па-першае?) —
цэнтр смеху і весялосці, дзе
ладзіцца традыцыйны
фестываль гумару і сатыры.
Кожны год у канцы мая
жыхары і госці горада весела
гуляюць. У Габрава
ладзяцца камедыйныя
спектаклі, выстаўкі
карыкатур, разнастайныя
канцэрты і конкурсы,
народныя гулянні і парад
аркестраў... Смеху там бывае
столькі, што можна жылот
надарваць! Кульмінацыяй
гэтага фестывалю з’яўляецца
маляўнічы карнавал. Услед
за гіганцкай чорнай кошкай —
сімвалам Габрава
(пра яе мы ўзгадаем асобна:
як кажуць, заслужыла) —
стракатае шэсце
пераапанутых, музыкантаў,
дэкаратыўных павозак
рухаецца па цэнтральных
гарадскіх вуліцах
і зараджае ўсіх...
не, не бойцеся, нічым
дрэнным, а — усмешкамі
і смехам. Невыпадкова час
габраўскага фестывалю
назваюць пятай
парой года.

• Смех без межаў

Падарожжа ў Габрава

Габрава — гэта, вядома, **Дом гумару і сатыры**, які «нарадзіўся» 1 красавіка 1972 года і з’яўляецца годным спадкаемцам мясцовага фальклорнага гумару і вясёлых карнавальных традыцый балгарскай сталіцы гумару. Яго дэвіз: «Свет уцалеў, бо смяяцца ўмеў!»

Дом месціцца ў цэнтры горада і сустракае сваіх гасцей... не, не традыцыйнымі хлебам-соллю, а смехам — скульптурамі любімых гумарыстычных герояў. У **Парку смеху** жыве Хітыр Петыр — герой балгарскага фальклору, вядомы сваімі хітрыкамі, вялікі комік Чарлі Чаплін, неразлучныя Дон Кіхот і Санча Панса...

Дом гумару і сатыры — гэта сапраўдны музей смеху, галерэя сусветнага гумарыстычнага мастацтва, месца адпачынку і забаў для дарослых і дзяцей. Дом мае чатыры паверхі і дзесяць выставачных залаў, дзе размешчаны пастаянныя экспазіцыі і часовыя выставы.

Кажучы афіцыйна і без жартаў, сёння Дом сатыры і гумару — гэта міжнародны культурны цэнтр, які па-

спяхова аб'ядноўвае ў сабе музей і ажыўленую галерэю, дзе не толькі ўвекавечаны вядомыя габраўскія анекдоты, але досыць месца і твораў сучаснага гумарыстычнага і сатырычнага мастацтва з усяго свету.

Ну што, заходзім у Дом сатыры і гумару? Тады нашу «віртуальную» вандроўку лепш пачаць з **Залы, якая прадстаўляе карані габраўскага гумару**. І няхай вас не бянтэжыць надпіс на арцы: «Сардэчна запрашаем і да пабачэння». Слова «да пабачэння» мае для габраўцаў асаблівы сэнс. З аднаго боку габравец хоча вельмі прыязна, ласкава сустрэць сваіх гасцей, а з другога — нагадаць ім, каб не забыліся пайсці. (Як тут не ўзгадаць наша «Няпрошаны госьць горш за татарына» ці «Трэба і меру ведаць»?) Дарэчы, мэрыя гэты дэвіз упадабала і размясціла яго на ўездзе ў горад.

Калі ў душы вы, мякка кажучы, малады, тады вам абавязкова трэба наведаць другую залу, што завецца **Планета Габрава** — месца забаў для дзяцей ад 5 да... 105 гадоў! Там яны (і вы, прынамсі, таксама) могуць рабіць усё, што заўгодна. На планеце жывуць унікальныя гаворачы рот, усёвідущае вока і усёчутнае вуха. У зале шмат лабірынтаў (не згубіцеся!) і шмат нечаканасцяў (не разгубіцеся!) Словам, менавіта так і павінна выглядаць планета Габрава, планета смеху на Зямлі (а таксама, як заўважаюць самі габраўцы, і ў Космасе).

Калі вы зазірнеце ў **Залу для карнавалаў**, дык убачыце там, як здагадаліся найбольш кемлівыя чытачы, калекцыю карнавалаў з усіх канцоў свету. І не дзіва: Дом гумару падтрымлівае сувязі з больш чым 200 карнавальнымі гарадамі. Некаторыя з іх падарылі Дому карнавальныя касцюмы, маскі, фотаздымкі... Ой, зірніце на спецыяльны экран! Там дэманструюцца карнавальныя стужкі з усяго свету. Приемнага прагляду!..

Спецыяльнае месца адведзена, зразумела, габраўскаму фестывалю. У ДOME жыве габраўская кошка. Але, тая самая, якой мэр горада ў маі ў чарговы раз адрэжа хвост. Ну і жартачкі! Куды глядзіць «жывёльная» паліцыя? А габраўцы тым часам пацвельваюцца, што на гербе горада павінны быць не львіная галава ці драпежныя птушкі, а — звычайная кошка з адрэзаным хвостом. Чаму? Дзіўнае пытанне. Бо пакуль яна зімою ўваходзіць у хату з вуліцы — цяпло выходзіць, а пакуль «зойдзе» ўласна хвост — цёплы дух і ўвогуле знікае...

(Ды што кошкі! У Габрава нават помнік заснавальніку горада — Рачо Ковачу (Рачо Кавалю) — паставілі пасярод ракі Янтра, што працякае праз горад, каб... зэканоміць зямлю).

А можа, вы хочаце патрапіць у **Рай**? Тады вам прамаё дарога ў аднайменную залу. Там Барыс Дзімоўскі на сваіх габеленах імкнецца пераканаць наведвальнікаў у тым, што Адам і Ева былі... Правільна мяркуеце — габраўцамі! Калі ж вы разглядаеце копіі сцэнапісаў дваццаці балгарскіх цэркваў і манастыроў, дык незнарок патрапілі ў... **Грэх** (так завецца, як вы здагадаліся, гэтая зала).

Словам, кожны наведвальнік Раю і Граху можа смела лічыць, што напалову пакаўся. Сведчанне таму (і не ўяў-

Івайла Цвяткоў

Дзе, як не ў Балгарыі, вядомай усяму свету не толькі курортамі, але і сталіцай гумару — Габрава, павінна быць багата гумарыстаў. У тым ліку, вядома, і карыкатурыстаў. Не сакрэт, што слова мастаца, намалёванае пэндзлем, куды хутчэй знаходзіць дарогу да людскіх сэрцаў, чымсьці слова напісанае.

Выдатна валодае гэтым словам і Івайла Цвяткоў. Ён нарадзіўся ў Сафіі, скончыў там школу мастацтваў, плённа працуе ў мясцовых выданнях. Іва ўдзельнічае ў разнастайных міжнародных фестывалях карыкатуры і — перамагае. Сведчанне таму — шматлікія прызы і дыпламы. А яшчэ І. Цвяткоў — член журы XIX Міжнароднай біенале гумару і сатыры ў мастацтве «Габрава-2009».

Сёння ж Івайла Цвяткоў прадстаўляе на суд патрабавальнага беларускага глядача свае работы. І, трэба шчыра прызнацца, атрымлівае найвышэйшы бал!

нае, а сапраўднае, якое можна, як кажуць, памацаць рукамі) — спецыяльная індальгенцыя, якая адпускае грахі. Праўда, не за так, а за грошы: індальгенцыю, як вядома з гісторыі, трэба купіць. Але не хвалойцеся за свой тоўсты кашалёк: у Доме яе цана сімвалічная — усяго адзін леў! (Для *даведкі*. Леў — гэта не драпежная жывёліна, як вы маглі падумаць: ад гэтых габраўскіх жартаўнікоў усяго можна чакаць!, а — балгарскія грошы). Так што да ўвагі вялікіх грэшнікаў: тут можна папросту збавіцца ад душэўнага цяжару, толькі злёгка аблегчыўшы сваю кішэню!

Мажліва, вам захацелася наведаць атракцыёны? Калі ласка! А можа, закарцела пацешыць сябе жартамі? Таксама калі ласка! У першы ў Балгарыі прыватны **анекдот-банк**, які прадстаўляе ў крэдыт па адной вясёлай гісторыі ў дзень кожнаму, хто захоча, а таксама збірае капітал — анекдоты ад сваіх гасцей.

Замарыліся? Час адпачыць у **паў-бары «Без хваста»**. Там у прыемных абставінах можна выпіць кубачак габраўскай кавы з унікальнага кубка-палавінкі.

Ну, а калі вы ўдасцаль нагуляліся, насмяліся, натапталіся і іншыя прыемныя і вясёлыя на-, некалі з вашых вуснаў злятае сакраментальнае «У гасцях добра...», не забудзьцеся набыць на ўспамін пра Габрава смешныя габраўскія сувеніры. Гэта кубкі-палавінкі, з якіх двое п'юць адну каву, або габраўскі патэнт — цукарніцу з дзіравай лыжачкай, каб заграбаць паменш цукру, або розныя «мадыфікацыі» знаёмай вам кошкі, або забаўкі з вядомым габраўскім выслоўем, або габраўскі гадзіннік, які ідзе наадварот (для нездагадлівых спагадліва тлумачым: не ўперад, а назад) з надпісам «Ідзем наадварот», або зборнік «Габраўскія ўсмешкі», перакладзены на рускую, англійскую, нямецкую, французскую, іспанскую мовы (выбірайце любую знаёмую!).

Пра габраўскія беражлівасць і ашчаднасць, знаходлівасць і дасціпнасць створаны тысячы анекдотаў, з якімі могуць параўнацца, як прызнаюцца самі габраўцы, хіба толькі шатландскія.

Дом гумару і сатыры — арганізатар мноства нацыянальных і міжнародных мерапрыемстваў. У прыватнасці, Міжнароднага біенале гумару і сатыры, якое праводзіцца кожны няцотны год.

У гэтым годзе адбудзецца XIX Міжнародны біенале гумару і сатыры ў мастацтве «Габрава-2009». Конкурс сучасных твораў праводзіцца ў наступных жанрах:

- * карыкатура
- * графіка і малюнак
- * жывапіс
- * скульптура
- * плакат
- * фотаздымак.

Пераможцы будуць угараваны разнастайнымі прэстыжнымі ўзнагародамі і прэміямі. Самы лепшы гумарыст атрымае Гран-пры — статуэтку «Залаты Эзоп», 2 тысячы леваў, дыплом і самастойную выставу на наступным біенале.

Так, напрыклад, аднойчы габравец рамантаваў дах свайго высокага дома, але паслізнуўся і пальцеў уніз. Пралятаючы паблізу адчыненага акна кухні, дзе яго жонка гатавала абед, замест апошняга: «Бывай!» ён выгукнуў: «Сёння гатуй на аднаго чалавека менш!»

Габраўцы адначасова пасміхаюцца

і ганарацца сваёй здольнасцю эканоміць няшмат, але з усяго. З пакалення ў пакаленне перадаюцца гісторыі аб сапраўдных жыхарах горада, якія сталі знакамітымі сваёй ашчаднасцю. А да старых анекдотаў пастаянна дабаўляюцца новыя...

Вядома, усе гэтыя жарты выдумляюць самі габраўцы, бо, акрамя вялікай працавітасці і ініцыятыўнасці, адрозніваюцца незвычайным пачуццём гумару.

Чаму ж габраўцы сталі сімвалам надзвычайнай беражлівасці? Да ведама: у Габрава ў XVIII стагоддзі квітнелі 26 рамёстваў, а горад лічыўся адным з першых прамысловых цэнтраў Балгарыі. Такім чынам, габраўцы былі даволі заможнымі людзьмі. Вось таму (дзякуючы, а не насуперак такой акалічнасці) яны ведалі, што для таго, каб быць багатым, трэба не толькі шмат зарабляць, але і збіраць грошы.

Даследчыкі з Дома гумару і сатыры пашукалі карані знакамітай габраўскай ашчаднасці і вось што дазналіся.

Габраўскі гумар вядомы з пачатку XX стагоддзя, з таго часу, калі пачаў з'яўляцца ў газетах, часопісах, гумарыстычных зборніках. Першы апублікаваны габраўскі анекдот быў адшуканы ў сафійскай газеце ў 1907 годзе. А ў часопісе «Сафійскі тыдзень» быў надрукаваны анекдот пра сапраўднага жыхара Габрава — вядомага сваёй беражлівасцю Дзедзе Міньо Попе. Быў ён, па сутнасці, багатым гандляром і ліхваром.

«Неяк раз прыехаў да яго пастаўшчык. Павячэраўшы, яны ўселіся на рагожку і завялі размову. Праз некаторы час гаспадар патушыў лямпу і сказаў:

— Няма чаго дарма паліць газы. Мы і так добра чуюм і разумеем адзін аднаго.

Пагаварылі. Госць сабраўся ісці. Гаспадар хацеў запаліць лямпу.

— Пачакай! — спыніў яго госць. — Пакуль мы сядзелі ў цемры, я зняў штаны, каб дарэмна не праціраліся.

І тады гаспадар прызнаўся госцю, што той пераўзышоў яго ў беражлівасці».

Нягледзячы на гэтую славу, Дзедзе Міньо Попе быў шчодрым дарыльшчыкам, які выдаткоўваў сродкі на дом культуры ў Габрава, на школу ў яго роднай вёсцы Бажэнцы, на будаўніцтва ўчастка дарогі ад Бажэнцаў да Габрава. Акрамя таго, ён усынавіў чатырох сірот, забяспечыў ім прытулак і ежу.

Але, у процівагу анекдотам, у Габрава ніхто не заціскаў капейку, калі трэба было пабудаваць бібліятэку ці школу, паставіць помнік ці зрабіць нешта іншае на карысць грамадству.

І вузкія штаны, і кароткія спадніцы, і самую дробную разменную манету, і рэжым эканоміі гаручага і электраэнергіі таксама прыдумалі... габраўцы! Словам, жыхары сталіцы гумару ўсяляк стараюцца апраўдаць сваю славу самых беражлівых людзей Балгарыі. І ім гэта, трэба шчыра прызнацца, удаецца на ўсе сто!..

Умаёй дамашняй бібліятэцы ёсць дзве кніжкі, што падарылі мне балгарскія сябры-пабрацімы, калі па запрашэнні ў пачатку верасня 1981 года мне давалося наведаць Габрава: «Габровски анекдоти. С отрязани опашки» (на балгарскай мове, выдадзена ў Габрава) і «Габровские анекдоты» (на рускай мове, выдадзена ў Сафіі). Першая — з аўтографамі ад укладальнікаў, пісьменнікаў-гумарыстаў Коста Цонева і Пётра Проданова, другая — з аўтографамі ўсяго творчага калектыву акруговай газеты «Балканско знаме», прыдаткам да якой, дарэчы, выдаваўся «Бодлив смех».

Кніжкі прыгожа, з густам аформлены, на іх вокладках — вядомы кот з абкарнаным хвостом. У прадмове да адной з іх зазначаецца: «Габрава славіцца сваімі чудоўнымі тканінамі, але яно не можа апрагнуць нашу абтрапаную планету. Габраўская абутковая індустрыя можа дасягнуць небывалага размаху. Аднак усіх не абуеш. А габраўскія жарты могуць насмяшыць усё чалавецтва». І праўда, габраўскі гумар, анекдоты і хітрыкі вядомыя ўсяму свету. А той, хто не баіцца пасмяяцца з сябе, адчувае сваю моц і заслугоўвае вялікай павагі.

Мая паездка ў Габрава пакінула незабыўнае ўражанне. Тым больш, што ў той час паездка ў іншую, нават сацыялістычную краіну, была не проста вандроўкай. Звычайна гэта была дэлегацыя дзяржаўнай, грамадска-палітычнай важнасці.

Вядома, брацкія зносіны беларусаў з балгарамі існавалі і раней. Дастаткова ўгадаць, што нашы прадзеды-вайскоўцы з Мінскага і Магілёўскага пяхотнага палкоў, Гродзенскага гусарскага палка ўдзельнічалі ў вызваленні балгар ад турэцка-асманскага прыгнёту.

Між тым, Магілёў і Габрава сталі пабрацімамі ў 1966 годзе: у Магілёве было створана абласное аддзяленне Таварыства

• Смяюцца пабрацімы

Іван АНОШКІН

Дружбу мацуе гумар

савецка-балгарскай дружбы, а ў Габрава — акруговы камітэт балгарска-савецкай дружбы. Балгарскія сябры сталі наведацца ў госці да нас, а мы — да іх. Працоўныя калектывы, як тады казалі, — для абмену вопытам, а навукоўцы, мастакі, артысты, пісьменнікі, журналісты — для навуковых і культурных сувязяў.

Першым з магілёўскіх пісьменнікаў Габрава наведаў Пётр Шасцерыкоў, другім — Аляксей Пысін. Наступнымі сталі мы з Аркадзем Кандрусевічам.

Ад'язджалі пад жартаўлівымі пажаданні тых, хто ўжо наведаў горад гумару: «Будзьце там, як дома, але не забывайцеся, што ў васцях!» А калі ступілі на балгарскую зямлю, то адразу адчулі сябе, як дома: вярчалі ў рэстаране «Магілёў», гулялі па Магілёўскім праспекце... Назаўтра пабывалі ў школе, якая носіць імя магілёўскай

школьніцы-падпольшчыцы Тані Карпінскай, закатаванай фашыстамі.

Уразіла мноства помнікаў: ад заснавальніка Габрава каваля Рачо Ковача да юнага партызана Міткі Палаузава, які загінуў у баі з гітлераўцамі.

Цікавымі былі сустрэчы ў працоўных калектывах, бібліятэках... Мне ж як гумарысту (тады ў мяне ўжо выйшлі зборнікі гумару і сатыры ў сталіцы) хутчэй карцела паграшць у Дом гумару і сатыры. І вось нарэшце з Пятром Проданавым мы падышлі да прывабнага гмаха, дзе нас сустрэў Хітры Пётр, седзячы на осліку задам наперад. Унутры будынка — мноства разнастайных адмысловых экспанатаў з усяго свету. (На стэндзе «Фотасмех» былі змешчаны дасціпныя здымкі магілёўчанкі Ірыны Савосінай).

Малюнкi
Бiстры Стэфанавай (Габрава),
Аляксандра Булая (Магілёў).

«Наш Дом гумару і сатыры адкрыты вясной 1972 года, — расказаў нам яго дырэктар Стэфан Фаргуноў. — Яго сусветнай папулярнасці садзейнічала падтрымка савецкіх гумарыстаў і карыкатурыстаў Аркадзя Райкіна, Барыса Яфімава, Кукрыннікаў... Наш дэвіз «Свет уцалеў, бо смяецца» прыцягнуў тысячы гумарыстаў з розных краін».

Міжнародныя фестывалі гумару і сатыры праводзіліся раз у два гады, звычайна ў маі. На чарговы фестываль атрымаў потым запрашэнне і я. Прыняць удзел у фестывалі, на жаль, не ўдалося. Затое мой гумар у перакладзе на балгарскую мову Зорка Зоркава і вельмі пацешнай ілюстрацыяй балгарскага мастака змясцілі ў выпуску «Бодив смех».

Мы, беларусы, таксама не заставаліся ў даўту. У абласной

газеце «Магілёўская праўда» ў перакладзе на беларускую мову друкаваліся творы габраўскіх пісьменнікаў, а ў 1991 годзе ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў калектыўны зборнік «Галасы Прыдняпроўя. Магілёўшчына літаратурная». Укладальнікам кнігі быў я, а рэдактарам — Хведар Жычка. У адным з раздзелаў пад назваю «У сяброў, пабрацімаў» у перакладзе на беларускую мову былі змешчаны паэзія і проза габраўскіх пісьменнікаў Эмілія Розіна, Тэадора Ганчавай, Андрэя Германова, Хрысціны Барысавай, Дзімітра Генчова, Тані Стахіявай, Івана Венкава, Росіцы Волевай, а таксама нізка габраўскіх смяшынак і анекдотаў.

Дарэчы, балгарскія гумарысты ў сваіх з'едлівых смяшынках не ашчаджалі і сябе. Вось адна з іх з кнігі «Габровские анекдоты».

«Групу сталічных пісьменнікаў-гумарыстаў запрасілі ў адно сяло Сеўліеўскай акругі, дзе яны павінны былі чытаць свае творы. Сустрэча ладзілася пад акрыштым небам, каб на ёй маглі прысутнічаць усе жыхары сяла. Чакалі, што будзе вельмі весела. Але, як звычайна, пісьменнікі чыталі нікуды не варта. Слухачы былі вельмі расчараваныя.

Потым гасцей павялі па дамах. Па дарозе нехта ў гасцей спытаў:

— А заўтра куды паедзеце?

— У Габрава, — адказаў гумарыст.

— І там будзеце тое самае чытаць?

— А як жа, будзем.

— Гэта добра. Так габраўцам і трэба!..»

Зрэшты, гэты сарказм іншы раз можна скіраваць і ў адрас магілёўскіх гумарыстаў і сатырыкаў. І хоць Магілёўшчына не праславілася імі так, як Габрава, але і ў нас здаўна любяць трапае, вострае слоўца.

Наш зямляк, ураджэнец фальварка Добасня (цяпер вёска Добасна ў Кіраўскім раёне) Ядвігін Ш. (сапраўднае прозвішча — Антон Лявіцкі) быў шырокавядомы сваімі фельетонамі і сатырычнымі апавяданнямі. Пазней Эдуард Валасевіч (нарадзіўся ў Магілёве) стаў знакамітым байкалістам. Сёння выступаюць у друку з гумарам Мікола Падабед (г. п. Бялынічы), Валянцін Крыжэвіч (г. Чавусы), магіляўчане Венядзікт Бярбега, Уладзімір Дуктаў (выдаў нядаўна зборнік напісанага габраўскіх хітрыкаў)...

Словам, ёсць каму падацца на Міжнародныя фестывалі гумару і сатыры, ды няма як. Бязладдзе з-за т. зв. перабудовы, узрушэнні ў нас і ў Балгарыі парушылі брацкія сувязі. Але сёння яны пакрысе аднаўляюцца, праўда, пакуль у гандлёва-эканамічным плане. Будзем спадзявацца, што з цягам часу — і на культурна-духоўнай ніве. І тут многае залежыць ад саміх гумарыстаў. Ці не так?..

**МАЛЯВАНЫ
ДЭТАКТЫ**

Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана ў Мінску

(Паводле мініяцюр Генадзя Ануфрыева.)

Мастак Аляксандр КАРШАКЕВІЧ.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Цяпер да Бразіліі

Жартоўная пародыя на п'есы абсурду
ў дзвюх дзеях

Дзейныя асобы:

ДЗЯЎЧЫНА.

ЮНАК, крыху старэйшы за Дзяўчыну.

ЖАНЧЫНА, крыху старэйшая за Юнака.

МУЖЧЫНА, крыху старэйшы за Жанчыну.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Пад'езд звычайнага шматпавярховага будынку. Там стаіць Дзяўчына ў плашчы і з парасонам у левай руцэ.

У падваротню забягае Юнак. Бачна, што ён нядаўна патрапіў пад моцны дождж.

ЮНАК (*абтрасаецца*). Ну і лье! (*Заўважае Дзяўчыну*.) Вы таксама хаваецеся тут ад дажджу?

ДЗЯЎЧЫНА. Зусім не! Проста я забылася дзесьці свой парасон і таму вымушана бавіць свой каштоўны час у гэтым пад'ездзе. Без усялякай карысці для сябе асабіста і для нашага грамадства ў цэлым.

ЮНАК. Зразумела. (*Глядзіць на Дзяўчыну больш уважліва*.) Але ж мне здаецца, што вы трымаеце парасон у сваёй левай руцэ!

ДЗЯЎЧЫНА. У якой, вы кажаце?

(*Глядзіць на сваю левую руку*.) Сапраўды! А я ўсё ўспамінала, дзе ж я магла яго забыцца! Вялікі вам дзякуй!

ЮНАК. Няма за што! (*Нейкі час маўчаць*.) Ну вось, цяпер вы можаце спакойна ісці па сваіх неадкладных справах.

ДЗЯЎЧЫНА (*строга*). Па-першае: мае неадкладныя справы — гэта зусім не ваша справа!

ЮНАК (*з цікаўнасцю*). А па-другое?

ДЗЯЎЧЫНА. Па-другое: як жа я магу ісці па сваіх неадкладных справах, калі на вуліцы лье дождж, а я забылася дзесьці свой парасон?!

ЮНАК. Але ж цяпер вы ведаеце, што забыліся яго ў сваёй левай руцэ.

ДЗЯЎЧЫНА. І вы лічыце, што дастаткова ведаць, дзе я забылася свой парасон, каб ісці без яго пад такім праліўным дажджом?! У вас, на мой погляд, яўны дэфіцыт маз-

гаваго рэчыва! Дакладней, у вас яго наогул няма!

ЮНАК (*заклапочана*). Учора яно яшчэ было! Ці не было? Не памятаю! (*Дзяўчына раптам хіхікае.*) Не разумею, што тут смешнага!

ДЗЯЎЧЫНА. Ведаеце, каго вы мне зараз нагадалі?

ЮНАК. Ведаю! Каго?

ДЗЯЎЧЫНА. Мокрую курыцу.

ЮНАК. Па ўсіх законах жанру, я павінен зараз пакрыўдзіцца! Ці не павінен?

ДЗЯЎЧЫНА. Не разумею, як можна крыўдзіцца на дзяўчыну, якая толькі што прызналася вам у каханні!

ЮНАК (*не адразу, недаверліва*). Вы прызналі мне ў каханні? (*Дзяўчына ківае.*) Калі?

ДЗЯЎЧЫНА. Толькі што. А вы нават не заўважылі гэтага!

ЮНАК (*задумваецца*). Вы назвалі мяне мокрай курыцай.

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так, я вельмі люблю смажаную кураціну. А вы?

ЮНАК (*з гонарам*). А я – вегетарыянец! Я ем толькі зайчаціну.

ДЗЯЎЧЫНА. А чаму менавіта зайчаціну?

ЮНАК. А таму, што гэтыя зайцы згрызлі ўсю маю капусту!

ДЗЯЎЧЫНА. Шкада, што вы вегетарыянец. Вы шмат чаго губляеце ў жыцці.

ЮНАК. Што канкрэтна?

ДЗЯЎЧЫНА. Маё каханне! (*Уздыхае.*) Але ўсё роўна: калі я прызналася вам, не буду браць сваіх слоў назад. Бо гэта вельмі непрыгожа.

ЮНАК. А я б вам іх і не аддаў назад – гэтыя словы!

Нейкі час маўчаць.

ДЗЯЎЧЫНА. Ну што, зразумелі цяпер, чаму я параўнала вас з майёю любімай смажанай курацінай?

ЮНАК. Прабачце, але ж вы параўналі мяне з мокрай курыцай!

ДЗЯЎЧЫНА. А хіба гэта не адно і тое ж?

ЮНАК. Не ведаю... магчыма...

ДЗЯЎЧЫНА. Вы не ведаеце таму, што вы вегетарыянец! Паверце, з любой мокрай курыцы можа атрымацца вельмі смачная смажаная!

ЮНАК. Веру. Толькі прычым тут адсутнасць у мяне мазгавага рэчыва?

ДЗЯЎЧЫНА. А хіба ад каханна

людзі не губляюць апошні розум?

ЮНАК (*не адразу*). Цяпер я веру, што вы і сапраўды прызналіся мне ў каханні!

ДЗЯЎЧЫНА (*здзіўлена*). Калі?

ЮНАК. Толькі што.

ДЗЯЎЧЫНА. І не думала нават. Проста я забылася дзесьці свой парасон і таму вымушана бавіць свой каштоўны час у гэтым пад'ездзе.

ЮНАК. Але ж вы ўжо ведаеце, што свой парасон вы забыліся ў сваёй жа ўласнай руцэ.

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так, дзякуючы вам я ўжо ведаю, дзе я яго забылася! І што з гэтага?

ЮНАК. А тое, што... (*Змаўкае, уважліва глядзіць на Дзяўчыну.*) Скажыце, мы не сустрэліся з вамі раней?

ДЗЯЎЧЫНА. Мы вучыліся ў адным класе і нават сядзелі за адной партай, праўда, у розных радах. А цяпер вы робіце выгляд, быццам бачыце мяне ўпершыню!

ЮНАК. Ну так, цяпер я ўспомніў! А класным кіраўніком у нас быў Аляксандр Пятровіч, настаўнік фізікі.

ДЗЯЎЧЫНА. Правільна, Аляксандра Пятроўна! Яна вяла ў нас хімію. Як добра ты ўсё памятаеш! Скажы, а ты бачышыся з кім-небудзь з нашых былых аднакласнікаў?

ЮНАК. А як жа! Толькі ўчора, да прыкладу, я пазнаёміўся з Вікай. Цудоўная дзяўчына, між іншым!

ДЗЯЎЧЫНА. Яна вучылася ў нашым класе?

ЮНАК. Не ведаю, я пра гэта ў яе не пытаў. Але ўвогуле такое магчыма.

ДЗЯЎЧЫНА (*уздыхае*). Шкада, што ты не спытаў.

ЮНАК. Дык я з ёй наогул не размаўляў. Я ехаў у трамваі... а яна ехала насустрач на ўласным «Мерседэсе».

ДЗЯЎЧЫНА. Але ты дакладна ведаеш, што яе завуць Віка?

ЮНАК. А чаму б ёй не быць Вікай?

ДЗЯЎЧЫНА. Сапраўды. (*Нейкі час маўчаць.*) Калі зноў будзеш з ёй сустракацца, спытай, ці не вучылася яна ў нашым класе.

ЮНАК. Абавязкова. А ты сустракаешся з кім-небудзь з нашых?

ДЗЯЎЧЫНА. І часта. Сёння я выгульвала Боба.

ЮНАК. Боб... Боб... Нешта не магу яго прыпомніць. А за якой партай ён сядзеў?

ДЗЯЎЧЫНА. Боб, наогул, больш любіць ляжаць, чым сядзець. У пя-

рэдняй ёсць спецыяльная падсцілачка, там ён і ляжыць амаль увесь час.

ЮНАК. Слухай, я, здаецца, яго ўспомні! Такі высокі бландзін у акулерах?

ДЗЯЎЧЫНА. Высокі бландзін у акулерах сядзеў учора перада мной у кінатэатры. Я з-за яго нічога не магла разгледзець на экране.

ЮНАК. Ён і сапраўды быў у акулерах?

ДЗЯЎЧЫНА. Не памятаю. Разумееш, у зале было так шмат людзей... а гэты юнак у акулерах, што сядзеў перада мной, увесь час цалаваў сваю суседку...

ЮНАК. Справа або злева?

ДЗЯЎЧЫНА. Не памятаю.

ЮНАК. Успомні! Гэта вельмі важна!

ДЗЯЎЧЫНА. Успомніла! Яна сядзела якраз за ім.

ЮНАК. Але ж за ім сядзела ты!

ДЗЯЎЧЫНА. Ну, вядома ж, я! Каго яшчэ ён мог так цалаваць!

Зноў запанавала маўчанне.

ЮНАК. Значыцца, гэта і быў Боб, наш былы аднакласнік!

ДЗЯЎЧЫНА. Не, Боба я не бяру з сабой у кінатэатр. Я толькі прагульваю яго два разы на дзень, якраз пад вечар.

ЮНАК. Слухай, паколькі мы з табой вучыліся разам – давай пазнаёмімся!

ДЗЯЎЧЫНА. Давай! Цябе як завуць?

ЮНАК. А цябе?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну вось і пазнаёміліся! Вельмі прыемна, праўда?

ЮНАК. Праўда. Нешта не па сабе...

У пад'езд забягае малады Мужчына ў шортах і сарочцы з кароткімі рукавамі.

МУЖЧЫНА (*абмахваецца газетай.*) Ну і спёка! Пастаяць хіба крыху, у цяньку...

ЮНАК. Вы таксама схаваліся тут ад дажджу?

МУЖЧЫНА. Так, так! (*Працягвае абмахвацца газетай.*) Дождж бы цяпер не пашкодзіў! Трэці тыдзень такая спякота... Ніводнай кроплі дажджу. Усё так перасохла. Уяўляеце?

ЮНАК. Уяўляю! (*Дзяўчыне.*) А ты?

ДЗЯЎЧЫНА. Уяўляю! (*Мужчыне.*)

А вы?

МУЖЧЫНА. Не ўяўляю нават! Азімыя і тыя пачалі жаўцець. А пра яравыя і гаварыць няма чаго.

ЮНАК. Але ж трэба аб чымсьці гаварыць. Не стаяць жа моўчкі.

МУЖЧЫНА. Ну... давайце тады пагаворым пра літаратуру. Тым больш, што гэтая тэма мне найбольш блізкая.

ДЗЯЎЧЫНА. Разумею, вы – пісьменнік?

МУЖЧЫНА. Цёпла.

ДЗЯЎЧЫНА. Вы – літаратуразнаўца?

МУЖЧЫНА. Яшчэ цяплей.

ДЗЯЎЧЫНА. Дык хто ж вы тады?

МУЖЧЫНА. Я – слесар-сантэхнік.

ЮНАК. Ты амаль угадала. (*Мужчыну.*) А скажыце, якія жанры сучаснай літаратуры вам падабаюцца больш, чым не падабаюцца менш?

МУЖЧЫНА. Больш-менш ці менш-больш?

ЮНАК. Ну так! Дык якія?

МУЖЧЫНА. Напэўна, смажаная кураціна.

ДЗЯЎЧЫНА (*пляскае ў ладкі.*) Мне таксама! Мне таксама! (*Павольна падыходзіць да Мужчыны.*) Як у нас шмат агульнага!

ЮНАК. А ў нас?

ДЗЯЎЧЫНА (*Юнаку.*) Ты мой аднакласнік і павінен радавацца майму шчасцю. (*Мужчыну.*) Пацалуйце мяне, калі ласка!

МУЖЧЫНА. Калі ласка! (*Цалуе яе.*)

ЮНАК. І чаму гэта, цікава, я павінен радавацца, гледзячы, як вы тут цалуецеся?! Я ж магу і раззлавацца!

ДЗЯЎЧЫНА. Ты злуеш за тое, што я не дала табе спісаць кантрольную па фізіцы ў сёмым класе? Але ж тады ў нас былі розныя варыянты.

ЮНАК. Пра тую кантрольную па хіміі ў восьмым класе я ўжо і забыўся. І як я мог даць табе спісаць, калі і сам яшчэ не ўсё ў цябе спісаў!

ДЗЯЎЧЫНА. Усё роўна! Ты павінен быў даць мне тады спісаць. Бо добра ведаў, як дрэнна я пішу ўсе гэтыя дыктанты! Я атрымала двойку, і маці не пусціла мяне на дыскатэку! (*Усхліпвае.*)

ЮНАК (*вінавата*). Ну... супакойся... не трэба плакаць! Што ж рабіць, калі так яно атрымалася...

ДЗЯЎЧЫНА. Ты не ведаеш, як трэба было мне трапіць на тую дыскатэку! (*Летуценна.*) Была вясна, час першых захапленняў! І ён павінен быў чакаць мяне на дыскатэцы... і ён чакаў мяне там, а я... я не прыйшла!

ЮНАК. А чаму ты не прыйшла?
ДЗЯЎЧЫНА. Не памятаю зараз... але ён, пэўна, вырашыў, што ў нас усё скончана і што я яго больш не хаваю!

ЮНАК. Якая жудасная гісторыя! А што было далей?

ДЗЯЎЧЫНА. А далей ён запрасіў на танец маю лепшую сяброўку...

ЮНАК. Якая жудасная гісторыя!

ДЗЯЎЧЫНА. Пачакай! Далей яна стане яшчэ больш жудаснай!

ЮНАК. Люблю жудасныя гісторыі!

ДЗЯЎЧЫНА. Дык вось, мая лепшая сяброўка ў адзін момант ператварылася...

ЮНАК. У каго?

ДЗЯЎЧЫНА. У самага заклятага майго ворага!

ЮНАК. Які жах! Я сёння ноччу не засну.

ДЗЯЎЧЫНА. І што ты будзеш рабіць ноччу?

ЮНАК. Я буду складаць жahlівыя гісторыі! У вершах.

МУЖЧЫНА. У белых?

ЮНАК. У чорных.

ДЗЯЎЧЫНА. Дык ты, аказваецца, паэт?

ЮНАК. А што тут дзіўнага?

ДЗЯЎЧЫНА. А скажы, гэта вельмі цяжка — складаць вершы?

ЮНАК. Не ведаю, не спрабаваў.

МУЖЧЫНА (*Дзяўчыне.*) Дарэчы, наконт тваёй сяброўкі. Я тады запрасіў яе на танец без усялякай задняй думкі. Проста зайграла музыка, аб'явілі белы танец... я пайшоў запрашаць яе суседку і памылкова выбраў яе...

ДЗЯЎЧЫНА (*ухвалявана*). Дык гэта былі вы?!

МУЖЧЫНА. Дык гэта была ты?!

Мужчына раскрывае абдымкі, Дзяўчына ахвотна ў іх падае.

ЮНАК. Чакайце, чакайце! А мне што загадаеце рабіць у няпростых гэтых абставінах? (*Задумваецца.*) Па ўсіх законах жанру мне трэба кагосьці з вас выклікаць на дуэль! Толькі вось каго? Не памятаю.

МУЖЧЫНА. Ты можаш пакуль пачытаць маю газету. (*Працягвае газету Юнаку.*)

ЮНАК. А яна свежая?

МУЖЧЫНА (*абнюхвае газету*).

Толькі сёння раніцай я дастаў яе з

халадзільніка, так што сапсавацца яна яшчэ не павінна. Праўда, пры такой спякоце...

ЮНАК (*бярэ газету, таксама нюхае яе*). Ды яна ж сапсаваная!

МУЖЧЫНА. Няўжо? Цяпер я разумею, чаму мне было так моташна яе чытаць!

ЮНАК. Сам чытай сваю сапсаваную газету! (*Ірве газету на шматкі, шпурляе іх у твар Мужчыну.*)

МУЖЧЫНА (*абурана*). Я папрасіў бы звяртацца да мяне на «вы»!

ЮНАК. Калі ласка! (*Падбірае шматкі, зноў шпурляе іх у твар Мужчыну.*) Самі чытайце сваю сапсаваную газету!

МУЖЧЫНА. Ну вось, зусім іншая справа!

ЮНАК. І як смееце вы дурыць галаву гэтай няшчаснай дзяўчыне! Вы ўжо колькі гадоў як жанаты!

ДЗЯЎЧЫНА. Як цікава! (*Пляскае ў ладкі.*) А на кім, калі не сакрэт?

МУЖЧЫНА. Сакрэт. Вядома ж, на Аляксандры Пятроўне, вашым былым класным кіраўніку. Яна яшчэ нешта такое ў вас выклдала...

ДЗЯЎЧЫНА. Фізіку ў сёмым класе.

ЮНАК. Хімію ў восьмым, але не гэта галоўнае. Галоўнае, што ты нарэшце зразумела, што гэта за ты! Ты зразумела?

ДЗЯЎЧЫНА. Зразумела! (*Заварожана глядзіць на Мужчыну.*) Аляксандр Пятровіч, гэта вы?

МУЖЧЫНА. Ты што, вучылася ў мяне?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так! І вы выкладалі ў нас фізіку.

ЮНАК. Хімію, калі не памыляюся.

ДЗЯЎЧЫНА. Памыляешся! (*Мужчыну.*) А яшчэ вы былі нашым класным кіраўніком.

МУЖЧЫНА. Магчыма. І што з таго?

ДЗЯЎЧЫНА. А тое, што я была закахана ў вас з пятага класа!

ЮНАК. Не трэба маніць, хімія пачалася толькі з восьмага.

ДЗЯЎЧЫНА. Затое фізіка — з сёмага!

ЮНАК. Але ж я быў закаханы ў цябе яшчэ раней, аж з дзіцячага садка! Памятаеш, як мы гулялі з табой у пясочніцы і я зрабіў для цябе з пяску шасцісоты «Мерседэс»?

ДЗЯЎЧЫНА. Падушматы, «Мерседэс»! А вось Аляксандр Пятровіч зробіць для мяне зараз... зробіць зараз... вечны рухавік!

ЮНАК. Вечных рухавікоў не існуе! Французская акадэмія навук даволі ясна аб гэтым заявіла!

МУЖЧЫНА (*зацікаўлена*). А калі яна аб гэтым заявіла?

ЮНАК. Яшчэ ў XIX стагоддзі.

МУЖЧЫНА. А больш канкрэтна?

ЮНАК. Больш канкрэтна я не памятаю.

МУЖЧЫНА. Шкада.

ДЗЯЎЧЫНА. Для спраўднага кахання няма нічога немагчымага!

МУЖЧЫНА. Ёсць, на жаль! (*Уздыхае.*) Мая жонка і мая цешча. (*Уздыхае двойчы.*)

ДЗЯЎЧЫНА. Як я вас разумею, Аляксандр Пятровіч! У мяне таксама ёсць Боб, і мне трэба кожны вечар выгульваць яго аж два разы! А колькі разоў у дзень вы выгульваеце сваіх?

МУЖЧЫНА. Я выгульваю толькі цешчу. Жонка гуляе сама.

ДЗЯЎЧЫНА. Як цікава! (*Пляскае ў ладкі.*) А з кім яна гуляе, калі не сакрэт?

МУЖЧЫНА. Сакрэт. Вось з ім! (*Ківае на Юнака.*)

ДЗЯЎЧЫНА (*Юнаку.*) Гэта праўда? Ты гуляеш з ягонаю жонкай?

ЮНАК. Адкуль мне было ведаць, чыя яна жонка! На лбе ж у яе гэта не напісана!

МУЖЧЫНА. Мая віна! Я неяк хацеў напісаць, а потым запамятаў...

ДЗЯЎЧЫНА (*Юнаку*). Але ж цяпер ты ведаеш, чыя яна жонка?

ЮНАК. Цяпер ведаю. (*Мужчыну.*) І паверце, мне нават неяк не па сабе!

МУЖЧЫНА. Веру.

ЮНАК. Бачыце, я нават пачырванеў!

МУЖЧЫНА. Бачу. Але гэта, хутчэй за ўсё, ад слякоты. Трэці тыдзень такая гарачыня. Што будзе далей, як лічыце?

ЮНАК. Ну... я лічу, што калі гэтыя дажджы не скончацца — нас абавязкова затопіць.

МУЖЧЫНА. І вы маеце рацыю! Засушыць, як піць даць засушыць!

ЮНАК. І азімыя вымакнуць.

МУЖЧЫНА. Высахнуць не толькі азімыя, але і яравыя. Гэта я вам кажу, як буйны спецыяліст дробных каналізацыйных сістэм.

ДЗЯЎЧЫНА. А я дык наогул без парасона цяпер на вуліцу не выходжу. Але сёння яго дзесьці забылася.

МУЖЧЫНА. У спёку і не такое бывае! Галава зусім кругам ідзе.

ЮНАК. Гэта дождж ідзе, а не галава.

ДЗЯЎЧЫНА. Самае крыўднае, што з-за гэтага надакучлівага даж-

джу я не паспею выгуляць Боба два разы перад сном!

МУЖЧЫНА. А я — цешчу! Хоць... у такую слякоту лепш адкласці на потым гэтую адказную справу...

ЮНАК (*пакрыўджана*). Калі вы думаеце, што мне няма каго выгульваць — вы вельмі памыляецеся! Я кожны вечар выгульваю свой шасцісоты «Мерседэс», той самы, які я калісьці зляпіў для цябе ў пясочніцы дзіцячага садка.

ДЗЯЎЧЫНА (*з захалпеннем*). Ты захаваў яго для мяне праз столькі часу?! (*Юнак ківае.*) Ты так кахаеш мяне? (*Юнак ківае.*) Даруйце, Аляксандр Пятровіч, але я павінна быць з ім! Ён кахае мяне аж з дзіцячага садка, а фізіка пачалася ў нас толькі з сёмага класа!

Юнак раскрывае абдымкі, Дзяўчына ахвотна ў іх падае. У гэты час у пад'езд забягае Жанчына ў зімовай куртцы і капелюшы з футра. У руках у яе лыжы.

ЖАНЧЫНА (*Юнаку*). Ты не вельмі заняты? (*Юнак азіраецца, адпускае Дзяўчыну.*) Прывітанне, любы! (*Цалуе Юнака ў шчаку.*) Яшчэ крыху — і я спазнілася!

ДЗЯЎЧЫНА. І чаго было так спяшацца! (*Адходзіць убок.*)

ЖАНЧЫНА (*Юнаку*). Разумееш, такая завіруха на вуліцы... усё замяло, аўтобусы стаяць, таксі не злавіць... Прышлося на лыжах! (*Мужчыну.*) Ты, між іншым, абяцаў сёння звадзіць маю маму ў тэатр.

МУЖЧЫНА. Куды я яе толькі не вадзіў: і ў тэатр, і ў кіно, і нават у цырк! А вынік? Яна заўсёды знаходзіць дарогу дадому!

ДЗЯЎЧЫНА. Я таксама згубіла аднойчы свайго Боба, але не разгубілася. Адразу ж напісала восем аб'яў і адну заяву, а потым наклеіла ўсё гэта на лаўку, якая стаіць ля майго пад'езда.

МУЖЧЫНА. І дапамагло?

ДЗЯЎЧЫНА. Яшчэ як! Не паспела я наклеіць пятаю аб'яву, як мой Боб сам прыбег да мяне.

ЖАНЧЫНА (*Дзяўчыне*). А што, прабачце, вы робіце тут, побач з маім мужам? У вас з ім спатканне?

ДЗЯЎЧЫНА. Ды не, проста я забылася дзесьці свой парасон, а потым забылася і тое, дзе я яго забылася.

ЖАНЧЫНА. Вы, напэўна, вельмі кахаеце майго мужа, калі не зба-

яліся ў такую завіруху лезці праз гурбы і сумёты дзеля спаткання з любімым чалавекам? (*Уздыхае.*) Як я вам зайздросчу!

МУЖЧЫНА. А мне?

ЖАНЧЫНА (*шматзначна*). Табе я зусім нават не зайздросчу!

МУЖЧЫНА (*нервова*). Разумееш, усё было не зусім так, як ты, напэўна, падумала! Усё было зусім нават не так! Проста я быў калісьці яе класным кіраўніком, а яшчэ веў у іх гэтую... як жа яе...

ДЗЯЎЧЫНА. Фізічную хімію.

ЮНАК. Хімічную фізіку.

МУЖЧЫНА. Правільна, фізічную культуру! Ну а ў гэтым узросце дзяўчынкі часта ўцюрваюцца ў сваіх настаўнікаў... нічога сур'ёзнага, так, дзіцячы захваленні... Але я нават не падзравваў, наколькі гэта ўсур'ёз... на столькі гадоў... Можна, гэта ад сённяшняй спякоты?

ДЗЯЎЧЫНА. Дождж вінаваты толькі ў тым, што я забылася дзесьці свой парасон!

ЖАНЧЫНА. Ну што ж... (*Уздыхае.*) Цяпер я добра бачу, што ў нас тут утварыўся тыповы любоўны трохкутнік з чатырма раўназначнымі вугламі.

ЮНАК. А я не ўпэўнены, што гэтыя вуглы раўназначныя! Бо я кахаў яе аж з дзіцячага садка, а хімія пачалася ў нас толькі з восьмага класа!

ДЗЯЎЧЫНА. Затое фізіка – з сёмага!

ЮНАК. Тым больш няма сэнсу казаць аб раўназначнасці гэтых вуглоў!

ЖАНЧЫНА. І якое ж ты бачыш выйсце, любі, з няпростага гэтага становішча? (*Цалуе Юнака ў шчаку.*) Вось я, да прыкладу, не бачу аніякага выйсця. Мабыць, гэта ад холаду.

МУЖЧЫНА. Так, так! Мне таксама вельмі кепска думаецца ў такую гарачыню.

ЮНАК. І я пакуль што не бачу аніякага выйсця. Ды і як выйдзеш адсюль у такі праліўны дождж!

ДЗЯЎЧЫНА. Адзінае, што мы можам зрабіць – гэта напісаць зараз восем аб'яў і адну заяву, а потым наклеіць усё гэта на лаўку каля майго пад'езда. Калі я згубіла Боба, гэта адразу ж дапамагло.

МУЖЧЫНА. Але ж тады не было такой спякоты, як зараз! Ці была?

ДЗЯЎЧЫНА. Не памятаю. Магчыма, невялікі дожджык усё ж накрапваў... Але не такі моцны, як зараз.

ЖАНЧЫНА. У такую завіруху няма ніякага сэнсу клеіць усе гэтыя вашы заявы. Іх адразу ж занясе снегам. Мы зробім інакш. (*Здымае капляюш, дастае з кішэні блакнот, вырывае адтуль некалькі лісткоў.*) Зараз я напішу на паперках усіх нас, потым кіну паперкі ў капляюш. Затым мы ўсе будзем цягнуць іх па чарзе.

ЮНАК. Цудоўнае выйсце! Я падтрымліваю!

ДЗЯЎЧЫНА. Я таксама, тым больш, што карысці ад гэтага не будзе нікай.

ЖАНЧЫНА (*Мужчыну.*) А ты?

МУЖЧЫНА. І я не пярэчу, хоць катэгарычна супраць гэтай небяспечнай і бязглуздай акцыі!

ЖАНЧЫНА (*піша на лістках.*) Тады я дапішу сюды яшчэ і маю маму.

МУЖЧЫНА. Не забудзься дапісаць і маю цешчу.

ДЗЯЎЧЫНА. І майго Боба! Хтосьці ж павінен выгульваць яго двойчы на дзень пад вечар.

ЮНАК. Тады і мой «Мэрс»! Чым ён горшы!

ЖАНЧЫНА. Ну вось, я ўсіх запісала! (*Кідае паперкі ў капляюш.*) Хто будзе цягнуць першым?

МУЖЧЫНА. Давай я! (*Выцягвае, глядзіць.*) Мне выпаў Боб.

ДЗЯЎЧЫНА. О, Боб! Як мне будзе не хапаць цябе! (*Мужчыну.*) Вы абяцаеце выгульваць яго двойчы на дзень пад вечар?

МУЖЧЫНА. Абяцаю! Я буду вадзіць яго ў тэатр заместа цешчы.

ЖАНЧЫНА. Хто наступны? (*Юнаку.*) Ты?

ЮНАК. Няхай буду я! (*Выцягвае, чытае.*) Мне дасталася твая маці. І што мне з ёй рабіць?

ЖАНЧЫНА. Вадзі яе ў тэатр альбо ў кіно...

ЮНАК. А можна ў цырк?

МУЖЧЫНА. Гэта не мае сэнсу, малады чалавек, я ўжо ўсё пераспрабаваў. Паспрабуй, хіба, звязіць яе ў Гімалаі, можа, што і атрымаецца...

ЮНАК. Я, калі шчыра, збіраўся ў Бразілію. Сельва, мойва, Амазонка, пампасы... Дзікія папуасы-канібалы... (*Глядзіць на Мужчыну.*) Як лічыце, ёй там спадабаецца?

МУЖЧЫНА. Павінна спадабацца, але ж гэта будзе даволі жорстка ў адносінах да няшчасных канібалаў. Я б выбраў усё ж Гімалаі... хоць у адносінах да снежнага чалавека гэта таксама даволі бесчалавечна.

ЮНАК. Снежнага чалавека не

існуе! Французская акадэмія навук даволі ясна аб гэтым заявіла!

МУЖЧЫНА. А калі яна аб гэтым заявіла?

ЮНАК. Яшчэ ў XIX стагоддзі.

МУЖЧЫНА. А больш канкрэтна.

ЮНАК. Больш канкрэтна я не памятаю.

МУЖЧЫНА. Шкада! *(Уздыхае.)* Ну што ж, тады лепш выбраць Бразілію. Але вы дарэмна цешыце сябе ілюзіямі, малады чалавек. Яна ўсё роўна знойдзе дарогу дадому.

ЖАНЧЫНА. Ну ўсё, з гэтым разабраліся! Наступнай цягну я! *(Выцягвае, чытае.)* «Мерседэс!» Шасцісоты! Я так даўно марыла аб такім!

ЮНАК. Вымушаны вас папярэдзіць, што ён, на жаль, з пяску.

ЖАНЧЫНА. Нічога, я яго перафарбую. *(Абводзіць усіх позіркам.)* Ну што, хто яшчэ застаўся? Нікога?

ДЗЯЮЧЫНА. Засталася я, але гэта не мае ўжо значэння! Самыя лепшыя паперкі вы выцягнулі. Ды й дождж, здаецца, амаль скончыўся.

МУЖЧЫНА. Так. Здаецца, набегла някеспкая хмарка! Няўжо сапраўды пойдзе дождж? Ажно не верыцца!

ЖАНЧЫНА. Не цеш сябе ілюзіямі. Гэтая завіруха не скончыцца да ночы.

МУЖЧЫНА. Але ж мне трэба тэрмінова выгуляць Боба ў тэатр.

ЮНАК. А мне купіць два білеты да Бразіліі. Я думаю, лепш за ўсё ехаць туды цягніком. Гэта куды зручней, чым на веласіпедах.

ЖАНЧЫНА. На веласіпедах па такіх сумётах вы усё роўна не праехалі б. Можна, праўда, паспрабаваць на лыжах...

ДЗЯЮЧЫНА. На лыжах?! У такі дождж?!

МУЖЧЫНА. У такую спякоту на лыжах?!

ЖАНЧЫНА. Трэба ж неяк падтрымліваць належную форму перад спаборніцтвамі.

ДЗЯЮЧЫНА. Спаборніцтвамі па адшукванні парасонаў?

ЮНАК. Гонкі на «Мерседэсах» з пяску?

ЖАНЧЫНА. Заўтра пачынаюцца спаборніцтвы па лыжных гонках на самыя розныя дыстанцыі.

ДЗЯЮЧЫНА. А лыжы аднолькавыя?

ЖАНЧЫНА. І лыжы розныя. Адна правая, другая левая.

ЮНАК. А лыжы водныя?

МУЖЧЫНА. Хутчэй ролякавыя. У такую спякоту...

ЖАНЧЫНА. Лыжы самыя сапраўдныя! *(Паказвае лыжы.)* Вось гэтыя!

МУЖЧЫНА. І дзе яны будуць праводзіцца, гэтыя спаборніцтвы?

ЖАНЧЫНА. Вядома ж, у Бразіліі! Дзе яшчэ могуць праводзіцца спаборніцтвы па лыжных гонках!

ЮНАК *(Жанчыне.)* Пачакай, дык ты таксама едзеш у Бразілію? Тады я вазьму тры білеты на цягнік.

МУЖЧЫНА. Бяры чатыры! Я таксама паеду з вамі! Трэба ж недзе адпачыць ад гэтай анимальнай гарачыні!

ДЗЯЮЧЫНА. А як жа Боб? Хто будзе вадзіць яго ў тэатр?

МУЖЧЫНА. Я пакіну яму крыху грошай, і ён будзе хадзіць сам.

ДЗЯЮЧЫНА. Цудоўна! Тады і я паеду з вамі ў Бразілію! Бо вы, Аляксандр Пятровіч, якія, самае першае маё каханне за апошнія дзесяць хвілін! *(Пазяхае.)* Не, я перадумала. Пайдзі лепш шукаць свой парасон.

ЖАНЧЫНА. А я пайдзі перафарбоўваць свой «Мерседэс».

МУЖЧЫНА. А мне што загадаеце рабіць? *(Ускрывае.)* Дождж! Сапраўдны дождж! Ён нарэшце пачаўся!

ДЗЯЮЧЫНА. Сапраўды, здаецца, скончыўся. Пабягу шукаць свой парасон. А потым папрашу Боба, каб ён узяў мяне ў тэатр... *(Глядзіць на сваю левую руку.)* Парасон я, здаецца, ужо знайшла! *(Раскрывае парасон.)* Шкада, што дождж скончыўся і я дарэмна буду ісці пад парасонам! *(Выходзіць.)*

МУЖЧЫНА. Пасля такой спякоты прайсціся пад цёплым летнім дожджыкам адна асалода! *(Таксама выходзіць.)*

ЖАНЧЫНА *(уважліва глядзіць на Юнака.)* Такі знаёмы твар! Скажыце, мы не сустраліся з вамі раней?

ЮНАК. Мы вучыліся ў адным паралельным класе і нават сядзелі за адной партай, праўда, у розных радах. А цяпер ты ўпарта робіш выгляд, што не пазнаеш мяне!

ЖАНЧЫНА. Я нарэшце ўспомніла! Гэта табе я падклала аднойчы сорок чатыры кнопкі на ўроку фізікі ў сёмым класе?

ЮНАК. Не сорок чатыры, а сорок пяць. Я спецыяльна пералічыў іх, перш чым падкласці табе на ўроку хіміі ў восьмым класе! Як зараз памятаю – мы пісалі тады сачыненне на тэму «Мой самы нелюбімы казачны персанаж».

ЖАНЧЫНА. Я напісала тады пра цябе!
ЮНАК. А я пра цябе!
Разам. Як у нас шмат агульнага!

Юнак раскрывае абдымкі, жанчына ахвотна ў іх падае. У гэты час зноў з'яўляецца Мужчына. Над галавой ён трымае парасон Дзяўчыны.

МУЖЧЫНА. Паслухай, дарагая... не хачу табе перашкаджаць, але я зноў забыўся. Куды я павінен весці сёння тваю мамачку?

ЮНАК. Здаецца, у Гімалаі.
ЖАНЧЫНА. Па-мойму, у Бразілію.

Зноў з'яўляецца Дзяўчына.

ДЗЯЎЧЫНА. Ну вось, я зноўку забылася дзесьці свой парасон і нават забылася тое, дзе я яго забылася! (*Азіраецца.*) Якія знаёмыя твары! Быццам я ўжо бачыла іх калісьці... дзесьці... Толькі вось дзе і калі? Не памятаю!

МУЖЧЫНА. Гэта ад спякоты.

ЖАНЧЫНА. У такі холад і сапраўды можна пра ўсё на свеце забыцца.

ЮНАК. А ў мяне ідэя!

МУЖЧЫНА. Фікс?

ЮНАК. Люкс! Давайце сустрэнемся зноў на гэтым жа месцы праз... праз...

МУЖЧЫНА. Прапаную сустрэцца праз сорак вострым гадзін нуль-нуль хвілін.

ДЗЯЎЧЫНА. Лепш праз двое сутак! Я якраз паспею схадзіць з Бобам у тэатр.

ЖАНЧЫНА. А я – стаць чэмпіёнкай свету па лыжных гонках!

ЮНАК. А я – звязіць у Бразілію тваю маму.

МУЖЧЫНА. А ты не бльтаеш? Ты ж збіраўся весці туды маю цешчу!

ЮНАК. Праўда? (*Задумваецца.*) Добра, я вазьму іх абедзвюх. Я ўжо купіў чатыры білеты на цягнік.

ЖАНЧЫНА. Пяты білет ты купіў дарэмна! Я асабіста збіраюся ехаць у Бразілію на лыжах. Трэба ж мне крыху патрэніравацца перад адказнымі спаборніцтвамі!

МУЖЧЫНА. Значыцца, калі я вас правільна зразумеў, мы сустракаемся тут роўна праз год?

ЮНАК. Так, праз месяц і адзін дзень на гэтым жа месцы! Вось толькі як мы пазнаем адзін аднаго?

ДЗЯЎЧЫНА. Я буду трымаць у левай руцэ свой парасон. Зразумела, калі я паспею знайсці яго за гэтыя двое сутак!

ЖАНЧЫНА. А я буду з залатым алімпійскім медалём чэмпіёна свету! У крайнім выпадку – з сярэбраным, але тады вы мяне наўрад ці пазнаеце...

МУЖЧЫНА. Цябе я павінен пазнаць! Здаецца, я цябе дзесьці ўжо бачыў...

ЖАНЧЫНА. Можа, мы вучыліся з табой у адным класе?

МУЖЧЫНА. Не выключаю такой верагоднасці.

ДЗЯЎЧЫНА (*узрадавана*). Бачу: мы ўсе – аднакласнікі!

ЮНАК. Гэта цікавая думка, але, на жаль, мне трэба спяшацца! Калі я спазнюся на гэты цягнік да Бразіліі, то наступны будзе толькі праз трыццаць тры гады, тры месяцы і трыццаць тры дні!

Юнак бяжыць прэч, знікае.

ДЗЯЎЧЫНА. Гэта доўга! За гэты час і дождж можа скончыцца!

МУЖЧЫНА. Трыццаць тры гады спякоты я яшчэ змог бы вытрымаць! Тры месяцы таксама як-небудзь перажыў бы! А вось гэтыя трыццаць тры дні... Адкуль яны ўзяліся – не разумею!

ДЗЯЎЧЫНА. І куды падзеліся гадзіны і хвіліны?

ЖАНЧЫНА. Усё гэта вельмі загадкава!

ДЗЯЎЧЫНА. Адно добра – за гэты час я паспею выгуляць Боба ў тэатр... а можа, нават знайсці свой парасон.

Дзяўчына таксама ідзе прэч. Застаюцца толькі Мужчына і Жанчына.

МУЖЧЫНА. І ўсё ж я дзесьці вас бачыў! Вось толькі ніяк не магу ўспомніць, дзе! (*Задуманна глядзіць на Жанчыну.*)

ЖАНЧЫНА. Скажыце, а гэта не вы атрымалі двойку па фізіцы ў сёмым класе?

МУЖЧЫНА (*узрадавана*). Ну так, так! У восьмым класе па хіміі ў мяне была сапраўды пяцёрка! (*Глядзіць на Жанчыну больш уважліва.*) А гэта не вы мне яе паставілі?

ЖАНЧЫНА. Бачу, што нарэшце вы мяне ўспомнілі!

МУЖЧЫНА. Аляксандра Пятроўна! Як я мог не пазнаць вас адразу! Я ж вам столькі крыві сапсаваў на ўроках хіміі ў восьмым класе, адказваючы на вашы пытанні! І вы так стараліся знайсці пытанне, на якое б я не змог адказаць, але так і не знайшлі!

ЖАНЧЫНА. Дарэчы, пасля той двойкі па фізіцы ў сёмым класе я запрасіла ў школу тваіх бацькоў! Цікава, дзе яны?

МУЖЧЫНА. Гэта і мне цікава!

ЖАНЧЫНА. Каб заўтра абавязкова прыйшоў з бацькамі!

МУЖЧЫНА. А можна я прыйду з тваёй мамай?

ЖАНЧЫНА. Можна. Але спачатку звадзі яе ў тэатр.

МУЖЧЫНА. А што толку! Яна ж усё роўна знойдзе дарогу дадому!

Мужчына ідзе прэч, знікае. Жанчына нейкі час глядзіць яму ўслед, потым рашуча надзявае лыжы.

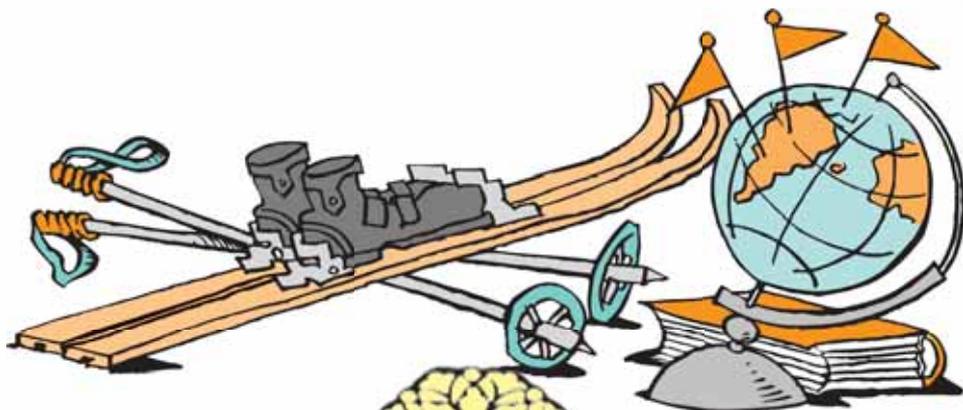
ЖАНЧЫНА. Наперад, за алімпійскім медалём чэмпіёна свету! (Ідзе на лыжах да выхаду.) Толькі б зноў не збіцца з дарогі і не патрапіць у Афрыку! Пяты раз ужо еду на чэмпіянат па горных лыжах у Бразілію... І ўвесь час трапляю чамусьці ў Афрыку! Няўжо і на гэты раз я туды заеду... а значыць, не змагу трапіць своєчасова ў Бразілію на лыжныя гонкі... і не змагу атрымаць свой залаты алімпійскі медаль!

Жанчына выходзіць на лыжах з падваротні.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

Пакой аднапакаёвай кватэры. У ім стол, табурэт, на якім сядзіць Жанчына... і больш нічога няма. На сталае непачатая бутэлька шампанскага.

ЖАНЧЫНА. Як добра ўсё ж сядзецца у сваёй уласнай кватэры за ўласным сталом і сустракаць уласным шампанскім свой уласны дзень нараджэння. Разам са сваімі ўласнымі сябрамі, якія, на жаль, так і не прыйшлі! (Уздыхае.) Ну што, скажыце, можа быць лепш за гэта?! (Задумваецца.) А я ведаю, што лепей за гэта! (Ускоквае.) Лепей за гэта – загараць на ўласным пляжы ля ўласнага катэджа ў маёй любімай Бразіліі, дзе, дарэчы, жыве мая ўласная мама. Зусім нядаўна яна даслала мне пісьмо, у якім чамусьці забылася павіншаваць мяне з маім уласным днём нараджэння. Але я на яе не крывіду! Сапраўды, адкуль маёй уласнай маме ведаць, у які дзень я нарадзілася! (Цяжка ўздыхае.) Адзінае, што мяне хвалюе зараз – гэта тое, як мае ўласныя сябры змогуць дабрацца да маёй любімай Бразіліі, каб там на маім уласным пляжы каля майго ўласнага катэджа адзначыць з маім уласным шампанскім мой уласны дзень нараджэння! (Зноў задумваецца.) Прыдумала! Я закажу ім білеты на цягнік, бо лепш за ўсё дабірацца да маёй любімай Бразіліі менавіта цягніком. Праўда, на веласіпэдах гэта было б куды хутчэй і лепш, але ж на шляху да маёй любімай Бразіліі столькі гурбаў і сумэтаў, што лепш ужо лыжы... тым больш, што яны ні

кропелькі нават не лепш! Ужо колькі разоў я спрабавала дабрацца да Бразіліі на лыжах і кожны раз чамусьці аказвалася замест Бразіліі ў Афрыцы! Напэўна, гэта таму, што я ўвесь час непрыкметна збочвала ўлева з-за таго, што мая правая нага больш моцная і адукаваная, чым мая левая! *(Паўза.)* З-за гэтых недарэчных ног я так і не стала алімпійскай чэмпіёнкай па лыжах! Затое ў Афрыцы я стала чэмпіёнкай свету па ўцёку ад ільвоў... дарэчы, я адзіная дайшла да фінішу... *(Званок у дзверы.)* Гэта, напэўна, прынеслі білеты на цягнік да маёй любімай Бразіліі. Уваходзьце, адчынена!

У пакой уваходзіць Дзяўчына з вялізным чамаданам у руцэ.

ДЗЯЎЧЫНА *(ставіць чамадан)*. Скажыце, у гэтым кінатэатры я змагу купіць для свайго любімага Боба шматразовыя памперсы з адстойнікам, электраабгравальнікам, аўтаномнай халадзільнай устаноўкай і абавязковай стэрэавідаапаратурай?

ЖАНЧЫНА. На вялікі жаль, у нашым дзесяціпавярховым пяцізорачным гатэлі свабодных нумароў на сёння ўжо не засталася. Бо якраз сёння раніцай усе жылцы нашага гатэля раптам і адначасова з'ехалі ад нас у невядомым кірунку.

ДЗЯЎЧЫНА. Вельмі шкада! *(Уздыхае.)* Скажыце, а заўтра ў вашым кінатэатры будзе ісці гэты ж самы фільм?

ЖАНЧЫНА. Заўтра, дарэчы, нас тут наогул не будзе. Ужо сёння вечарам наш цягнік адправіцца ў Бразілію.

ДЗЯЎЧЫНА. Калі ён адправіцца?

ЖАНЧЫНА. Я ж ужо сказала: вечарам пад самую раніцу, якраз праз хвіліну пасля таго, як вы, дарэчы, зачыніце за сабой дзверы з таго боку!

ДЗЯЎЧЫНА *(з палёгкай)*. Ну, значыцца, я не памылілася! Вось мой білет на цягнік, якраз да Бразіліі. *(Працягвае Жанчыне білет.)*

ЖАНЧЫНА *(уважліва разглядае білет.)* Прабачце, але ж ваш білет разлічаны на дзве персоны, а вы тут стаіце перада мной толькі ў якасці адной персоны! Скажыце шчыра, куды вы падзелі другую персону?

ДЗЯЎЧЫНА. Другая мая персона – гэта мой персанальны Боб.

Я якраз выгульвала яго каля вашага дома, бо заўсёды павінна выгульваць яго вечарам аж два разы, а адзін раз я яго ўжо выгульвала.

ЖАНЧЫНА. Вось як! І дзе ж зараз знаходзіцца ваш персанальны Боб?

ДЗЯЎЧЫНА. Я прывязала свайго персанальнага Боба каля вашага пад'езда.

ЖАНЧЫНА. Спадзяюся, вы не дадумаліся прывязваць вашага персанальнага Боба да якога-небудзь ненадзейнага слупа або дрэва?

ДЗЯЎЧЫНА *(пакрыўджана)*. Я яшчэ не настолькі з'ехала з глузду! Дакладней, я яшчэ зусім не з'ехала з глузду, а толькі збіраюся з яго з'ехаць!

ЖАНЧЫНА. А мне падалося, што вы збіраецеся ехаць у Бразілію.

ДЗЯЎЧЫНА. А хіба гэта не адно і тое ж?

ЖАНЧЫНА. Не ведаю, магчыма... але мы адхіліліся ад тэмы! Дык куды, вы кажаце, прывязалі свайго персанальнага Боба?

ДЗЯЎЧЫНА *(з гонарам)*. Ну вядома ж, я не стала прывязваць свайго персанальнага Боба да нейкага там ненадзейнага дрэва ці слупа! Я прывязала яго да надзейнага задняга кола нейкага аўтамабіля, які якраз у гэты момант спыніўся на процілеглым баку вуліцы, побач з новай ювелірнай крамай, якая толькі што адчынілася на месцы былой харчовай крамы, якая пяць гадоў як зачынілася.

ЖАНЧЫНА. І што, людзі, якія сядзелі ў гэтым аўтамабілі, не зрабілі вам ніякай заўвагі за тое, што вы выкарысталі задняе кола іхняга аўтамабіля ў сваіх уласных мэтах?

ДЗЯЎЧЫНА. Не ведаю, здаецца, яны мяне нават не заўважылі. І наогул, яны падаліся мне нейкімі занадта ўжо ўсхваляванымі і вельмі сціплымі да таго ж.

ЖАНЧЫНА. Сціплымі?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так. А інакш навошта б ім было нацягваць на твары нейкія чорныя панчохі? Я асабіста не бачу ў гэтым аніякага сэнсу! А вы?

ЖАНЧЫНА. Мне таксама больш па густу чорныя калготы. *(Задумваецца.)* Дык ты кажаш...

ДЗЯЎЧЫНА *(пакрыўджана)*. Не «ты», а «вы»!

ЖАНЧЫНА *(здзіўлена)*. Я?

ДЗЯЎЧЫНА. Я!

ЖАНЧЫНА. Вось я і кажу, што ты кажаш, быццам прывязала свайго персанальнага Боба да задняга кола аўтамабіля гэтых сціпрых маладых людзей.

ДЗЯЎЧЫНА. Яны былі маладымі?
ЖАНЧЫНА. А кола было заднім?
ДЗЯЎЧЫНА. Можа, і пярэднім... не памятаю...

ЖАНЧЫНА. Успомні! Гэта вельмі важна!

Дзяўчына пачынае ўспамінаць. Жанчына цярдліва чакае.

ДЗЯЎЧЫНА. Успомніла! Я прывязала яго да выхлапной трубы гэтага аўтамабіля.

Дзесьці знадворку чуваць выбух, некалькі стрэлаў... яшчэ адзін выбух.

ЖАНЧЫНА. На гэтай вуліцы заўсёды так шумна!

ДЗЯЎЧЫНА (*устрывожана*). Спадзяюся, там, на вуліцы, не прабегла зараз белая кошка!

ЖАНЧЫНА. А пры чым тут белая кошка?

ДЗЯЎЧЫНА. Мой Боб вельмі не любіць белых кошак.

ЖАНЧЫНА. Разумею! Ён адразу ж пачынае за імі ганяцца?

ДЗЯЎЧЫНА. Так, так! Ён адразу ж пачынае шукаць, дзе б ад іх схавацца!

ЖАНЧЫНА. А ад чорных кошак ён не хаваецца?

ДЗЯЎЧЫНА. Чорных кошак наогул не існуе ў прыродзе! Як вам не сорамна верыць у гэтыя бабуліны забабоны!

ЖАНЧЫНА. У такім разе табе трэба выйсці і паглядзець, што там нарабіла твая белая кошка.

ДЗЯЎЧЫНА. А хіба ў мяне ёсць белая кошка? Я і не ведала!

ЖАНЧЫНА. Ва ўсялякім разе, цяпер ты гэта ведаеш. Тым больш табе неабходна выйсці і паглядзець!

Дзяўчына выходзіць. Жанчына падыходзіць да чамадана, уважліва на яго глядзіць. Вяртаецца Дзяўчына.

ДЗЯЎЧЫНА. Скажыце, у гэтым кіназатры я змагу...

ЖАНЧЫНА (*узнімае руку*). Хопіць, больш не трэба! Ты ўжоказала гэта.

ДЗЯЎЧЫНА. Калі?

ЖАНЧЫНА. Дакладна не памятаю, але памятаю, штоказала. Не люблю паўтарэння.

ДЗЯЎЧЫНА (*вінавата*). Прашу прабачэння!

ЖАНЧЫНА. Калі ты вельмі просіш яго, я табе, так і быць, дам. Толькі вось не памятаю, куды б я яго магла пакласці... (*Задумваецца*.) А табе яно патрэбна менавіта зараз?

ДЗЯЎЧЫНА. Я магу пачакаць.

ЖАНЧЫНА. Тады лепш пачакай, я, можа, і ўспомню, куды б я магла яго пакласці. А як там, на вуліцы? Усё ў парадку?

ДЗЯЎЧЫНА. У поўным! Толькі вось мой Боб зноў некуды збег. Напэўна, тут не абышлося без белай кошкі!

ЖАНЧЫНА. А аўтамабіль, да якога ён быў прывязаны, на месцы?

ДЗЯЎЧЫНА. Аўтамабіль таксама знік, але гэта і не дзіўна. Напэўна, мой Боб пацягнуў яго за сабой, калі кінуўся ўцякаць ад гэтай белай кошкі.

ЖАНЧЫНА. Напэўна. А скажы, сціпляя маладыя людзі з панчохамаі на тварох... яны засталіся?

ДЗЯЎЧЫНА. Яны таксама зніклі.

ЖАНЧЫНА. Які жах! Бедныя маладыя людзі!

ДЗЯЎЧЫНА. Мне іх таксама шкада! Такія сціпляя...

ЖАНЧЫНА. А ювелірная крама?

ДЗЯЎЧЫНА. Самае дзіўнае, што яна нікуды не знікла! Праўда, у ёй чамусьці разламаліся дзверы і вылецелі ўсе шыбы.

ЖАНЧЫНА. Гэта, напэўна, нарабіў твой Боб, калі паспрабаваў схавацца ў гэтай краме ад тваёй белай кошкі!

ДЗЯЎЧЫНА. Бедны Боб! (*Усхліпвае*.) Мне так шкада, так шкада, што заўтра ў вашым кіназатры будзе ісці ўжо зусім іншы фільм!

ЖАНЧЫНА. Супакойся, дарагуша! Наш цягнік будзе рухацца даволі павольна і на першым жа прыпынку ты можаш выйсці і забегчы на хвілінку ў гэтую ювелірную краму, каб забраць адтуль свайго персанальнага Боба.

ДЗЯЎЧЫНА. А маю белую кошку я там знайду?

ЖАНЧЫНА. Без усялякага сумнення.

ДЗЯЎЧЫНА. Цудоўна! Адначасова я папрашу прабачэння ў гэтых сціплых маладых людзей за тое, што іх так напалохаў мой персанальны Боб.

ЖАНЧЫНА. Ён не вінаваты. Яго самога напалохала белая кошка.

ДЗЯЎЧЫНА. У такім выпадку я папрашу прабачэння ў гэтай белай кошкі.

ЖАНЧЫНА. Навошта табе столькі прабачэнняў?

ДЗЯЎЧЫНА. Не «табе», а «вам»!

ЖАНЧЫНА. Мне?

ДЗЯЎЧЫНА. Мне!

ЖАНЧЫНА. Вось я і кажу: навошта табе столькі? Дарэчы, у тваім чамадане штосьці ўвесь час гучна цікае.

ДЗЯЎЧЫНА. Праўда? (*Прыслухоўваецца.*) Сапраўды! А што там можа цікаць?

ЖАНЧЫНА. Ты ў мяне пытаешся?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так. Я такая цікавая... дакладней, такая цікаўная... я хацела сказаць, што з самага ранняга дзяцінства я такая зацікаўленая!

ЖАНЧЫНА. Я табе зайздросчу! Паколькі я з самага дзяцінства і не цікавая, і не цікаўная... і нават не зацікаўленая!

ДЗЯЎЧЫНА. Я вам так зайздросчу! Бо мне мая цікаўнасць заўсёды вылазіла праз бок.

ЖАНЧЫНА. Правы альбо левы?

ДЗЯЎЧЫНА. Я не памятаю.

ЖАНЧЫНА. Успомні! Гэта вельмі важна!

Нейкі час Дзяўчына ўспамянае.

ДЗЯЎЧЫНА. Успомніла! Гэта ж зусім не мой чамадан.

ЖАНЧЫНА. Не твой? А дзе ты яго ўзяла?

ДЗЯЎЧЫНА. Ён стаяў каля машыны, у якой сядзелі тыя сціплыя маладыя людзі з чорнымі панчохама на тварах. Калі я прывязала свайго персанальнага Боба да выхлапной трубы іх аўтамабіля, я заўважыла гэты чамадан і чамусьці вырашыла ўзяць яго з сабой. Толькі вось забылася, чаму я так вырашыла.

ЖАНЧЫНА. Успомні! Гэта вельмі важна!

ДЗЯЎЧЫНА. Успомніла! Гэты чамадан, напэўна, і належыць тым сціплым маладым людзям з чорнымі панчохама на тварах. Інакш чаму б ён стаяў якраз каля іх аўтамабіля ў той час, як я прывязвала свайго персанальнага...

ЖАНЧЫНА. Хопіць, хопіць! Ты так добра мне ўсё растлумачыла, што я так і не зразумела, што ж там увесь час у ім цікае!

У пакой уваходзіць Мужчына.

МУЖЧЫНА (*Жанчыне*). Прывітанне, дарагая! (*Цмокае яе ў шчаку.*) Я сёння прыйшоў крыху раней, бо затрымаўся на рабоце па абставінах, якія мяне не датычацца. Хацеў табе патэлефанаваць, але своечасова ўс-

помніў, што ў нас дома ёсць тэлефон. (*Змайкае, глядзіць на Дзяўчыну.*) А гэта хто?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну вось, вы зноў не пазналі мяне, Аляксандр Пятровіч!

МУЖЧЫНА. Калі вы прыйшлі з мэтай выправіць сваю чарговую двойку па фізіцы, то вы прыйшлі дарэмна! Тройкі я вам усё роўна не пастаўлю!

ДЗЯЎЧЫНА. А чацвёрку?

МУЖЧЫНА. Пра чацвёрку і размовы быць не можа! Пяцёрка яшчэ куды ні ішло...

ДЗЯЎЧЫНА. Але я прыйшла ў гэты кінатэатр, каб купіць для свайго персанальнага Боба шматразовыя памперсы з адстойнікам, электраабгравальнікам і яшчэ чымсьці... забылася, з чым яшчэ...

ЖАНЧЫНА. Яшчэ з аўтаномнай халадзільнай устаноўкай і абавязковай стэрэавідэаапаратурай. Правільна?

ДЗЯЎЧЫНА (*узрадавана*). Дык яны ў вас усё ж ёсць?

ЖАНЧЫНА. Я ж сказала, што ў нашым дзесяціпавярховым пяцязорачным гатэлі свабодных нумароў на сёння ўжо не засталася! Не памятаю, чаму.

ДЗЯЎЧЫНА. Таму, што ўсе вашы жыльцы сёння рانیцай з'ехалі ад вас у невядомым кірунку.

ЖАНЧЫНА. Правільна! Так што ты, дарагуша, прыйшла дарэмна. Кінафільма сёння ўжо не будзе.

ДЗЯЎЧЫНА. Шкада!

МУЖЧЫНА. Ды хто яна такая, ты можаш мне растлумачыць?!

ЖАНЧЫНА. Магу. Яна – пасажырка нашага дзгніка да Бразіліі. Вось яе білет.

МУЖЧЫНА. Тады іншая справа. *(Глядзіць на чамадан.)* А багаж? За багаж хто будзе плаціць?

ЖАНЧЫНА. Я, вядома.

МУЖЧЫНА. Ну дык заплаці ёй за багаж, чаго марудзіш!

ЖАНЧЫНА *(выцягвае з сумачкі грошы, працягвае іх Дзяўчыне.)* Вось грошы за твой багаж.

ДЗЯЎЧЫНА *(бярэ, пералічвае.)* Так шмат!

ЖАНЧЫНА. Бяры, колькі ёсць. Астатнія я аддам пазней.

МУЖЧЫНА. А чаму на стале стаіць шампанскае? Сёння што, свята?

ЖАНЧЫНА. Так, дарагі! І вялікае.

МУЖЧЫНА. Не гавары! Я паспрабую сам угадаць. *(Думае.)* Новы год?

ЖАНЧЫНА. Холадна.

МУЖЧЫНА. Вядома ж, холадна. Гэта ж зімой.

ЖАНЧЫНА. А зараз лета.

МУЖЧЫНА. Тады... тады... дзень незалежнасці Папуа-Новая Гвінея! Угадаў?

ЖАНЧЫНА. Крыху цяплей.

МУЖЧЫНА. Нічога сабе, крыху! Ды там сапраўднае пекла!

ЖАНЧЫНА. Ты здаешся?

МУЖЧЫНА. Ні ў якім разе! *(Думае.)* Апошняя пятніца на гэтым тыдні?

ЖАНЧЫНА. Амаль угадаў, але сёння субота.

МУЖЧЫНА. Тады я здаюся!

ДЗЯЎЧЫНА *(з павагай)*. Які вы разумны, Аляксандр Пятровіч! Я б не змагла вась так, адразу...

ЖАНЧЫНА. Сёння мой дзень нараджэння, любы!

МУЖЧЫНА. Твой дзень нараджэння? *(Недаўменна глядзіць на Жанчыну.)* Ты хочаш сказаць, што сёння ты нарадзілася?

ЖАНЧЫНА. Ну так! Як зараз памятаю: гэта адбылося на досвітку...

МУЖЧЫНА. Пачакай! Як ты магла нарадзіцца на досвітку, калі учора вечарам я цябе ўжо бачыў? Калі я не памыляюся, вядома...

ЖАНЧЫНА. Калі я не памыляюся – ты заўсёды памыляешся!

МУЖЧЫНА. Каго ж я тады бачыў тут учора вечарам? *(Глядзіць на Дзяўчыну.)* Можа, цябе?

ЖАНЧЫНА *(Дзяўчыне.)* Ты была тут учора?

ДЗЯЎЧЫНА. Цікава, як я магла быць тут учора, калі мой дзень нараджэння толькі праз два тыдні!

МУЖЧЫНА. Праз два тыдні? Дык ты яшчэ не нарадзілася?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так! Што тут дзіўнага?

МУЖЧЫНА. Містыка нейкая! *(Глядзіць на Дзяўчыну, на Жанчыну, зноў на Дзяўчыну.)* Каго ж я тады бачыў учора вечарам у гэтым пакоі?!

ЖАНЧЫНА. Можа, ты бачыў гэты чамадан?

МУЖЧЫНА. Можа быць! *(Падыходзіць да чамадана.)* А што там так гучна цікае?

ЖАНЧЫНА. Дарэчы, любы, чаму ты не прынес мне кветкі з нагоды майго дня нараджэння?

МУЖЧЫНА. Кветкі – гэта так банальна! Іх зараз прыносяць толькі... ведаеш, хто зараз прыносіць кветкі?

ЖАНЧЫНА. Ведаю. Хто?

МУЖЧЫНА. Толькі самыя скнарыстыя скнары, вась хто!

ЖАНЧЫНА. Ты ж не такі, праўда?

МУЖЧЫНА. Вядома ж, я не такі! Памятаеш, пяць гадоў таму я нават купіў табе порцыю марожанага?

ЖАНЧЫНА. Памятаю, любы! Гэта самыя яскравыя мой успамін аб тваёй шчодрасці! Ты тады быў настолькі шчодрым, што згадзіўся нават, каб грошы за марожанае я вярнула табе толькі праз тыдзень...

МУЖЧЫНА. Ды я, наогул, шырокая натура! Такая шырокая, што сёння раніцай з цяжкасцю змог зашпіліць гузікі на кашулі, якую ты купіла мне ўсяго тры месяцы назад.

ДЗЯЎЧЫНА. Са старым адзеннем такое бывае, па сабе ведаю. Нядаўна я хацела прымерыць сваю ясельную распашонку... ды так чамусьці і не змагла ў яе ўлезці.

МУЖЧЫНА *(Жанчыне.)* Вось бачыш!

ЖАНЧЫНА. Бачу.

МУЖЧЫНА *(Дзяўчыне.)* А ты бачыш?

ДЗЯЎЧЫНА. І я бачу.

МУЖЧЫНА. А я нічога не бачу! І што я гэтым хацеў сказаць? Дальбог, не памятаю!

ЖАНЧЫНА. Ты хацеў сказаць, што твой сённяшні падарунак куды даражэйшы за кветкі. Гэта... гэта брыльянтавае калье?

МУЖЧЫНА. Бяры вышэй! Дарэчы, наконт брыльянтаў... там, на

вуліцы, каля ювелірнай крамы, так шмат міліцыі... Што там магло здарыцца?

ДЗЯЎЧЫНА. Гэта ўсё Боб! Ён так баіцца белых кошак!

МУЖЧЫНА. А чорных?

ДЗЯЎЧЫНА. А чорных кошкаў у прыродзе не існуе! Як вам не сорамна верыць ва ўсе гэтыя забабоны!

ЖАНЧЫНА. Ты сказаў: бяры вышэй? Не разумею, што можа быць вышэй за брыльянтавае калье? Хіба што... брыльянтавая дыядэма?

МУЖЧЫНА. Бяры яшчэ вышэй!

ЖАНЧЫНА. Яшчэ вышэй? Што можа быць вышэй за брыльянтавую дыядэму?

МУЖЧЫНА (з пафасам). Зоркі!

ЖАНЧЫНА. Зоркі? Ты хочаш падарыць мне зорку?

МУЖЧЫНА. Бачыш, які я шчодры!

ЖАНЧЫНА (падб'ягае да акна.) Іх так шмат... ажно вочы разбягаюцца...

МУЖЧЫНА. Бяры любую!

ЖАНЧЫНА. Любую? Ты сказаў: любую?

МУЖЧЫНА. Якая больш падабаецца, тую і бяры!

ЖАНЧЫНА. Тады я вазьму... я вазьму... Я вазьму вунь тую, блакітненькую! Яна так падыходзіць да маіх карых вачэй!

МУЖЧЫНА. Бяры!

ЖАНЧЫНА. І я б хацела яшчэ адну, жоўценькую... Любы, можна мне ўзяць яшчэ і жоўценькую?

МУЖЧЫНА. Бяры! Бачыш, які я шчодры!

ЖАНЧЫНА. Яна так падыходзіць да майго бразільскага пляжу!

МУЖЧЫНА. Між іншым... у гэтым чамадане ўсё яшчэ нешта цікае.

ЖАНЧЫНА. Напэўна, там гадзіннік.

МУЖЧЫНА. Гадзіннік не можа так гучна цікаць.

ЖАНЧЫНА. Значыць, там... шмат гадзіннікаў.

ДЗЯЎЧЫНА. Я зразумела! Гэта стукаюць колы нашага цягніка!

МУЖЧЫНА. Якога цягніка?

ДЗЯЎЧЫНА. Таго, на якім мы едзем у Бразілію!

МУЖЧЫНА. Мы едзем у Бразілію?

ДЗЯЎЧЫНА. Ну так! У мяне і білет ёсць! (працягвае Мужчыну білет.)

МУЖЧЫНА (уважліва разглядае

білет, вяртае яго Дзяўчыне.) А за багаж хто будзе плаціць?

ЖАНЧЫНА. Ну я, вядома!

Жанчына выцягвае з сумачкі грошы, дае іх Дзяўчыне. У пакой уваходзіць Юнак.

ЮНАК. Я не спазніўся?

ДЗЯЎЧЫНА. Спазніўся! У першай дзеі ты прыйшоў першым, адразу ж пасля мяне!

ЮНАК. Калі пасля цябе – значыцца я прыйшоў другім.

ДЗЯЎЧЫНА. Ты прыйшоў першым, бо, калі пачалася першая дзея, я ўжо стаяла ў тым пад'ездзе. А ты прыйшоў першым.

ЮНАК. Да фінішу?

ДЗЯЎЧЫНА. Да мяне!

ЮНАК. Я прыйшоў да цябе?

ДЗЯЎЧЫНА. А я – да цябе!

ЮНАК. Ты так кахаеш мяне?

ДЗЯЎЧЫНА. А ты – мяне!

ЮНАК. Любая!

ДЗЯЎЧЫНА. Каханы!

Юнак раскрывае абдымкі, Дзяўчына ахвотна ў іх падае.

МУЖЧЫНА. А вось гэтага не трэба!

ЮНАК (здзіўлена). Чаму?

МУЖЧЫНА. Гэта ўжо было ў дзеі першай!

Юнак зноў раскрывае абдымкі, Дзяўчына з неахвотай іх пакідае.

ЮНАК. Дарэчы, там, унізе, якраз каля ювелірнай крамы, так шмат міліцыі... Што там магло здарыцца?

ДЗЯЎЧЫНА. Гэта Боб! Ён так баіцца белых кошак!

ЮНАК. Ты чакаеш, што я спытаю зараз, ці баіцца ён чорных кошак?

ДЗЯЎЧЫНА. А ты не спытаеш?

ЮНАК. Не! Я ж ведаю, што чорных кошак, наогул, не існуе ў прыродзе. Усё гэта – бабуліны забабоны і нічога больш!

ДЗЯЎЧЫНА. Які ты разумны!

ЮНАК. Дарэчы, у гэтым чамадане штосьці ўвесь час гучна цікае! Не разумею, што там можа цікаць?

ДЗЯЎЧЫНА. Ты і гэта ведаеш? Які ты адукаваны!

ЮНАК. Я, можа, і ведаў бы, калі б хто-небудзь з вас растлумачыў мне, што гэта за чамадан, адкуль ён тут узяўся і што ў ім так гучна цікае?

ДЗЯЎЧЫНА. Я ўзяла гэты чамадан каля аўтамабіля двух сціплых маладых людзей, якія сядзелі ў гэтым аўтамабілі з чорнымі панчохама на тварах і чамусьці вельмі хваляваліся, пакуль я прывязвала свайго персанальнага Боба да выхлапной трубы іх аўтамабіля...

МУЖЧЫНА. Не дзіўна, што яны так хваляваліся! Я, да прыкладу, таксама хваляваўся б, калі хто-небудзь пачаў прывязваць Боба да маёй выхлапной трубы. (Юнаку.) А вы, малады чалавек?

ЮНАК. Не ведаю. Ніхто яшчэ не прывязваў Боба да маёй выхлапной трубы.

ДЗЯЎЧЫНА (Юнаку). А што гэта вытыркаецца з тваёй кішэні?

ЮНАК (выцягваючы з кішэні чорную панчоху.) Гэта чорная панчоха для нацягвання на твар.

ЖАНЧЫНА (заклапочана). А дзе ж другая панчоха? (Мужчыну.) Ты часам не згубіў яе, любі?

МУЖЧЫНА. Вось яна! (Выцягвае з кішэні панчоху.) Я ж памятаю, што ты дала нам іх з умовай вярнуць.

Мужчына і Юнак аддаюць панчохі Жанчыне, тая хавае іх у сумачку.

ЖАНЧЫНА. А вы іх часам не папсавалі?

МУЖЧЫНА. Ну што ты!

ЮНАК. Мы нацягнулі іх на твары ўсяго за хвіліну да таго, як увайшлі ў тую ювелірную краму, і знялі адразу ж, як толькі ад'ехалі ад месца здарэння на два з паловай кварталы і тры з паловай паверхі...

МУЖЧЫНА. Там мы пераселі ў ліфт...

ЖАНЧЫНА. А машына? Куды вы падзелі машыну?

МУЖЧЫНА. Не хвалюйся, з машынай усё ў парадку!

ЮНАК. Я замаскіраваў машыну пад чорную кошку і адпусціў гуляць на суседні дах.

ЖАНЧЫНА. Але ж чорных кошкаў не існуе ў прыродзе!

ЮНАК. Таму я і замаскіраваў нашу машыну менавіта пад чорную кошку. Калі хто-небудзь і заўважыць яе — ён усё роўна не паверыць сваім вачам.

ДЗЯЎЧЫНА. Які ты разумны!

ЖАНЧЫНА. Які ты адукаваны!

ДЗЯЎЧЫНА. Толькі вось я не ведаю, ці баіцца мой персанальны Боб гэтых чорных кошкаў, якіх, праўда, не існуе ў прыродзе... А што, калі ён іх усё ж баіцца?

ЮНАК. За Боба можаш не хвалявацца! Я адаслаў яго заказной тэлеграмай у Бразілію з паведамленнем аб уручэнні адрасату ва ўласныя рукі.

ЖАНЧЫНА. Няўжо маёй маме?

МУЖЧЫНА. Няўжо маёй цешчы?

ЮНАК. Ім абедзвюм.

ДЗЯЎЧЫНА. Што? Ты адаслаў майго персанальнага Боба гэтым канібалам-папуасам? Які жак! Яны ж з'ядуць майго беднага Боба!

ЮНАК. За гэта можаш не хвалявацца! Звычайна яны ядуць толькі самі сябе.

ЖАНЧЫНА. Якое супадзенне! Мая мама таксама!

МУЖЧЫНА. Вось за маю цешчу я не магу быць упэўненым на ўсе сто.

ЖАНЧЫНА. І наогул, пра гэтых папуасаў усё перабольшваюць. Мая мама напісала, што яны вельмі добра яе прынялі.

ДЗЯЎЧЫНА. Праўда?

ЖАНЧЫНА. Ну так. Яны адвялі ёй асобнае памяшканне і кормяць ажно пяць разоў на дзень.

ДЗЯЎЧЫНА. Тады я спакойная за свайго персанальнага Боба. Тым больш, што мы хутка з ім зноў сустрэнемся.

ЮНАК. Якім чынам?

ЖАНЧЫНА. Мы едзем у Бразілію! Цягніком. МУЖЧЫНА. Дарэчы, ваш білецік, грамадзянін! (Чакае, Юнак вінавата апускае галаву.) Усё ясна! Ён — заяц!

ЮНАК. Я не магу быць зайцам! Я — вегетарыянец!

ЖАНЧЫНА. Цікава, а канібалы... яны таксама вегетарыянцы?

МУЖЧЫНА. Без усялякага сумнення.

ДЗЯЎЧЫНА. На ўсялякі выпадак мы спытаем у іх пра гэта, калі прыедзем у Бразілію. Магчыма, яны і нас будуць корміць пяць разоў на дзень.

ЮНАК. Што да мяне... дык мне гэтага мала! Я прызвычайнаў есці аж тры разы на дзень.

МУЖЧЫНА. А мне і гэтага недастаткова.

Я ем, страшна сказаць, ажно два разы на дзень!

ЖАНЧЫНА. Тады выходзіць, што я ем больш за вас усіх!

ЮНАК. Ты ясі адзін раз на дзень?!

ЖАНЧЫНА. Не. Я ему адзін раз на тыдзень!

МУЖЧЫНА. Нельга ж так шмат есці, дарагая! Ты станеш тоўстай і непрыгожай... і я не змагу больш цябе кахаць!

ЖАНЧЫНА. А менш зможаш?

МУЖЧЫНА. Менш змагу.

ЮНАК. Дарэчы, там, у чамадане, чамусьці перастала цікаць!

Усе прыслухоўваюцца.

ДЗЯЎЧЫНА. Сапраўды, перастала. А чаму?

ЖАНЧЫНА. Ну... магчыма, наш цягнік спыніўся на якімсьці нечарговым прыпынку...

МУЖЧЫНА. А можа, гэта чарговы прыпынак?

ДЗЯЎЧЫНА. Трэба схадзіць, высветліць. Хто пойдзе? (Усе маўчаць.)

ЮНАК. Прыйдзецца мне! (Рашуча расчыняе чамадан.) Колькі ж тут дроту... і ўвесь рознага колеру! І нейкія пачкі з надпісамі... (Чытае.) Тратыл. Знаёмая нейкая назва... Дзесьці я яе ўжо чуў!

МУЖЧЫНА. Я таксама.

ЖАНЧЫНА. Гэта, напэўна, назва станцыі, на якой мы спыніліся?

МУЖЧЫНА. Але ж у нашай краіне няма станцыі з такой назвай!

ЖАНЧЫНА. Ну... значыцца, мы едзем ужо па тэрыторыі нейкай суседняй краіны.

ДЗЯЎЧЫНА. Як хутка мы імчымся!

МУЖЧЫНА. А на некаторых пачках чамусьці напісана «піраксілін».

ЖАНЧЫНА. Яшчэ адна замежная станцыя!

ДЗЯЎЧЫНА. Мы едзем нават хутчэй, чым я сабе ўяўляла!

ЮНАК. А што гэта за лічбачкі свецяцца чырвоным, там?.. У самым кутку чамадана? Вось толькі што была лічба 78, а зараз ужо 77. Не, ужо 76... 75...

МУЖЧЫНА. Гэта, пэўна, прыбор, які адлічвае, колькі кіламетраў засталася да Бразіліі...

ЖАНЧЫНА. І колькі ж там засталася?

ЮНАК. Усяго 59... не, ужо 58... 57... 56...

ЖАНЧЫНА. Як хутка мы едзем!

ДЗЯЎЧЫНА. Яшчэ крыху... і я зноў убачу свайго персанальнага Боба!

ЖАНЧЫНА. А я — сваю персанальную маму!

МУЖЧЫНА. А я — сваю персанальную цешчу... (Уздыхае.)

ЮНАК (з крыўдай). Вы лічыце, што мне там няма каго ўбачыць?! Я ўбачу там... убачу там сваіх дарагіх і любімых папуасаў!

ДЗЯЎЧЫНА. Ну колькі ж... колькі там яшчэ засталася?

ЮНАК. Усяго 30 кіламетраў! Не, ужо 29... 28... 27...

ЖАНЧЫНА. Якая хуткасць!

МУЖЧЫНА. Цягнік — самы хуткі від транспарту да Бразіліі, калі не лічыць веласіпедаў. Заўяляю гэта афіцыйна, як буйны спецыяліст па дробных каналізацыйных сістэмах!

ЖАНЧЫНА. А як жа лыжы, дарагі?

ДЗЯЎЧЫНА. Бразілія! Краіна маёй мары!

ЖАНЧЫНА. Мне так не церпіцца ўбачыць нарэшце свой асабісты пляж!

МУЖЧЫНА. Спадзяюся, ты ўзяла з сабой зоркі, якія я так шчодро падараваў табе нядаўна?

ЖАНЧЫНА. Напэўна, я пакінула іх на стале, у кватэры...

МУЖЧЫНА. Ты пакінула там мой падарунак! Як ты магла так абразіць мяне!

ЮНАК. Сябры, не трэба сварыцца! Нам засталася ўсяго толькі дзесяць кіламетраў! Дзесяць кіламетраў! Восем... Сем... Шэсць...

МУЖЧЫНА. Шампанскага! Трэба шампанскага!

Мужчына адкаркоўвае шампанскае, разлівае яго па фужэрах.

Усе ўздыхаюць фужэры.

УСЕ РАЗАМ. Віват, Бразілія! Віват, Бразілія! Віват, Бразілія!

З кожным разам іх галасы гучаць усё цішэй і цішэй. Адначасова вакол паступова цямнее. І вось, калі галасы амаль што сціхлі і стала зусім цёмна — асляпляльная ўспышка высвечвае на імгненне цэмуру, і чатыры фігуры вакол стала ў нейкіх вычварных позах. Яшчэ імгненне — і ўсё ахутвае поўная безнадзейная цемра.

КАНЕЦ.

РАССАКРЭЧАНЫ АЎТАР

Васіль ЖУКОВІЧ нарэшце
рассакрэціўся!
І першаму выдаў сваю
таямніцу «Вожыку».
Аляксей Камянецкі,
Базыль Шустры,
Бутрым Запаволены,
Аўсей Самасей,
Аўдзей Барадзей,
Ян Баян, Ціхан Ціхуткі...
Усе гэтыя прозвішчы,
што не адзін год
з'яўляліся ў друку,
паяднаў у сабе
Васіль Жуковіч.
Для чаго спатрэбілася
пісьменніку такая
літаратурна-
гумарыстычная
містыфікацыя?
«А каб чытач думаў,
што гумарыстаў у нас больш,
чым на самай справе!» —
жартуе паэт. Цікава,
што слова «пародыя»
Васіль Аляксеевіч
недалюблівае,
бо імкнецца не высмеяць
таго ці іншага паэта
(часцей за ўсё —
любімага), а толькі
дапамагчы яму
ўсміхнуцца там,
дзе аўтар неапраўдана
занадта сур'ёзны.
Думаецца, і гэтая
падборка ягоньх
дасціпных усмешак
пацвярджае вышэй
сказанае. Прынамсі,
чытайце самі!..

Васіль ЖУКОВІЧ

ПАЭТ — НЕ ГАНДЛЯР

*Цукерку мастацтва
Смакчы і глытай:
Не грошы, а працу
Артысту давай!*

Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК

*Цукерку натхнення,
Паэце, смакчы,
Пішы без стамлення,
Пра грошы маўчы!*

Вядома ўсім гэта:
Паэт — не гандляр!
Навошта паэту
За твор ганарар?

Пра ўсякі прыбытак,
Пра нейкі навар
Паэтам забыта,
Бо твор — не тавар.

Хоць ёсць, пэўна й будзе
Халтуршчыкаў раць,
Але Леаніду
Не з іх прыклад браць!

За вершыкі — грошы?..
Рэзон тут які?!
Дранько мо і ўзяў бы,
Майсюк — не такі!..

Чытач, ты не айкай,
Не войкай: ой-ёй...
Паэт застаецца —
Без грошай — з табой.

ПАКУТЫ КАХАННЯ

*Я гатоў свае вершы спаліць,
Каб сцягну паміж намі разбіць
І пачаць свае вершы наноў
Пра каханне сваё і любоў
Да цябе да адной...*

.....
*Каб паверыла ты і мяне
Утапіла ў каханні, нібыта ў віне...*

Віктар ШНІП

Каб сцягну паміж намі разбіць,
Каб змагла ты мяне палюбіць,
Быў гатовы ўсе вершы спаліць.
Уяві: ахапіў іх агонь!
Ды падумаі, прыкіль:

што з таго?

Я спалю, а пасля —
хоць ты плач, —
Бо запомніў іх пільны чытач.
Дый ці спаліш усе тыражы?
Немагчымае, што ні кажы!
Тыражы падпаліць —
то не жарт:
Можа ўзнікнуць вялікі пажар...

Так што можаш мяне не любіць,
У каханні сваім не тапіць,
Бы ў шыкоўным чырвоным віне, —
Адпакутаваў, досыць з мяне!!!

ПЕРАДУМАЎ БЫЦЬ ГЛАДЫШОМ

*...Калі адвякую век свой
На гэтай грэшнай зямлі,
Мне б стаць гладышом гліняным
Для самай прыгожай кветкі,
Зняволенай у гладышы...*

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Дзівак-чалавек, не дбаю
Пра выратаванне душы –
Ўвасобіцца жадаю
Ў гліняным нямым гладышы,
Каб гожаю кветку няволіць,
Пялёсткі яе цалаваць...
Павінен сабе дазволіць
Цвяроза паразважаць:
Навошта кветцы няшчаснай
Магільны камфорт гладыша?
У галаве стала ясна,
Ажно забалела душа.

ЦЯЖКАЯ ЗАДАЧА

*Ты сёння зноўку з ім, а не са мной,
А я рашаю цяжкую задачу:
Навошта ты забрала мой спакой,
Яшчэ й мой сон і сны мае ў прыдачу?*

*Табой адной я трызню па начах.
А ты, скажы, хоць раз мяне згадала?
Напэўна ж, не. Я хто? Бяскрылы птах,
Якога ты ніколі не кахала.*

*Ты маладая, ружаю цвіцеш,
Але ж зімой, бывае, мерзнуць кветкі.
Не пакідай, не пакідай мой верш,
Яму з табой так хораша і светла!*

Мікола ШАБОВІЧ

Ты, маладая, зноўку не са мной.
Ах, як падняць мне рэйтынг мой упалы?
Не цяміш: сохну па табе адной.
Як жыць, калі мяне не пакахала?!

Такая ты крылатая, мой свет!
А я... Хто я такі? Як птах бяскрылы,
Начным бяссоннем змучаны паэт,
Якому без цябе Сусвет нямілы.

Ты пасмяешся мо, што я грашу,
А я рашаю цяжкую задачу:
Нарэшце чым цябе я спакушу?
Я ўсё куплю!.. Махнём, мой цвет, на дачу!

Ты ўсё забрала – сон мой і спакой,
А мне пакуль што не дала нічога.
Ну, ўзнагародзь хоць раз сваёй красой,
Яшчэ не позна, не пабойся Бога...

Ты мне сваё хоць абяцанне дай –
Ад слоў тваіх свае памножу сілы.
Не пакідай мой верш, не пакідай!
Я сведка: без цябе мой верш – бяскрылы.

ЛЕПЕЙ ІДЗІ ПА ГРЫБЫ

*Лёсу малоцяць цапы –
Ні паратунку, ні рады:
Нехта – у лес па грыбы,
Я ж у яго – па праўду.*

.....
*Нехта – у лес па грыбы,
Я ж у яго – па вершы.*

Леанід ЯЎМЕНАЎ

Лёсу малоцяць цапы,
Добра, што хоць не камбайны!
Я – на таку, ды ўцяку
Ад тых цапоў дужа дбайных.

Праўдай глабальнай жыву,
Вершы – мой клопат найпершы:
Нехта – у лес па грыбы,
Я ж у яго – па вершы.

Мо іх падорыць мне лёс?
Дзяцел мо іх надрукуе?..
Як жа я ў багну залез?
Лёс мой за мной цікуе!

Лёсу малоцяць цапы...
Лёс мой, скажы, хто мудрэйшы:
Той, хто ідзе па грыбы
Ў лес, а ці той, хто – па вершы?

«Хай бы ты вершы забыў! –
Лёс адказаў паволі. –
Лепей хадзі па грыбы –
Будзе карысці болей».

Валянцін Іванавіч
КРЫЖЭВІЧ нарадзіўся
на Магілёўшчыне, у вёсцы
Пільня Чэрыкаўскага раёна
ў сакавіку 1945 года.
Ішла вайна, і людзям было,
як кажуць, не да смеху.
Несалодка давалося тады
і маленькаму хлопчыку...
Затое цяпер, калі ў
пісьменніка часам

цікавяцца, за што ён узнагароджаны медалём
«20 гадоў Перамогі над фашысцкай Германіяй»,
чуюць у адказ: «За тое, што праз два месяцы
і тры дні пасля майго нараджэння немцы
спалохаліся і падпісалі капітуляцыю!..»
Насамрэч гэтым медалём узнагародзілі ўсіх,
хто служыў у той час у Савецкай Арміі.
Служыў і Валянцін Іванавіч. А яшчэ – друкаваўся
са сваімі артыкуламі і вершамі ў газетах
«Во славу Родины» і «Заря». Сапраўдная ж «зара»
журналіста і пісьменніка В. Крыжэвіча загарэлася
падчас працы ў чэрыкаўскай раёнцы
«Заклік Ільча». Менавіта тады ён скончыў
завочна журфак БДУ, а яго гумарэскі і апавяданні
з'явіліся не толькі ў раённых і абласных выданнях,
а і ў рэспубліканскім друку. Першае гумарыстычнае
апавяданне «Шапка» было надрукавана ў «Вожыку»
ў 1970 годзе. Пазней гумарэска «Малінавы
звон», надрукаваная ў часопісе, трапіла на
Усесаюзнае радыё, а на Беларускам радыё загучала
інсцэніраваная гумарэска «Фруктовыя штаны».

Больш за трыццаць гадоў Валянцін Іванавіч
аддаў чавускай раённай газеце «Іскра»: працаваў
галоўным рэдактарам, апошнія тры гады –
намеснік. І столькі ж часу застаецца верным
сябрам «Вожыка». Яго гумарэскам і апавяданням
характэрныя тонкая іронія, досціп, цікавы сюжэт,
і амаль заўсёды нечаканая канцоўка. Нават
у прыгодніцкіх аповесцях пісьменніка
(«Остров на дне океана», 1989; «Демоны Рыжого
леса», 2000) адчуваецца добры гумар.
Гэтым разам мы прапануем чытачу падборку новых
гумарэсак і апавяданняў магілёўскага гумарыста.

• Проза

Валянцін КРЫЖЭВІЧ Юбілейны сверб

Загадчык сельскага клуба Юрась Вясёлкін каторы дзень гібеў над гадавым планам культурна-масавых мерапрыемстваў. Яму больш падабалася працаваць спантанна (ці ж усё наперад прадбачыш?), але начальнікі ад культуры патрабавалі план. А таксама — справаздачу: як, чым, колькі і каго акультурыў. І каб па-сучаснаму ўсё было, яго кажуць, у нагу з часам.

На думку загадчыка клуба, трэба перш за ўсё ўлічваць запыты людзей. Хочучь, каб ім клуб адчынілі, — адчыніць. Калі ж ніхто туды не імкнецца, дык навошта і замок на дзвярах ламаць, які так заржавеў, што і ключ не парочваецца?

Але ад начальнікаў залежала Юрасёва зарплата, значыць, мусіш да іх усё ж прыслухоўвацца.

Як кожны сучасны чалавек, Юрась чытаў газеты і глядзеў тэлевізар. І таму прыкмеціў, што шмат пішуць і паказваюць пра розныя юбілеі. То дзесьці камусьці пяцьдзесят стукнула, то — дваццаць пяць, то — ажно дзесяць. Не саромеюцца і пяць гадоў адзначаць. Ды што там — нават і ў год гульбішчы наладжваюць!.. Словам, блукаюць юбілеі па экране і па газетных старонках, як гракі па ворыве. А дзе юбілей, там і віншаванні, падарункі, прэміі, узнагароды... І «Ад душы», і «Для Вас», і «За Вас»...

Сцяміў Юрась, што гэта залатое дно для культмасавіка. Такіх юбілеяў можна напрыдумваць колькі хочаш! Скажам, сорок гадоў з дня закладкі фундамента клуба, дваццаць гадоў з часу стварэння пры ім фальклорнага ансамбля «Гоп, кума, не журыся!», пятнаццаць гадоў з дня наведвання клуба сталічнымі артыстамі, трыццаць гадоў з часу пераймення танцаў на дыскатэку... І гэтак далей, і таму болей.

Пакуль не згасла ідэя, Юрась схваціў ручку і пачаў пісаць план. Потым схамянуўся: «Навошта на пуп браць? Аб'яўлю конкурс сярод вяскоўцаў на лепшы юбілей. Хто пераможа — таму прыз: шэсць кубоў дроў бясплатна ад сельса-

вета, парася — ад сельгаскааператыва і свістуглька — ад клуба... Дамовімся!..»

Намаляваў Юрась аб'явы, расклеіў па вёсцы і стаў чакаць прапаноў.

Першым прыйшоў трактарыст Лявон Карунны.

— Вось што, Юрась, — пачаў ён, — праз некалькі тыдняў будзе шэсць месяцаў, як наш механік Віцька закадзіраваўся. Зараз гарэлка нават нюхаць не можа, — і далей цяжка ўздыхнуў. — Бядак... Трэба падтрымаць чалавека маральна. Збацаем юбілейчык, няхай яму нашы артысты, Манька з Танькай, песні папяваюць, скрынку «кока-колы» падарым...

— «Кока-кола» для шасці месяцаў дорага, — запярэчыў Юрась, — хопіць з яго і мінералкі.

— Ну, добра, — згадзіўся Лявон, — няхай вады. Усё ж лепей, чым нічога.

Затым у клуб завіталі канторскія работнікі.

— У галоўнага бухгалтара, Міхася Фёдаравіча, хутка значная падзея — трыццаць гадоў, як зуб мудрасці прарэзаўся! Трэба юбілей адзначыць!

— Можна, — кіўнуў галавою загадчык клуба. — Толькі як там у яго сальда-бульда рознае, прыход з расходам?..

— Ды нічога, канцы з канцамі зводзіць.

— Ну, калі так, дык яшчэ не канцы, — бадзёра значыць Юрась. — Запісваю вашу прапанову.

Прыцягнулася і 90-гадовая бабка Кудзеліха. Часта міргаючы павекамі, вохкаючы, прашамкала:

— Охо-хо... Штой-та ты прыдумаў, дзетка?.. Во ніяк не вымаўлю... Ко... ко... ко...

— Конкурс, — падказаў Юрась.

— Ага, я і кажу... Дзесяць гадоў прайшло, як абяцалі мне дах на хаце перакрыць. О-охо, адзінокая я, дапамагчы некаму.. Дык каб тую юбілею зрабіць, можа, дах і памянлі б... У нас жа як юбілею спраўляюць, дык абавязкова нешта крыноць...

— Згода, бабка, запісваю цябе, — паабяцаў Юрась. — Мабыць, нечым і пакрыноць...

Прыдыбаў да загадчыка клуба і шафёр Сцяпан Гайчук. Паклаўшы на стол загрубелыя рукі далонямі ўверх, загаварыў:

— Во, бачыш, Юрась... Раней свярбела, а цяпер ужо дзесяць гадоў, як не свярбіць... Юбілей, значыць.

— Што свярбела? — не зразумеў Вяселкін.

— У далонях свярбела. Бывала, перад палучкай дні за тры смылець пачынала. А зараз — не...

— Чаму?

— Ды палучка стала — курам на смех. І даюць нерэгулярна. Вось, пэўна, сверб і збіўся з рытму. Дай, думаю, схаджу да Юрася. Юбілей зладзім. Можа, сверб з'явіцца, а за ім — і грошы.

Загадчык клуба засумняваўся:

— Нешта я не бачу сувязі: ці сверб ад грошай залежыць, ці грошы ад свербу?

— Няважна, — махнуў рукою Сцяпан, — ты юбілей арганізуй, а там пабачым...

Потым народ паваліў у клуб валам. Юбілейнай гарачкай заразілася ўся вёска. Урачыстыя даты так і сьпаліся, як бульба з дзіравага меху. Прапановы вальні адзначыць стагоддзе вясковага вадзянога млына, ад якога адны пянькі засталіся; пяцідзсяцігоддзе з'яўлення ў вёсцы электрычнасці; трохсотгоддзе Тоўстага дуба, што рос за вохліцай; пяцігоддзе племяннага быка Піначэга; саракагоддзе, як дзед Аўхім злавіў у возеры вялізнага шчупака на два кілаграмы; адзін год, як курыца цёткі Саклеты знесла яйка з трыма жаўткамі...

Словам, праз два тыдні Юрась Вяселкін меў вялізны стос прапаноў наконт усемагчымых юбілеяў і смела сеў заканчваць гадавы план культурна-масавых мерапрыемстваў. У нагу з часам...

Культурны пласт

Калі сакратар сельсавета Святлана Малякова зазірнула раніцай у кабінет старшыні мясцовай улады Уладзіміра Мікульскага, той сядзеў за рабочым сталом надзвычай задумны, абхапіўшы рукамі галаву, быццам хацеў такім чынам утрымаць яе на плячах.

«З жонкай пасварыўся, ці што? — мільганула ў Святланы думка. — Па службовых справах ён так не перажывае». Сакратарка павіталася і нагадала начальніку:

— Уладзімір Раманавіч, сёння ў нас праверка з санстанцыі, не забыліся? Будуць рэйдаваць па ўсіх вёсках, глядзець, як мы са сметнікамі змагаемся...

— Забудзешся, як жа! — адняўшы рукі ад галавы, выгукнуў Мікульскі. — Ох, і далі мне гэтыя санітары-эпідэміялагі!.. Пакуль хварэлі людзі на воспу, чуму, халеру, тыф ды

іншую набрыдзь, дык ім было чым заняцца, а цяпер вось на сметнікі нарынуліся... Дарэчы, Светка, як там у нас статыстыка?

— Як быццам нармальна. Справаздачы я ўмею складаць, працэнты патрэбныя паказала.

— Паказала, паказала... — перадражніў Мікульскі. — Гэта ж санітары! Яны нават мікробу разгледзець могуць, а не тое, што твае дугтыя працэнты. Дагаворы з вязкоўцамі на утылізацыю смецця ёсць?

— Ёсць. Але ж яны ў камунгасе, у папачках і скрыначках. Хто туды паедзе іх пераглядаць ды пералічваць? Адаб'юся, Уладзімір Раманавіч! — падбадзёрыла начальніка сакратарка.

— Каб так і было, Светка! — старшыня задумаўся. — На вуліцах у нас здаецца, сякітакі парадак ёсць. А калі па дварах пойдучь, га? Ды нам адзін Аўдзей Варашкевіч усю абедню сапсуе! Яго ж, шэльму, ніяк не ўгаворыш заключыць дагавор на вываз бытавога смецця! Упёрся, як бык. Бюракраты, кажа, напрыдумвалі, а я — плаці. Дзед не плаціў, бацька не плаціў і я не буду. А панадворак у самога ламачам завалены, аж за вароты вывальваецца. Ой, улупяць нам, Светка, санітары штрафака, ой, атрымаем!

Сакратарка ажывілася:

— Ёсць ідэя! Я гэтага Варашкевіча як аблупленага ведаю! Яго хлебам не кармі — дай з начальствам паспрачацца. Мы гэта і выкарыстаем, — і зашаптала Мікульскаму нешта на вуха...

Санітары завіталі ў сельсавет пасля абеду. Рэйд пачалі «з галавы» — з цэнтра сельсавета. І неўзабаве наблізіліся да падвор'я Аўдзeya Варашкевіча. Увагу камісіі адразу прыцягнула нейкая ламачына, што вытыркалася праз плот на вуліцу.

— Гэта што такое? — строга спытаў памочнік санурача, які ўзначальваў рэйд.

Мікульскі хацеў быць нешта адказаць, але яго апярэдзіла сакратар Малякова.

— Ведаецца, тут жыве адзін арыгінальны чалавек, Аўдзей Варашкевіч. Ён, так бы мовіць, калекцыянер старых рэчаў і прадметаў нашага побыту.

— Цікава, цікава... — прабурчаў правяраючы. — Давайце пазнаёмімся бліжэй.

Калі камісія зайшла ў двор, то аслупянула. Усцяж плота, якім быў абгароджаны двор, узвышаліся кучы панашанага абутку, бітага посуду, запчастак да невядома якіх машын, пластыкавых ёмістасцяў розных памераў, рызья і іншага другу.

— Г-эта шт-то т-так-кое? — заікнуўшыся,

прамовіў памочнік санурача і тыцнуў пальцам у смецце.

Мікульскі і Малякова маўчалі. На ганак тым часам выйшаў сам гаспадар Аўдзей Варашкевіч. Ён быў апрануты ў нейкую стракатую камізэльку і касаваротку, паласатыя штаны, на нагах — хромавыя боты гармонікам. Твар яго быў хітры-хітры.

— Ну што, паны-начальнікі, — бліснуў гаспадар вачыма з-пад густых сіваватых броваў на гасцей. — Зацікавіліся маім музеем?

— Якім музеем? — няўцямна перапытаў правяраючы. — Гэта ж самы натуральны сметнік!

— Э, малады чалавек, маеце вышэйшую адукацыю, а такое кажаце, — дакорліва пківаў галавой Варашкевіч. — Гэта не сметнік, а — культурны пласт! Навукоўцы-археологі па чым мінулае вывучаюць? Так, па культурным пласце, што ад мінулых пакаленняў застаўся. А што пасля нас застанеца, калі мы ўсё на сметнікі вывезем і перапрацуем? Нічога! А мы ж тут жылі, бульбу садзілі, свіней гадавалі, самагонку гналі...

Я сам у музеях быў, бачыў, што там захоўваецца. Гліняныя чарапкі, крамянёвыя друз каштоўнымі экспанатамі лічацца! За іх крадзеж могуць нават у турму пасадыць! А вы ўяўляеце, колькі ўсё тое, што ў мяне ў двары захоўваецца, будзе каштаваць праз тысячу, дзве тысячы гадоў?! Навукоўцы, што раскапаюць мой двор, кандыдацкія і доктарскія дысертацыі як шпіцдаць абароняць! Гэта ж такія артэфакты!..

Апошнія «вучонае» слова нібы даўбнёй ударыла па галаве правяраючага. Ён, як ачмурэлы, павярнуўся да веснічак і выйшаў на вуліцу. За ім пацягнуліся астатнія.

— Я чалавек не такі ўжо і малады, як скажаў гэты... — памочнік санурача зрабіў паўзу, шукаючы патрэбнае слова, — артэфакт. Шмат чаго чуў і бачыў, але вось такога дзеда-дэмагога — упершыню. Ды на яго не акт трэба складаць, а фельетон пісаць!

Малякова тым часам ўгаворвала Варашкевіча:

— Дык, можа, Аўдзей Гаўрылавіч, падпішаце нарэшце дагавор на утылізацыю смецця?

— Якая утылізацыя, даражэнькая? — ці то з падробным, ці то з сапраўдным здзіўленнем перапытваў гаспадар. — Гісторыю нельга здаваць ва утыль! — падняў ён увярх палец. — Я буду толькі нарошчваць мой культурны пласт!..

— Эх, сама ж казала, што яго хлебам не кармі — дай паспрачацца з начальствам! Вось цяпер паспрабуй дамовіцца! — уздыхнула сакратарка і выйшла з двара...

Кнігалюб

З некаторага часу хірурга Эдзіка Рэзункова сталі часта бачыць у бальніцы з кніжкамі фармату «пакетбук», што зручна месцяцца ў кішэні халата. Калегі дзівіліся:

— З якой гэта нагоды Эдзік стаў заўзятым кнігалюбом? Раней яго да літаратуры не вельмі каб цягнула...

Калі ж неяк паспрабавалі даведацца пра літаратурныя густы хірурга, той спачатку сумеўся, затым дастаў з кішэні кніжку, прачытаў услых яе назву і аўтара ды махнуў рукой: маўляў, няма калі балбатаць, трэба хворых лячыць! Таму гэта пытанне так і засталася таямніцай. Затое сярод калег і пацыентаў Эдзік атрымаў мянушку Кнігалюб. Так і казалі: «Сёння Кнігалюб два апендыксы рэзануў» або «Вы да каго на стол?» — «Да Кнігалюба. Кажуць, у яго рука лёгкая».

Правінцыйны паэт, пенсіянер Янка Пяюн (сапраўднае прозвішча якога — Міхась Вярзёлкін) трапіў у бальніцу з пупковай кілою, грыжай, калі па-медыцынску. Нядобразчліўцы па дачы, якіх пакусалі Міхасёвы пчолы, едка кпілі: «На вершах парваў пуп Вярзёлкін. Яны ж у яго цяжкія, як па смале пісанья». Вёдалі, што гаварылі, бо Янка Пяюн меў звычку чарговы свой зборнік, выдадзены прыватнай друкарняй за ўласныя грошы, дарыць усім знаёмым, ды і незнаёмым. Людзі спачатку дзякавалі, а затым, пачытаўшы тое, што накрэзаў Пяюн (хоць некаторыя і слаба былі дасведчаныя ў літаратуры), у наступны раз стараліся ўцячы ад пладавітага літаратара.

Міхась Вярзёлкін, хоць і паэт, і Пяюн, а чалавек практычны. Сваіго не ўпусціць. Вось і ў бальніцы пачаў высвятляць, да якога хірурга лепш патрапіць, каб не адхапіць чаго лішняга. Знаўцы параілі Кнігалюба: маўляў, спецыяліст адмысловы.

— А вы яму кніжку падарыце. З закладкай, — гаварылі, пасміхаючыся, пацыенты, якія пабывалі ўжо на аперацыйным стале.

Вярзёлкін яшчэ да аперацыі, пакуль здаваў розныя анализы, намякнуў загадчыку хірургічнага аддзялення, што хацеў бы, каб аперацыю рабіў Рэзункоў. Загадчык абяцаў просьбу задаволіць. А што тычыцца кніжак, дык іх Вярзёлкін прыхапіў з сабою экзэмпляраў дваццаць. Невялічкага фармату, добра ў кішэню кладуцца. Наважыўся падарыць зборнік і загадчыку аддзялення, і хірургу, і галоўнаму, і санітарцы, і суседзям па палаце. Для Кні-

галюба набыў, як параілі, яшчэ і прыгожую, каляровую закладку...

Аперацыя прайшла ўдала. Праўду казалі, што рука ў Кнігалюба лёгкая. Ужо на другі дзень Вярзёлкін пачаў пакрысе хадзіць. Ён хацеў адрозж пайсці да Кнігалюба, але суседзі па палаце стрымалі:

— Вы спачатку над памерам закладкі падумайце. З роднымі парайцеся...

Вярзёлкін падзівіўся капрызнасці Кнігалюба: гэта ж трэба, нават памер закладкі для яго важны! Відаць, любіць, каб было акуратна. Вярзёлкін прымераў купленую закладку да кніжкі, крыху падрэзаў нажніцамі з абодвух канцоў, каб было роўна. Атрымалася надзвычай акуратна і культурна.

Праз колькі дзён, калі Рэзункоў рабіў абход, Вярзёлкін працягнуў яму сваю кнігу:

— Вось, вазьміце, калі ласка. Сам пісаў, на чамі не спаў. Добрыя вершы атрымаліся.

Кнігалюб заўпарціўся:

— Ды я больш прыгоды люблю...

— Вазьміце, там жа мой аўтограф! Можна, праз колькі гадоў гэта кніга каштоўнай рэдкасцю будзе, а ўсяго ж сто экзэмпляраў на друкавалі!..

— Не, не, — аднекваўся Кнігалюб, — навошта мне такая каштоўнасць?

— Вазьміце, там і закладка добрая ёсць, як вы любіце, — настойваў Вярзёлкін.

Рэзункоў, як пачуў слова «закладка», адрозж заўсміхаўся.

— Ну, добра, давайце вашу кніжку... На памяць! — і літаральна выхапіў яе з рук Вярзёлкіна.

...Назаўтра Кнігалюб зайшоў у палату чорны, як хмара, і кінуў зборнік вершаў Вярзёлкіну на ложка:

— Гэта ж трэба такую лухту напісаць! І ніякай закладкі няма!

Зірнуў мімаходзь на шво Вярзёлкіна і пераклучыўся на іншых пацыентаў. Лагодна з імі размаўляў, цікавіўся здароўем...

Калі хірург выйшаў з палаты, паэт няўцямна прамовіў:

— Як жа не было закладкі? Я ж уласнаручна... Сам нажніцамі выразаў. Хіба дзе выпала незнарок?..

Сусед па палаце, якому выдалілі жоўцевы пухір, вылупіў вочы:

— Што выразаў?

— Ды закладка тая, што я купіў, доўгая для кніжкі была, вось я і пакараціў...

Усе, хто чуў Вярзёлкіна, гучна зарагаталі. А нехта патлумачыў:

— Закладка — гэта грошы. Падзяка такая.

І за руку не зловіш: калі што якое, дык кніжка пацыента, і грошы ён там свае незнарок забыўся... Сам Рэзункоў прыдумаў. Калегі нават не здагадваюцца аб «літаратурных густах» хірурга, а пацыенты адзін аднаму «рэцэпт» перадаюць...

Пяюн разгубіўся:

— Можна, мне яшчэ адну кніжку пада-рыць? Ну, з сапраўднай закладкай.

— Не возьме. Падумае яшчэ, што вы пад-стаўны, — засумняваўся сусед без жоўцевага пухіра. — Ён вас збэсціў, а вы яму зноў сваю кнігу... Не, не возьме!..

Вярзёлкін пакратаў пад піжамай шво на жываце і сумна падумаў: «Дапісаўся!.. Толькі б жывым адсюль выбрацца! І пісаць кіну, і выдавацца!.. Абы адсюль выйсьці...»

Нагасцяваўся

Васіля Жураўчыка ўзялі на работу ў салід-ную фірму загадчыкам аддзела маркетынгу. Як чалавек кампанейскі, Васіль вырашыў гэту падзею адзначыць. Карпаратыўную вечарынку прызначыў на ўласнай кватэры.

Рыхтаваўся сур'ёзна. Сына выхоўваў тры разы на дзень. Жонка толькі меню тыдзень ўзгадняла.

Асобная тэма — пітво і закусць. Колькі гро-шай з «загашніка» выцягнуў, колькі — у сусе-дзюў пазычыў. Збегаў у краму для VIP-персон, кушў тры бутэлькі каньяку «Хэнесі», пяць бу-тэлек віна замежнага з нейкай мудрагелістай назвай, саламі, крабаў, ікры чорнай і чырво-най, маслін, фруктаў экзатычных... Словам, стол быў прыстойны.

Госці прыйшлі дружна. Пілі, закусвалі, спявалі, танцавалі... І — перашэптваліся:

— Ого! «Хэнесі» выставіў!

— А крабы, крабы!

— Што крабы, а вось ікра!

— А колькі гэта ўсё каштуе? Гэта ж шалё-ныя грошы!

— Відаць, на ранейшай рабоце яму на лапу давалі. Вось ён нам цяпер і намякае, каб і мы так...

Разышліся позна. Дзякавалі за цудоўны ве-чар гаспадару, а па дарозе ўсё ніяк не маглі супакоіцца, ніяк не верылася, што ад шчырай душы чалавек частаваў...

Благое слова вецер носіць. Дайшлі размо-вы аб падазронай хлебасольнасці і да самога Жураўчыка. Пакрыўдзіўся Васіль, вядома,

але надта блізка да сэрца браць не стаў. Адно зрабіў папраўкі на асаблівасці новага калектыву. І таму, калі наважыўся аднойчы адзначыць прэмію, вырашыў зрабіць стол прасцейшым.

Прывалок дадому дзве скрыні бутэлек з вінным напоем, жонка згамзіла вінегрэт, намяшала салаты з гароху і варанай каўба-сы. Замест мінералкі выставілі каструлю з расолам. Стол густа абклалі вялікімі скібкамі чорнага хлеба. Сына Жураўчык навучыў га-варыць «дай яшчэ» заместа «дзякуй».

Пачалі збірацца госці. Яны нервова пагля-далі на стол, засланы не бёлым абрусам, а га-зетамі, дзе ядавіта чырванеў у вялікіх бутэль-ках вінны напой і кіснуў у гліняных місках вінегрэт... Але назад ніхто не пайшоў.

Калегі зноў пілі, закусвалі, спявалі, танца-валі. І — перашэптваліся:

— Во пакутнік наш Жураўчык! Кажуць, яго адшукалі дзве быльыя жонкі і ён цяпер плаціць аліменты на чацвярых дзяцей!..

— Ну і закусць, ну і паскудства!

— Салата з гароху!

— Бедната, ой, бедната! Сыну цукерак дала, дык ён увесь вечар ходзіць, як прывязаны: «Дай яшчэ, дай яшчэ».

У дзве гадзіны ночы траіх гасцей забрала «хуткая». Іх кволяя арганізмы не вытрымалі «тэрмаядзернай» сумесі віннага напою, вінегрэту і расолу. Астатнія пацягнуліся дахаты са-мастойна.

Ну, а назаўтра тыя, у каго яшчэ языкі вару-шыліся пасля ўчарашняга, напаяткарыліся ўдо-сталь. Даведаўся пра тое неўзабаве і Жураўчык. І ўзлаваўся не на жарт, куды больш, чым тады, калі частаваў калег каньяком і крабамі. Аднак жа чужы язык цвікамі не прыб'еш...

Праз некалькі месяцаў надарыўся ў Жураў-чыка юбілей — пяцьдзесят гадоў. Хочаш — не хочаш, а трэба зноў збіраць калег. Жураўчык зладзіў стол па прынцыпе залатой сярэдзіны: кушў звычайнай гарэлкі, ліманадзіку, каўбаскі сыравэнджанай, бляшаначку чырвонай ікры, колькі курыных кумпячкоў...

У госці прыйшлі не ўсе, каго запрашаў. Не было і тых, хто з'ехаў з папярэдняга карпараты-ву на «хуткай».

Жураўчык пасадзіў побач з сабою жонку з сынам. Яны прыязна ўсміхаліся гасцям і казалі «дзякуй». Калегі падымалі тосты за юбіляра, за яго сям'ю, за прасоўванне па службе... Пілі, за-кусвалі, спявалі, танцавалі. І — зноў перашэпт-валіся:

— Ачуняў Жураўчык. Відаць, аліменты вы-плаціў.

— А ікры бляшанку ўсяго выставіў: заціснуў астатнюю.

— Напоі — курам на смех!

— Але, браточкі, грошы псуюць чалавека!..

Раз'ехаліся па-нармальнаму, згодна з этыкетам.

А ўжо назаўтра Жураўчыку перадалі, што калегі залічылі яго ў вялікія скнарны і што Плюшкін у параўнанні з ім — марнатраўца і гуляка...

З тае пары Жураўчык у госці нікога з ніякай нагоды не запрашае. І сам нікуды не ходзіць. Хопіць, нагасцяваўся!..

Рацпрапанова

Пісьмо жыхара г. Цэнтрапупінска Міхей Міхеевіча Міхасёва ў рэдакцыю адной аўтаргэтэнай газеты.

«Паважаная рэдакцыя!

Паколькі ваша газета з'яўляецца вельмі сяднім сродкам масавай інфармацыі, да якога прыслухоўваюцца нават дзяржаўныя дзеячы, звяртаюся да вас па справе вялікай важнасці. Яна датычыцца грошай. А што можа быць важней за грошы? Толькі самыя вялікія грошы. У любой дзяржаве яны не лішнія. У мяне ж ёсць рацпрапанова, як іх эканоміць.

Неяк спатрэбілася мне адрамантаваць тэлефон. Падаў, як мае быць, заяўку, а рамонтнікаў усё няма. Зноў званю ад суседа, але ўжо не ў дыспетчарскую, а самому начальніку. А мне ў трубку: «Начальнік у адпачынку. З вамі гаворыць аўтаадказчык. Калі ў вас скарга на цяганіну з рамонтам тэлефона, звяртайцеся да майстра лінейнага ўчастка Адвэрткіна па вась такім службовым нумары».

Званю Адвэрткіну. На тым канцы проваду: «Майстар Адвэрткін у камандзіроўцы, з вамі гаворыць аўтаадказчык. Калі ў вас праблемы з рамонтам тэлефона, звяртайцеся да манцёра Кабялёва па вась такім тэлефоне».

Званю манцёру. Чую ў трубку: «Манцёр Кабялёў». Вы хто, пытаюся, аўтаадказчык ці чалавек? «Чалавек, а то хто?!» «Ну, тады прыходзьце рамантаваць тэлефон, аўтаадказчыкі начальніка і майстра да вас паслалі».

І што вы думаеце, паважаная рэдакцыя, прыйшоў манцёр у той жа дзень і за паўтадзіны тэлефон адрамантаваў!..

Другога разу задумаў я выпісаць драўляных абрэзкаў на мясцовым заводзе тарнай дашчэчкі. Хадзіў-хадзіў па кабінетах — усё марна. Дай,

думаю, пазваню дырэктару. У адказ чую: «Дырэктар на курсах павышэння кваліфікацыі, з вамі гаворыць аўтаадказчык. Калі вам патрэбны адходы, звяртайцеся да брыгадзіра Фуганчыкава». Я на машыну — і да Фуганчыкава. Маўляў, аўтаадказчык дырэктарскі паслаў да вас. Ну, той пярэчыць не стаў: «Калі сам аўтаадказчык — тады без пытанняў». І адгрузілі мне пяць кубаметраў абрэзкаў!..

Ці вась яшчэ: захацелася мне ўнука на адпачынак за мяжу ўладкаваць. У Італію ці хоць бы ў Канаду. Не бяруць малага, хоць плач! Тады званю самаму галоўнаму, каторы ў горадзе і раёне дзецьмі загадвае. Аўтаадказчык дакладвае: «Начальніка няма, займаецца чарговай рэформай адукацыі. Звяртайцеся па вашых пытаннях да намесніка Двухтомнікава».

Зайшоў я да намесніка, пра аўтаадказчык сказаў. І як чароўнай палачкай махнуў — праз два дні ўключылі майго ўнука ў спісы на замежную паездку!..

І вась, неацэнная наша рэдакцыя, ударыла мне ў галаву рацыянальная думка. А што, калі ўсіх такіх начальнікаў узяць ды замяніць аўтаадказчыкамі? Не ведаю, што гэта за штукавіна такая, але жа на ўласным вопыце пераканаўся — вельмі карысная.

Гэта ж колькі начальнікаў розных у любой краіне трэба! Зарплату яму шалёную дай. Прэміяльныя дай. Камандзіровачныя дай. Асабняк дай. Дачу дай. Службовы аўтамабіль дай. Пенсію высокую дай. Усё дай ды дай. Добра, калі што ад яго дзяржаве перападзе ці працоўнаму калектыву. А то з іншага, як з казла, ні воўны ні малака.

А той самы аўтаадказчык адзін раз купіў — і ён дваццаць гадоў бясплатна кіраваць будзе. Толькі праграму яму дай. Хлопчаў у нас разумных, талковых, хакераў гэтых самых, хапае. Запраграмуюць што заўгодна.

Такім чынам, найшаноўнейшая рэдакцыя, прапануюваю я прыняць закон аб замене нядбайных начальнікаў аўтаадказчыкамі. Дзяржава зберажэ на гэтым шмат грошай, а людзі — нерваў: пазваніў — і аўтаадказчык усё вырашыць.

Прашу, дарагая рэдакцыя, надрукаваць маё пісьмо да ўвагі грамадскасці і самых высокіх інстанцый, якія законы прымаюць».

•Нашы прэзентацыі

Казімір КАМЕЙША

На сустрэчу з эпіграмай

Цёплую і вясёлую сустрэчу з эпіграмай чытачу я абяцаю ў хуткім часе. А пакуль паглядзіся некаторымі творчымі сакрэтамі адносна яе.

У літаратурных колах, ці, як яшчэ часам кажуць, «у свеце парнаскім», найпершай спадручнай зброяй творцы была эпіграма: кароткая, вострая і дужа трапнага досціпу маларадкоўка. І кожная з іх, нават самая лаканічная, двухрадковая, мела сваю перадагісторыю, не ведаючы якой, цяжка адчуць трапнасць таго самага «стрэлу». Тое, што нараджаецца раптоўна, часам стыхійна, і зразумелае вухаму колу людзей, не заўсёды даходзіць «да вуха» масавага чытача.

Вось я і вырашыў скласці зборнік эпіграм і кожнай з іх даць каментарнае суправаджэнне. Зыходзіў найперш з досведаў сведкаў, сяброў, знаёмых ды ўласнай памяці. Над кнігай гэтай я працаваў і збіраў тое, што склала яе змест, многія гады. Трапнае маларадкоўе само па сабе можа і састарэць, самавыкрасліца з часам, а даходлівы каментар згольны вярнуць яго да жыцця і праз стагоддзе.

Зборнік пачынаецца з эпіграмных «стрэлаў» класікаў нашай літаратуры: Купалы, Коласа, Багдановіча. А завяршаюць яго эпіграмы, што нарадзіліся з-пад пяра зусім нядаўна. Своеасаблівымі перабіўкамі служыць раздзел «Радком народнага куплета». На працягу ўсёй кнігі чытач дакранаецца да цэлага россыпу кароткага народнага жарту ў форме прыпевак. З іх па сутнасці і брала свой пачатак эпіграма. Асобным раздзелам пададзена самаэпіграма (своеасаблівая люстэркавая ўсмешка з сябе). Не абыходзіў я і эпіграм невядомых аўтараў. Завяршае змест раздзел «Іншае, смеху вартае». Кніга мае выйсці ў РВУ «Літаратура і Мастацтва». А сёння мы з вамі перагорнем толькі некаторыя яе старонкі.

Таленавіты Піліп Пестрак, аўтар раманаў «Сустрэнемся на барыкадах», «Серадзібор», «Лесавічанка», быў, як сёння любяць казаць, чалавекам неардынарным і ў паводзінах сваіх, і ў творчасці. Трапным і нечаканым досціпам ён мог асекчы любога балбатуна, пустаслова. Дасціпнай была і сама ўсмешка Піліпа Сямёнавіча. Калі што-небудзь не падабалася пісьменніку, было не па гусце ці раздражняла яго, сваё абурэнне ці пратэст ён мог выказаць толькі ўласцівай яму ўсмешкай. Прычым суправаджалася яна характэрнымі гукамі «П-с-п!» Многія заўсёды чакалі, каб пацешыцца з таго загадкавага «п-с-п», а іншыя яго проста баяліся. Васіля Вітку натхніла яно на вядомую эпігарму.

Васіль ВІТКА

Тры сакрэты

— П-с-п! — сказаў адзін мастак
І зрабіў таемны знак,
Што магічны вокліч гэты
Тоіць важных тры сакрэты,
Расшыфроўваецца так:
Піліп
Сямёнавіч
Пястрак.

У 1962 годзе выйшла з друку кніга пісьменніцкіх аўтабіяграфій «54 дарогі». Прачытаўшы аўтабіяграфічную споведзь Анатоля Астрэйкі, яго цэзка Анатоля Вялюгін спыніўся на радках: «Бацька хацеў назваць мяне Толя. Поп

назваў мяне Акімам. Такім чынам я цяпер Акім-Анатоль». Тут жа асацыятыўна ў галаве ўсплыла вядомая ў твая гады песня з кінафільма «Кубанскія казакі» («Каким ты был...»). Так і ўзнікла эпіграма на сябра.

Анатоль ВЯЛЮГІН

*Як Толя наш
Пісаць ні намагаўся —
Акімам быў,
Акімам і застаўся.*

А гэтыя радкі напісаны Уладзімірам Караткевічам ў майстэрні мастака Вячкі Целеша ў Рызе ў ліпені 1981 года. Тады Уладзімір Сямёнавіч адпачываў у Дубултах і быў запрошаны ў госці да мастака. Зацікавіла паэта майстэрня ды і сама гасціннасць яе гаспадары. Вось і нарадзіліся радкі.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

*З майстэрні мілай пана Вячкі
Паўзлі мы ледзь не на карачках.
І дух наш ледзь трымаўся ў целе,
Калі дамоў пусціў нас Целеш.*

З 1944 года па 1948 год Дзяржаўнае выдавецтва БССР узначальваў Сцяпан Майхровіч. Пра Сцяпана Казіміравіча казалі і добрае, і дрэннае. Невядома, чаго ў чалавеку было больш, — таго ці гэтага. Зрэшты, разуменне добрага і дрэннага ў кожнага сваё.

На шануюнай пасадзе С. Майхровіча змяніў Захар Матузаў. Письменнікі чакалі лепшага, а атрымалі яшчэ горшае. І тут невядомы аўтар (вядома, што імя ў яго было!) стрэльнуў эпіграмай.

*Мы пісалі, не гулялі,
Зараблялі, як тузы.
Эх, гарэмна прамянялі
Мы майхры на матузы.*

Вясёлага, светлавалосага Рыгора Яўсеева ў літаратурных колах называлі «аўсяным чубам». Ад гэтага вобраза танцуе ў сваёй эпіграме і Яўген Хвалеі.

Яўген ХВАЛЕЙ

*Авёс на полі бацька сеяў...
З яго ўзышоў Рыгор Яўсееў.
А кроплі той «жытнёвай роскі»
Упадабаў Рыгорка з соскі.*

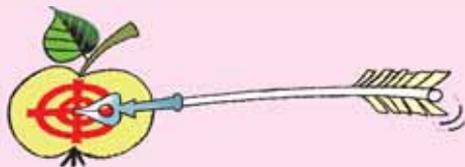
Ёсць у кнізе і гумар, узяты з часопісаў «Маланка», «Авадзень», «Асва», якія ў 20 — 30-я гады мінулага стагоддзя выходзілі ў так званай Заходняй Беларусі. Зусім не сумна смяяўся люд ад Браслава да Пінска, ад Радашковіч да Вільні і Беластока.

Згадаем адну з гумарэсак Міхася Васілька.

Міхась ВАСІЛЁК

Хто як кахае

*Кухарка — гарача.
Цукернік — соладка.
Урадавец — афіцыйна.
Гімназісты — класічна.
Доктар — смяротна.
Бамбардзір — агніста.
Кааператар — супольна.
Журналісты — сенсацыйна.
Тэолаг — фантастычна.
Дурань — верна.*

• Пераклады

Ганад ЧАРКАЗЯН

Апавяданне

Рым і сапраўды цудоўны горад. Але Мінск куды лепшы. Таму што гэта наш горад. А ўсё нашае для нас самае дарагое. Але чалавеку заўсёды карцела падзвіцца і на чужое. А паколькі людзі кажуць, што ўсе дарогі вядуць у Рым, дык і гаворка наша пойдзе менавіта пра гэты горад.

Рым не Мінск, Рым — горад зусім іншай цывілізацыі. Тут на адной плошчы стаяць адразу чатыры помнікі. Яны належаць розным эпохам і зусім розным людзям. Там гэтым ганарацца. І правільна робяць. Там даўно зразумелі, што калі ў дзяржаве штосьці не тое атрымліваецца, дык помнікі тут не вінаватія. Навошта іх чапаць? Гэта ж — часціна гісторыі. А гісторыю перапісваць не трэба, яе неабходна берагчы. У гэтым і ёсць уся мудрасць, якой заўсёды прытрымліваюцца італьянцы. Нават балкон Мусаліні не крадулі. Хоць усе ведаюць, што дучэ сябраваў з Гітлерам. Ну і што? Не руйнаваць жа балкон разам з домам толькі таму, што з яго прамаўляў эксцэнтрычны Мусаліні. Навошта рушыць гісторыю? Нездарма ж кажуць, што той, хто не памятае свайго мінулага, не мае будучыні. І думка гэта, дарэчы, пацвярджаецца вякамі.

Пры крушэнні Рымскай імперыі, калі наступіла бесчасоўе, з якім знаёмыя і мы, прадрымальныя рымляне разабралі частку Калізея і ўзвялі сабе палацы. Сёння як

помнік той гісторыі стаіць паўразбураны Калізей. І... палацы з паўразбуранага Калізея... У гісторыі людскія ўчынкi паўтараюцца, мяняюцца хіба формы і мэты. Відаць, чалавек па-іншаму не можа.

У Рыме халаднавата пасля дажджу і горача, калі дажджу няма. Але ў адным, бяспрэчна, нашы камунальнікі апярэдзілі Рым. Вуліцы нашы ўпарадкаваны куды лепш. Рым — горад вялікі, а святло вечарам убачыш не ўсюды. Дык там, дзе святла няма, вечарамі лепш не хадзіць. Гэта небяспечна. Хоць, думаецца, крыўдзіць сабе падобных, — звычайна не зусім італьянская. Гэтая зараза жыве ўсюды і заўсёды.

У Рыме не трэба доўга шукаць поліэтыленавых пакетаў. Прадаўцы кожную пакушку акуратна загорнуць, упакуюць і яшчэ дзесяць разоў за яе падзякуюць. Там пакупнік — сябра прадаўца. Няма пакупніка — няма і прадаўца.

А прайдзеш раніцою па вулачках з ма-лапавярхоўкамі-дамамі, дык убачыш на ручках дзвярэй пустыя пакецікі для смецця — іх пакідаюць камунальнікі. Для зручнасці. І ўсё ж Мінск лепшы. Так і казалі мае фінскія знаёмыя Юохо і Эва. Яны шмат паездзілі па свеце і не згадзіцца з імі няма падстаў.

Калі ты, скажам, хочаш набыць нейкую абноўку — дык лепш гэта зрабіць дома, у нас. Бо ў тым жа Рыме трэба быць вельмі асцярожным, купляючы нешта прываблівае ў чужой краме. Пераканаўся ў гэтым на ўласным прыкладзе.

Відаць, ледзь не ў кожнага гарадскога мужчыны ёсць таемная мара набыць сабе лакараваныя туфлі, як у артыстаў. Такія ярка-бліскачыя, што можна часам, як у лютэрку, палюбавацца сваім задаволеным тварам. Так што не грэх патраціцца на такую рэч. Бо кожны чалавек па-свойму артыст. Адны выступаюць на сцэне, а іншыя ў штодзённым нашым жыцці. І ўсе задаволены. Таму што кожны хоча ведаць сваё месца ў жыцці, незалежна ад таго, жывеш ты ў Рыме ці ў Мінску.

У Рыме бліскачыя вітрыны, яны крычаць і клічуць да сябе пакупнікоў, асабліва гасцей, і тыя, як матылькі, спяшаюцца на зваблівае зялёнае святло. А часам і не

блішчаць тыя вітрыны, але людзі ходзяць і купляюць тое, што ім трэба.

Вось і я зайшоў у ціхім завулакку ў адчыненыя дзверы і тут жа заўважыў тыя самыя туфлі маёй мары. Праўда, прадавец доўга мне штосьці тлумачыў і вельмі здзіўляўся, што не размаўляю па-іхняму, бо тварам так падобны на італьянца. І зусім здзіўся, калі я пачаў прымяраць туфлі, нават сканфузіўся і ледзь не заплакаў. Але справа прадаўца — прадаць, а справа пакупніка — купіць. Я заплаціў фантастычна маленькую суму і кінуўся на выхад, без меры задаволены і шчаслівы. Нават падумаў, што артысты, напэўна, хлусяць, называючы цану свайго бліскучага абутку. Вунь нават у Рыме ён каштуе значна дзешавей, чым на Чэрвеньскім рынку ў Мінску. Ды Бог з імі, з артыстамі. Галоўнае, што ёсць пакупка, а заплачана за яе неверагодна нізкая цана.

Ніхто ў жыцці дакладна не ведае, што можа здарыцца з ім у наступны дзень ці нават гадзіну.

У гатэлі прыгажуня гаспадыня спыніла нас і запрасіла на вячэру. Яе нават не засмуціла тое, што мы не памянлі грошы. «Потым, — кажа, — аддасце». Угаварыла. Але я пачакаў свайго спадарожніка, і мы ўдвух пайшлі вячэраць. Калі спадарожнік убачыў мае новыя туфлі, дык ахнуў ад зайздрасці. А як з'явілася магчымасць абмыць пакупку, дык адразу павесялеў.

Сама гаспадыня ўзялася нас абслугоўваць. І мы ад такой увагі былі на сёмым небе.

Пасля вячэры пайшлі падыхаць свежым паветрам і ўбачылі мужчыну, які абдымаўся са слупам і нешта мурлыкаў сабе пад нос... Кажу: «Гэта наш чалавек!..»

— Не можа быць! — адказаў мой спадарожнік.

А ён і сапраўды аказаўся нашым, нават матам крыў па-нашаму. Тут жа, побач з гатэлем, быў вінны магазін, дзе ўсю прадукцыю дазвалялася дэгуставаць бясплатна. І вось перастараўся бедалага.

Усе, нават складаныя справы, лёгка вырашаюцца чамусьці за чаркай. Мой спадарожнік раптам і кажа мне:

— Мне сёння трэба ісці на спатканне. Эх, як бы спатрэбіліся твае новыя туфлі. Пазыч на вечар!..

Вядома, шкада мне іх, але за чаркай гэтага не скажаш. Італьянец напэўна б ніколі не пагадзіўся на такое. Але ж мы не італьянцы, нам нічога не шкада... Хоць кашулю апошняю аддадзім.

Увесь той вечар ішоў дождж, і я, не дакачаўшыся свайго спадарожніка, заснуў. А прачнуўся ад яго крыку. Ён крычаў так, нібыта яго катавалі нейкія злосныя рабаўнікі. Яго вочы былі не на сваім звычайным месцы. Ён тупа глядзеў у кут пакоя і не пераставаў ляцця. Страх яго перадаўся мне, калі я зразумеў, што маіх туфляў больш не існуе. Ад іх засталіся бясформенныя камячкі паперы і кардона.

У той жа дзень мы даведаліся, што бліскучыя чорныя артыстычныя туфлі былі набыты ў магазіне рытуальных паслуг. Словам, для нябожчыкаў, каб на той свет адправіцца з артыстычным бляскам. А яшчэ мы даведаліся, што гаспадыня за бутэльку віна ўзяла з нас у дзесяць разоў больш, чым яно каштуе ў суседнім магазіне.

Грамадзяне! Не верце, што ўсё замежнае лепшае за наша. Паверце чалавеку, які ўчора вярнуўся з Рыма.

Падумалася: добра, што ў нас у апошні шлях праводзяць нябожчыкаў сумленна. Апранаюць іх, як пры жыцці. Добра ці дрэнна апранаюць — гэта іншае пытанне. Галоўнае — так, як могуць.

І самае галоўнае — заходзячы ў магазін за мяжой, абавязкова добра ўчытайцеся ў яго назву. Не ўсё, што там блішчыць, мае гарантыю якасці.

...Мы развіталіся з новым знаёмым. Яму было няёмка, а мне — смешна. На развітанне ён сказаў:

— Не кожны на гэтай зямлі чалавек можа пахваліцца, што хадзіў пры добрым здароўі ў абутку для нябожчыкаў... Добра, што было цёмна, і гэтага практычна ніхто не бачыў. І добра, што нябожчыкі не ходзяць.

Было смешна і... сумна. І ўсё ж Рым — цудоўны горад. Але наш Мінск куды лепшы...

Пераклад з курдскай
Казіміра КАМЕЙШЫ.

Клецкія жартачкі

Хто не любіць смех і жарты?
Хіба што заўзяты, страшэнны
зануда. Такіх і блізка не было

сярод гумарыстаў, што
ўдзельнічалі ў II раённым
фестывалі народнай гульні
і гумару «Клецкая рагатуха».

Свята, што ладзілася ў Клецку
ў канцы жніўня, сабрала
жартаўнікоў, лічы, з усіх
сельскіх Дамоў культуры.

І дарослыя дзядзькі і цёткі,
і маладыя хлопцы і дзяўчаты,
і нават дзядулі з бабулямі
спявалі песні і прыпеўкі,
чынлілі сцэнкі, чыталі маналогі,
танцавалі, гулялі і весяліліся.

Галоўны рэдактар альманаха
«Вожык» таксама там быў

(у складзе паважанага журы)
і... не, не мёд-піва піў,

а з задавальненнем і ўсмешкаю
«журыў» клецкіх гумарыстаў.

Шчыра прызнаюся, было за што.

Прынамсі, мяркуюце самі —
па іх просьбе перадаю чытачам

«Вожыка» гумарыстычнае
«прывітанне» з Клецчыны.

Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

злыдню,
ўмалачу, рэб-
ры добра палічу!

— Не чапай яго,
нябога, што ты хо-
чаш ад п'янога?

— Я й цвярозаму
усыплю, дур з яго ча-
ропкі выб'ю!

— А калі ён агрыз-
нецца, дык не будзеш
знаць, дзе дзецца.

— Што, яго баяц-
ца буду?! Не смяшы,
кабета, людзі! Гэта
твой — не муж, за-
вала.

— Лепш майго б ты
не чапала! Мой —
работнік, не гультай,
гэта ведае ўвесь край.

— Не гультай: да
дзевак ласы, як ка-
ток той на каўбасы,
да любой спадніцы
ліпне!

— Памаўчала б ле-
пей, злыдня! Лепш
такі, чым твой няў-
мека!

Каля студні

Сцэнка

— Добры дзень,
Зіна!

— Які ён добры?!

— Мой жа, чуеш
пазаўчора, аж табе
прызнацца сорам,
паўвадра мо выпіў
брагі.

— Мабыць, ён з вя-
лікай смагі. Свежыну
з маім рабілі у клы-
патае Амлі.

— Мой жа, чуеш,
не прызнаўся, што з
тваім туды цягаўся.
Сам наеўся, бач, пя-
чонкі, не прынес ані
для жонкі. Ну ж я,

— На сябе б лепш паглядзела: уся высахла, схудзела, ані выгляду, ні звабы...

— Змоўкні, вось дурная баба! Разам п'еш сівуху з мужам, потым кажаш: занядужаў...

— П'ём сваё, не пазычаем, і сваё ў хаце маем! А ў цябе і сала мала, і цыбулю ўжо купляла!

— Я купляла? Ах пляткарка! Я сваю трымаю марку... Гаварыць з табой, няўключода, болей нават і не буду!

— Ты чаго крычыш? Маўчы!

— Я маўчу, ты не крычы!

— Ты — такая!

— Ты — сякая!

— Свет такіх людзей не знае!

— Я пайшла!

— І я пайшла!..

А вада з вядра ўцякла!..

*Паводле Віктара
САБАЛЕЎСКАГА,
(Зубкаўскі СДК).*

Прыпеўкі

Гаспадар я хоць
не дбайны,
Гаспадарыць ёсць
намер.
Паглядзіце,
які файны
Перад вамі кавалер!

Ой, мілёнак дарагі,
Які ж ты
закавырысты!
Ані росту, ні вагі,
А як гусак,
задзірысты!

Ешце, дзеўкі,
болей сала
І скачыце гапака.
Ой, не ўсё яшчэ
прапала,
Покуль чубіш
мужыка!

Дыялогі

— Ой, кумачка, ніяк не магу даўмецца, за што мяне муж б'е? Мыю, прасую, гатую, у хаце ні пылінкі, дзеці — выдатнікі!

— А можа, падгульваеш часам?

— Ну, хіба толькі за гэта!..

— Грына, чаму ты ўчора ўсіх сваіх курэй парэзала?

— Хай на іх ліха! Ганю на калгаснае поле, а яны ў свой агарод скачуць, каб іх пранцы! Навошта мне такія дурныя куры?..

— У мяне, калі ажаніўся, узніклі сур'ёзныя праблемы са зрокам!

— Якія гэта?

— Грошай цяпер не бачу!

— Чаго ты мне ўчарашняга баршчу наліла ў талерку?

— Якія ж ён учарашні? Сёння нядзеля, учора была субота, а боршч я варыла ў сераду!..

— Ты чаму ўчора на працы не быў?

— Ды ў мяне грошы завяліся — ледзь вывеў!..

(Сякерыцкі
СДК).

Павел САКОВІЧ

Эпіграмы як рэкламы

Андрэй ФЕДАРЭНКА

Нарэшце ты разбагацеў:
Ажно «Тры талеры» займеў!
Каб не было тут з імі гора,
Мо за «Мяжу» іх, у афшоры?
Набудзеш там калі не вілу,
Дык родныя з маленства вілы!

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Хоць часам шумна ў «Кулуарах»,
Аднак без лішняга базару,
Бо літпрацэс тут — паказальны! —
Вядзе адзін суддзя, ЛЕГАЛЬНЫ.

Алесь НАВАРЫЧ

Зусім не страшны «воўк» ягоны:
Ніхто яму не шле праклёны.
Цяпер і для мяне,
спадар Наварыч,
Літоўскі — не тамбоўскі воўк,
таварыш.

Міхась УЛАСЕНКА

Вядомы ён паэт-задзіра,
Даўно мясцовым стаў кумірам.
Хоць і не «мочыць» у сартыры,
Затое б'е пад дых сатырай.
Міхась на горацкім Парнасе
Ужо на «ты» з самім Тарасам!

А там, у будучым, — хто знае, —
Як ён Пегаса зацугляе,
То і далей, вышэй паскача...
Мо й на Алімпе яго ўбачым?

Уладзімір МАЗГО

На любыя здатны цуды,
Абхітрыў ён Пасейдона
І злавіў на «Цуда-вуду»
Не русалку — Купідона!

Алег КАРПОВІЧ,
Мікола ШАБОВІЧ,
сааўтары кнігі «Хор болей не спявае»

Той хор, што болей не спявае,
Здаецца, перспектыў не мае.
Ці не таму мастак з паэтам
Рашылі заспяваць дуэтам?

Шмат выступленняў, шмат рэкламы...
Хоць стаў іх побач з «Песнярамі»!
«Маэстра» ж марыць так натхнёна,
Як будзе няньчыць... Купідона.

А што з таго мастак паймее?
Ён і за так рабіць умее!

Мікола ЧАРНЯЎСКІ

Кожны па-свойму
ў маленства «ўпадае»,
А ён — калі кніжкі
для дзетак стварае.
Іх шмат на паліцах,
і ўрэшце, выходзіць,
Што аўтар з маленства
амаль не выходзіць!

Анатоль ЗЭКАЎ

Ён стаў чужы сярод сваіх —
Лёс парадыста гэтакі.
Затое свой сярод чужых...
Дык з зэкаў ён ці з Зэкавых?

Шаржы А. КАРШАКЕВІЧА.

Віктар КУНЦЭВІЧ

Асот

Літаратурны шарж

Літаратурны агарод
Аздоблены з вялікім густам —
Тут выкарчоўваюць асот
Літкрытыкі Капа з Капустай.
Капа глыбока капане,
Аднак асот з зямлі не рвецца.
Яна яго валтузіць, мне,
Ды пустазелле не здаецца.
— Адкуль такое насланне:
Цвіце, буяе спорна, густа.
Калі б не класікі, агнём
Спаліла б! — мовіла Капуста.
— Давай, сяброўка,
ў дзве рукі, —
Прамовіла Капа Наталля. —
Скажы, дзе нашы мужыкі?
Не крытыкі, а проста мялле!
Капуста Жанна: — Ё-маё,
Палоць патрэбна днём і ноччу.
А можа, сошку, ды канём?..
Асот цвіце. Асот рагоча...

Уладзімір СКАРЫНКІН

• Тут спачывае раманіст, які
Сваё імя праславіў на вякі
Тым, што калі прыдраўся хуліган,
Ён выхаліў з-пад пахі свой раман
І ўмомант супакоіў хулігана:
Не вытрымаў той важкасці рамана.

• Знайшоў тут сховішча жанчын кумір,
Што выдаваў «шэдэўры» на-гара.
Памёр ён, хоць павінен, як лухір,
Быў лопнуць ад крытычнага пяра.

Малюнак Алега ГУЦОЛА.

Прадаўжаючы слаўныя традыцыі

Рэцэнзія

Выдатны падарунак зрабіў шматлікім чытачам наш сьлінны прэзаік Адам Абярэмак. Ён выдаў новую кнігу пад назвай «З самалёта на цягнік». У аднайменнай аповесці расказваецца аб складаных, часам супярэчлівых пачуццях і перажываннях чалавека так, як рабілі гэта ў свой час Янка Купала, Якуб Колас, Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў, Уладзімір Караткевіч, Янка Брыль, Іван Мележ, Іван Пташнікаў, Іван Чыгрынаў, Іван Навуменка, Алесь Адамовіч, Міхась Зарэцкі і многія іншыя пісьменнікі.

У новым творы Адама Абярэмка прысутнічаюць лірычныя матывы, што было ўласціва творчасці Максіма Багдановіча, Аркадзя Куляшова, Пімена Панчанкі, Максіма Танка, Анатоля Вялюгіна, Таісіі Бондар, Яўгеніі Янішчыц, Анатоля Сербантовіча, Алеся Письмянкова, Анатоля Сыса, Анатоля Грачанікава, Петруся Броўкі, Пятра Глебкі і многіх іншых паэтаў.

Ёсць у аповесці і элементы гумару, сатыры, гратэску, якімі былі багатыя творы Кандрата Крапівы, Андрэя Макаёнка, Андрэя Мрыя, Уладзіміра Корбана, Генадзя Кляўко, Эдуарда Валасевіча і многіх іншых гумарыстаў і сатырыкаў.

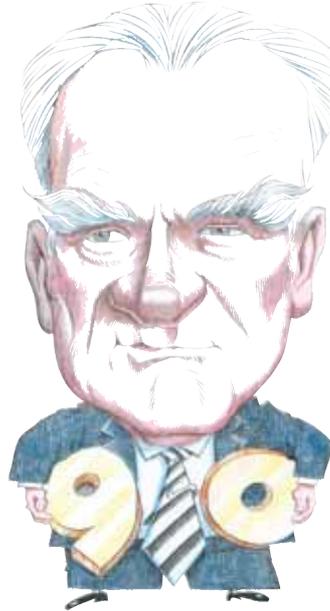
Як бачым, новая кніга нашага таленавітага, самабытнага, сьліннага прэзаіка Адама Абярэма атрымалася выдатнай і ўсеахопнай. Безумоўна, у аповесці ёсць і недахопы. Але аўтар пра іх і сам ведае.

Упэўнены, што новы класічны твор прынесе задавальненне шматлікім чытачам.

Крытык Альберт ЗАКАВЫКІН.
Да друку падрыхтаваў Міхась СЛІВА.

ВЕДАЎ СЛОВУ ЦАЖУ

Шэрг Аляксандра КАРШАКЕВІЧА (1999 год).

Максім ЛУЖАНІН (Аляксандр Амврось-евіч Каратай) у нашай літаратуры лічыўся працаўніком рознажанравых магчымасцяў. Адаючы перавагу лірыцы, часта звяртаючыся да прозы і эсэістыкі, пісьменнік ніколі не забываў і гумарыстычны цэх. З яго фельетонаў, гумарыстычных і сатырычных вершаў, эпіграм і мініяцюр можна было б класіфікаваць адзін важкі том. Шмат вясёлага і дасціпнага рассыпана і ў вядомай кнізе «Колас расказвае пра сябе». Праўда, тут гумар быццам бы і не аўтарскі, а падгляджаны ў народнага песняра Якуба Коласа, засведчаны паводле яго слоў. Але падглядзец і засведчыць таксама трэба ўмець.

З «Вожыкам» пісьменніка лучылі сувязі роднасныя. Разам з Крапівой, Танкам, Брылём і Панчанкам ён быў у першым рэдакцыйным штаце. Пасляваенныя шчыроўцы сатыры і гумару і не падазравалі, што сцверджаная імі рубрыка «Класікі смяюцца» з часам далучыць да класічных і іх сціплыя імёны.

Пісьменнік пакінуў нам багатую спадчыну. Пералік усіх ягоных кніг заняў бы не адну рукапісную старонку. Дадамо яшчэ сюды і ягоныя кінасцэнарыі. А колькі было цікавых задум!.. Хоць і пражыў Аляксандр Амвросьевіч вялікае жыццё (1909 – 2001), а здзейсніць усё задуманае не ўдалося.

Цікавай магла б атрымацца кніга «Зарубкі на памяці», у якую збіралася «пачтае – пераважна на Случчыне, прыдуманая, назбіранае і вычитанае – пераважна з Сержлугтоўскага і Сахарава, – і перайначанае на свой капыл». Гэта адтуль выраз «Смейся з разумнага слова, а не з дурнога».

Калі я рыхтаваў кнігу «Беларуская эпіграма», пісьменнік разам са сваімі гумарыстычнымі карацелькамі перадаў мне і невядомыя досціпы Кандрата Крапівы і іншых знакамітых творцаў. Нават у гэтым бачыцца шчыры клопат пра развіццё і распаўсюд айчыннага вясёлага жанру.

З прыгадкаў старэйшых пісьменнікаў ведаю, што быў М. Лужанін не толькі жыцццялюбам, чалавекам шчодрым на вясёлае слоўца, але і заядлым грыбніком. Часам і мне даводзілася блукаць тымі ж самымі сцяжынамі, і тут заўсёды згадалася шмат пацешнага, што часам здаралася з майстрам і ніколі не ўтойвалася ад сяброў ды і чытачоў.

Згадаючы творчасць слыннага творцы, сёлетняга юбіляра, падумалася яшчэ вось пра што. Гумар наш айчынны багаты і разнастайны. Калі ўжо адзін аўтар цягне адразу на некалькі важкіх тамоў, дык што тады казаць пра ўсё астатняе, багатае і несабраное. Думаю, дажывём некалі да вялікага збору беларускага гумару, хоць бы класічнага. Справа за вамі, айчынным шчыроўцам літаратуры і выдаўцамі!

А гэтым разам хацелася б згадаць некаторыя гумарыстычныя творы Максіма Лужаніна, чыю сотую гадавіну збіраемся адзначаць.

Казімір КАМЕЙША.

Зарубкі на памяці

• З яго толку, як з камарынай лыткі навару.

• Гэта яму — як кату падковы.

• Жаніся, але не пытай у мяне, каторая гадзіна.

• Пазыч люлькі і дай тыгуню, бо агню ў мяне няма.

• Калі так, дык што, а калі не, дык што?

• Дзесьці, калісьці, хтосьці, камусьці, а я нікому, нічога, ніякага, а каб што якое, дык што там такое.

• Аднаму нялёгка, а дваім яшчэ горай.

• Кум, лясні дзвярыма, бо я з жонкай пасварыўся.

• Смачны хрэн, ды з мясам.

• Шукае дзвярэй у лес.

• — Жышчэ, як грэбля.

• — Чаму?

• — Або я ведаю...

• Валасы ў вас хвацкія, а галава, як калена.

• Габлюй, сыне, тата сякераю падгладзіць.

• Калі не шчасціць, зломіш палец, у носе калупаючы.

• Вокам не азірнеш, а паглядзець ёсць на што.

• Слухае яе, як радыё, а глядзіць, як у тэлевізар.

• Як там было, там так было, заўсёды ж неяк было, бо яшчэ ніколі не было, каб як-небудзь не было.

• Спяшайся паволі, заўжды паспееш спазніцца.

• Галава, як галава, а падгалоўнікі — дрэнь.

• Брат — мой, а розум у яго свой.

• Іх пяцёра, а нас пяць, давай лепей уцякаць.

• — Пі гарбату, бо вядро трэба.

• Дзверы ў доме патрэбны: а раптам шчасце пастукае?

• Не хачу нічога казаць, але ціха не будзе.

• Схапіў праблему за вымя.

• Можна чакаць гадзіну, дзве, але ж не 15 хвілін.

• Давай рабіць гэты шум паціху.

• Двое белых, а трэці — як снег.

• Было — не было і не было — было.

• О, гэты і шчупака з яец згоніць.

• Цяля з падковаю з'еў.

• Сабака сарваўся, а ланцуг уцёк.

• Акрамя сказана вышэй, па-ведамлю сказанае ніжэй.

• Адзін робіць, як бачыць, а другі глядзіць, як робяць.

• — Ідзі і не прыходзь, ды глядзі, каб вярнуўся.

• — Што гэта за ягды?

• — Чорныя.

• — А чаму чырвоныя?

• — Бо яшчэ зялёныя.

• Труба танцаваць замінае.

• Ідзі сабе, бо я акурат да цябе збіраюся.

• Я работы не баюся, магу каля яе і паляжаць.

• Як сустрэнемся, дык пабачымся.

• У багатага і бык целіцца, а ў беднага і карова не хоча.

• Што гэта за сакрэт, калі ніхто не ведае.

• Смейся з разумнага слова, а не з дурнога.

ВЫВІВАКІ

I

Заваёўнікі ўласнай радзімы,
Хрыстапрадаўцы,
Чутам не чуўшыя
пра Хрыста,
Яны, прычакаўшы
зручнай гадзіны,
Рваць пачалі,
пачалі хвастаць
Усіх,
Хто ведае іх з аблічча,
I можа ў вока
пальцам парнуць,
I стане відно,
як нячыстым лычам
Рыпоць і брудзяць
душ цаліну.

II

Выгінаюцца, як вужакі,
Вывіваюцца вывівакі,
Інакш кажучы, круцялі,
Перакушчыкі
і карупшчыкі,
Гэтак злоўчыліся вывівацца,
Што не хруснулі
пад абцасам,
А жывуць пры нас,
як жылі.

III

Блізкі звычкамі ад цёткаў,
Пераносчыц і брахух,
I да шмотак,
I да плёткаў
Вельмі спрытны гэты зух.

Калі хочаце дазнацца,
Як найлепей вывівацца,
Прасачыце спрыт яго:
Ён нюхне пад хвост сабаку,
Пацалуе вас са смакам,
Цмокне ў губы хоць каго.

Скажучь: «Скоч!» —
Адразу скочыць.
Скажучь: «Ляж!» —
Ужо ляжыць,

Вокам сочачы па-воўчы:
Можа, дзе даюць крыжы.
Дзе прысядзе,
дзе прыгнецца,
Каб займець
з наварам месца,
I хоць сам не пажарэ,
А ў другога адбярэ.

Роўна скача вывівака —
Анідзе не зробіць бракаў.

«Вожык», № 11, 1999 год.

ПЕРАДОЙКІ

Каровай стала цёлка,
Глядзіш, гады праз два
Лабатага дзіцёнка
У статак дадала.

Ізноў схадзіла замуж,
А толку не было, —
Лічылі ёй за пляму,
Што зменшыла
прыплод.

Але карова тая —
Ёй клопату няма! —
Ад году ў год гуляе,
Есць сечку задарма.

Ужо ярмо цягае
Народжаны ёй бык,
Яна да ўсіх рыкае,
Нібыта знік мужык.

Карова ёсць карова.
А як жа між людзей?
Ці гэтая хвароба
Не валіць іх штодзень?

Вядома з перадовак,
Артыкулаў газет,
Што многа перадоек
Ў нас возу не вязе.

А з выгляду —
мужчыны,
I воз — дзяржаўны воз.
Гуляюць чын па чыну,
Ад працы ж вернуць нос.

Разважым, ці не варта
Замест пустых вымоў
Часцей здымаць з прыварку
Няўмек і гультаёў.

Жуюць адно, а толькі
Надой малы ад іх,
I кажучь: «Перадойкі», —
Даяркі на такіх.

АДПАЧЫНКАВЫЯ МАТЫВЫ

У Доме творчасці
вады забракавала:
Не вараць буракі,
Нямытыя блукаюць спевакі,
Чарніла на сталах
павысыхала.

Сабраліся тварцы
і сталі меркаваць,
Якое рады даць,
Каб зноў жыццё
запульсавала.

I тут да іх у лес
Зайшоў механік
з нейкай ГЭС.

Пачухаў ён патыліцу:
— Паможам!
Раманы ўсе пад прас
падложым
I цісканём.

Спярша сумеўся Дом,
А потым творцы кажучы:
— Згодны!
Спрабуй, пацісні, родны!
Пара наладжваць побыт.
І на спробу
Кладуць найболей
рыхлы том.

І што ж?
З-пад праса лінуў дождж
Багаты:
Паўлітраў пяцьдзесят
на брата!
Купайся, пі, і ў кухні свята:
Талеркі мыюцца,
блінцы пякуцца,
Пры ганку шчанюкі
таўкуцца.
Задзерлі дзюбы
ўласнікі тамоў,
І кожны сябрука
ўтапіць гатоў
У той вадзе, гукаў:
— Здаецца,
Здаваць, магчыма,
ў выдавецтва.

Там, не паціснуўшы, чыталі
І чытачам адпампавалі...

Так вадалейства часам
Не выціскаецца
пад прасам.
«Вожык», № 5, 2000 год.

Эпіграмы

ПЕРАСЦЯРОГА

— Пакінь смаліць,
смакчы разынкі...
— І не памру?
— Яшчэ чаго!
Табакі не ўжывалі інкі,
А вось знайдзі хоць аднаго.
Як угадаць,
на што хто здатны,
Каму які патрэбен лаж.
Ці калектыўны,
ці прыватны —
Адна цана —
падхалімаж.

ПАРАДА

Кожны малы тварам
Сплочан вялікім потам.
Лёгка пляваць у твар,
Цяжка ўцірацца потым.

ГРАФАМАН

Ён паходзіў з роду шул,
Цягавіты быў, як мул,
Намываў ён вершаў мул,
Дзе ні стане, дзе ні сядзе,
Усё ва ўласным
перакладзе.

ВАРОНА

Аднатонна, штодзённа
Крача з даху варона...
Уяўляе дурона,
Што спявае надзённа,
І што гэтак прыгожа
Ніхто ў свеце не можа.

А ці пройме іронія
Хоць патомства вароніна?

РЫФМАЗДАБЫТЧЫКІ

Вясна зашумела
ў галовах і пёрах...
Пегас ужо ў шорах,
Пісакі пры шпорах, —
Наставяць алоўкі —
навошта ім порах! —
У рыфму бярозе
пацэляць...
І ў морак
Наставяць карцы.
Трапячы, выдаўцы!

ПАРОДЫЯ НА ЗЕМЛЯКА

А той клён быў
таўшчэзны,
Выглядаў, як жалезны,
А вяршэчак гушчэзны
Пахнуў лепей за бэз нам.
Камары наляцелі,
Хлопца чысценька з'елі,
Засталіся пад світкай
Акуляры ды лыткі.

ДАБРАДЗЕЙ

Такі спагадлівы, руплівы,
Увагі поўны для ўсяго.
Жадаць добра для ўсіх —
не дзіва,
Спрабуй зрабі для аднаго.

ЗАКЛІК

Прыспешым часу бег!
І скінем за заслону —
Мікрараёны страх
І душ мікрараёны.

Сягоння мы
паўторым зноўку,
Што майстра
па вушах відаць:
Зірні адно на загалоўкі
І вершаў можаш
не чытаць.

ЗЫЧЛІЎЦЫ

Далі медаль —
не меў нічога! —
А потым ордэн —
што медаль! —
Так праклое паўста, нябога,
Дадуць і Зорачку, бадай.

АДНАМУ НАМЕСНІКУ

Што гаварыць пра вас,
шаноўны,
Такіх, як вы, стае заўжды.
А дурань, ды яшчэ
саноўны —
Няма страшнейшае бяды.

НАСТАЎНІК

Чаму прымоўк
ён, «небарак»,
Мо адмахаў крылом
вятрак?
Ды не, зусім не гэтак:
Ён злы, як пёс,
пусты, як гляк,
Займеў другі наедак —
Культуры вучыць дзетак.

АДНАМУ З МНОГІХ

— Хто твой зяць?
— Чалавек дастойны.
Шышкай быў ён
у час застоўны.
— А цяпер?
— І цяпер не жлоб, —
Дзірку ў банку
сабе праскроб.

ДУРНАЯ МОДА

Скрозь цяпер пайшла
дурная мода
Прыкрывацца
іменем народа,
Каб пасля, ад імені яго,
Натварыць
чорт ведама чаго.

ЗАМКІ

Мы хвалімся праз меру,
Заўжды сцвярджаць гатовы,
Што ўсе нарахліст дзверы
У многіх установах.

Хто не паверыць слову,
Праверыць лёгка гэта:
Нарохліст — установы,
Замкі — на кабінетах.

КАЛІ

Ці дачакаю,
як скончыцца эра
Шматгаварэння,
Псавання паперы,
Глупства паменее
Ў мазгах каменных
І без падседжвання
Будуць паседжанні?

САЛІСТКА

Яна да густу многім,
Хаця не салавей,
Але затое ногі
Растуць аж з-пад брывей.

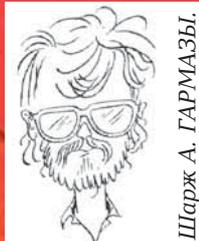
*«Анталогія беларускай
эпіграмы», Мн., 2000 год.*

ВЕРНІСАЖ

Малюе Аркадзь ГУРСКИ

Шарж А. ГАРМАЗЫ.

Хоць Аркадзь ГУРСКИ і нарадзіўся ў г. Шыманаўску Амурскай вобласці, але насамрэч лічыцца беларускім мастаком-карыкатурыстам: калі хлопчыку споўнілася сем гадоў, сям'я пераехала ў Мінск. Тут ён скончыў і школу, і аўтатрактарны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута замест мастацкага вучылішча (школьнікам займаўся ў кружку лінагравюры, але па патрабаванню бацькі, начальніка Чыгуначнай станцыі «Мінск-Усходні», які вылучаўся строгаасцю і практычнасцю, выбраў «рэальны кавалак хлеба»), вучыўся ў аспірантуры Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў затым інжынерам-канструктарам на Мінскім трактарным заводзе.

Заводскія канструктарскія будні не стрымалі жадання маляваць. Калі ж Аркадзь пачаў друкавацца ў перыёдыцы і ганарары, на якіх можна было тады годна жыць, пасыпаліся з усіх бакоў, пакінуў заводскія сцены і пайшоў на «вольны хлеб».

Малюнкi А. Гурскага друкаваліся ў беларускіх, расійскіх, украінскіх, літоўскіх, польскіх, чэшскіх, славацкіх выданнях, у тым ліку ў часопісах «Вожык», «Кракадзіл», «Перац», «Шлуота», «Шпількі», «Дзікаабраз», «Рогач», газетах «Літаратура і Мастацтва», «Знамя юности», «Известия», «Советский спорт», «Правда», «Комсомольская правда» і іншых. Ён удзельнік рэспубліканскіх, а таксама міжнародных выстаў карыкатуры ў Аўстрыі, Балгарыі, Італіі, Польшчы, Расіі, Турцыі, Украіне, Японіі. Больш за дзесяць апошніх гадоў — сябар і мастак штотыднёвіка «Новое время». Акрамя таго, Аркадзь — лаўрэат конкурсу тэлеперадачы «Што? Дзе? Калі?».

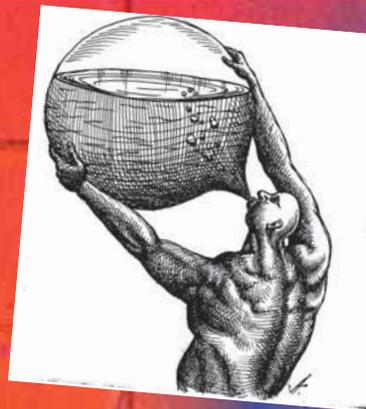
«Вожык» шчыра віншуе свайго даўняга сябра з юбілеем «у дзве пяцёркі» і зыгчыць яму новых творчых знаходак, поспехаў і здзяйсненняў!

* У маіх малюнках няхай не сто працэнтаў выразнасці, як у «Чорным квадраце» Малевіча, але пяцьдзесят дык дакладна. Яны шчыльныя, прапрацаваныя, не якія-небудзь там сілуэтныя нігачкі-валаскі. Ёсць дзе позірку зачапіцца, з-за павагі да глядача я даю арыенціры для вока.

Усе прадметы, што маюць графічную каштоўнасць, у маёй творчасці прысутнічаюць.

* Як афіцэр запасу магу заявіць: армія ў параўнанні з «грамадзянкай» — зусім іншы, парадаксальны свет. Я ў ім, праўда, ненадоўга затрымаўся. А менавіта: быў на зборах у Гродзенскай вобласці. Затое не простым танкістам, а камандзірам узвода! Успаміны? Пакаталіся на танках, пастралі, пабегалі... Армейскія тэмы ў маёй творчасці — самыя нечаканыя.

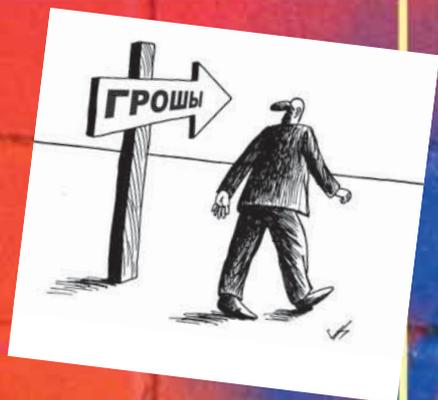
* Ёсць такі выраз: «У здравым целе здаровы дух», але працяг мала хто ведае. А я працывітую філосафа без купюр: «У здравым целе здаровы дух рэдка бывае». Маё меркаванне: калі чалавек здаравяк, калі ён прадукт бодзібілдзінга, гэтакі Сталоне ці Шварцэнегер, там мастака ўжо не знойдзеш. Мастак — ён з іншага вымярэння, з паралельнага свету. І яму не патрэбны ні спорт, ні зарадка.

* Кожная карыкатура — як апошня. Здаецца, што ўжо выціснуў са сваёй фантазіі ўсё, што мог, і больш проста немагчыма нічога вывудзіць. А назаўтра, на свежую галаву, адкуль ні возьміся — новыя задумкі.

Тут ёсць свая тэхналогія, напрыклад, сузіранне асфальту мала што дасць. Ubачыць тэму на паверхні — мяне гэта не прываблівае. Я пераглядаю масу ўсемагчымых ілюстрацый, даверху насычаюся інфармацыяй — і толькі тады тэмы пачынаюць біць свежым фантамам. І карыкатуры атрымліваюцца нечаканыя, выстрэльваюць, як з-за вугла!..

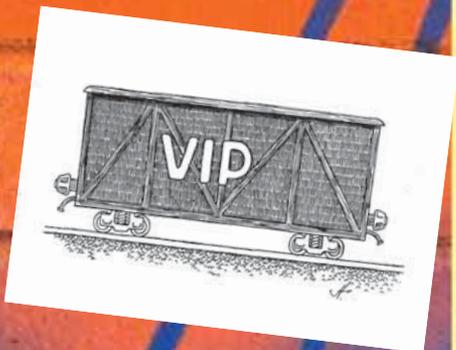
* Люблю я медицину! За тое, што сам хранічна здаровы, — а хто перашкаджае паставіць сабе такі дыягназ? Ды і таму, што маці ў мяне медык (дарэчы, у гэтай справе проста ас)! А ўвогуле, мы ўсе лячылі пакрысе каго-небудзь і як-небудзь. Я, праўда, без скальпеля, а вось ёдам даводзілася пакутніка памазаць.

* Я ніколі нікому нічога не тлумачу і не расшыфроўваю, маўляў, тут я хацеў гэтым выразіць тое, а гэтым — гэта. Каму трэба, той сам ацэніць і зразумее.

* Сямейнае становішча: хранічны халасцяк, з прычыны жаночай хітрасці. Што тычыцца маіх творчых завіхрэнняў, эротыку не малюю прынцыпова.

* А калі я яшчэ не быў мастаком, займаўся вольнай барацьбой, і нават цяпер, па старой звычцы, магу любога «забароць». Але вось што мне не спадабалася: ва ўсіх мацёрых барцоў вухы, як варэнікі, бо іх па дыване, як цеста, раскачваюць. Карацей, нагледзеўся я на гэту «прыгажосць» і своечасова ўцёк. Вухэй шкада...

* У лесе з'яўляюся рэдка і асцярожна. Я перастрахоўшчык. Грыбны суп не варты таго, каб дзеля яго рызыкаваць... А маляваць лес я вельмі люблю: шурпатыя ствалы дрэў, мудрагелістыя сучкі — гэта так фактурна!

Лесам вее і ад майго алоўка з грыфелем «ТМ». Кожны раз, калі ён спісваецца, іду купляць новы — і страшна хвалююся, бо мне патрэбны не пасрэдны просты аловак, а той, які імчыцца хутчэй за спалоханага зайца і здольны паспяваць за найменшымі парывамі маёй думкі.

* Чаму карыкатуры ў мяне атрымліваюцца медыцынскія? Таму, што медыцынскі парадак у мяне не толькі на рабочым стале, але і ў «святая святых» — у галаве.

* Я лянiвы, стараюся сябе не напружваць. Вечарам паціху прыдумваю тэмы — гэта, дарэчы, самае галоўнае, — а з раніцы ўвасабляю. На афармленне ідэі пару гадзін ідзе, больш за два малюнкi ў дзень не раблю.

Уладзімір МАЦВЕЕНКА

Арэшак

Казка

Гэтыя
старонкі
альманаха
адрасаваны
нашаму
меньшаму
чытачу,
клічуць яго
ў свет,
дзе шмат
прыгожага,
вясёлага,
загадкавага,
казачнага і
навучнага.
Вясёлы
Калючык
запрашае да
супрацоўніцтва
літаратараў,
мастакоў і
дызайнераў,
чакае ад іх
новых цікавых
і займальных
твораў для
дзяцей.

Раз, два, тры,
Чатыры, пяць,
Выйшлі
Зайцы пагуляць.
Раптам меншы –
Лапку ўверх:
– Стойце,
Я знайшоў арэх!..
Пачалі
Маракаваць,
Як яго
Пакаштаваць.
Б'юць арэх,
Трасуць, таўкуць,
Але рады
Не дадуць.
Бачаць,
Вожык праз дарогу
Тупае
На дапамогу.
Над арэхам
Запыхцеў –
Пракалоць
Яго хацеў.
Торкае іголка,
Пнецца,
Ды арэх
Не паддаецца.
Ад ракі
Прыбег Бабёр:

– Эх, шкада!
Я зубы сцёр.
Паспрабую,
Так і быць,
Ваш лузан
Хвостом разбіць.
Лупіць,
Аж зямля
Трасецца, –
Ды арэх
Не паддаецца.
Шум пачуў
Стары Барсук –
Валачэ
Альховы сук,
Каб арэшак
Тым суком
Раздушыць,
Як рычагом.
Дзівіцца:
Шкарлупка гнецца,
Ды арэх
Не паддаецца.
Зайцы
Клікнулі Янота:
– Гэй, суседзе,
Ёсць работа!
Іх не слухае
Янот:
– У самога
Спраў на год...

Моху пад сябе
Падгроб,
Паваліўся
І захроп.
Тут як тут,
Глядзяць, Сарока.
— Ой, —
Рагоча белабока. —
Я не бачыла
За век
Разам
Гэтулькі няўмек!
Хто ж
Так робіць?
Смех і грэх.
Дайце мне
Хутчэй арэх!..
На вачах звяркоў
Сарока
Паднялася
Да аблокаў —
І арэх,
Нібы ў мішэнь,
Трапна кінула
На пень.
Пень дубовы
Разламаўся,
Ды арэшак —
Не паддаўся.

Вось задача:
Што рабіць?
Як арэх-лузан
Разбіць?
Спахпілася
Сарока:
— Тут
Вавёрка недалёка.
Пра бяду раскажам,
Можа,
Хоць яна
Нам дапаможа...
І Вавёрка
Без слоў
Прыскакала
Да сяброў.
Часу марна
Не губляла,
На зубок
Арэх паклала,
Цісканула моцна:
К-р-р-рэх!
І...
Раструшчыўся арэх.

Малюнак Рамана ШЫКА.

ШКОЛЬНЫЯ ПАЦЕШКІ

* * *

Ранкам
Недаела Ала,
Хоць і поўненькаю
Стала.
Пад сталом
Піхае ў рот
Ці не пяты
Бутэроброд.

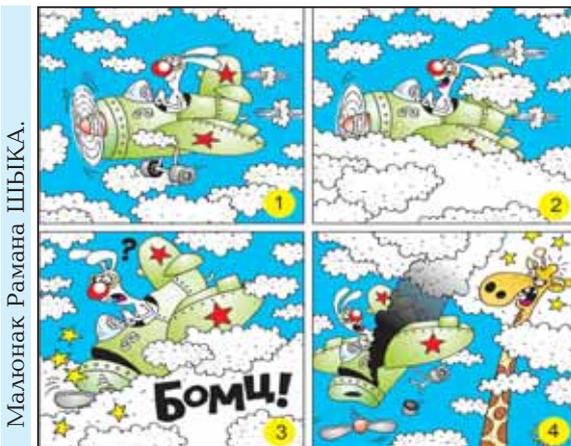
* * *

Празвінеў
Ужо званок,
Пачынаецца
Урок.
Раптам ціхі
Стук у дзверы,
А за ім —
І твар Валеры.
Ён чамусьці
Кожны раз
Прыпазнаецца
У клас.

* * *

А блізняткі
Клім і Ася
І у клас,
І разам з класа.
Цэлы дзень —
Шу-шу — ўдваіх,
А пра што?
Спытайце ў іх.

Малюнак Рамана ШЫКА.

Малюнак Алега ГУЦОЛА.

* * *

Рома моўчкі
Не сядзіць
Скача, ёрзае,
Юліць...
Быццам
Штось яму
Баліць.
Вось Лявон –
Наадварот,
Як вады
Набраў у рот.
Яму дома
Маці з братам
Адкрываюць рот
Дамкратам.

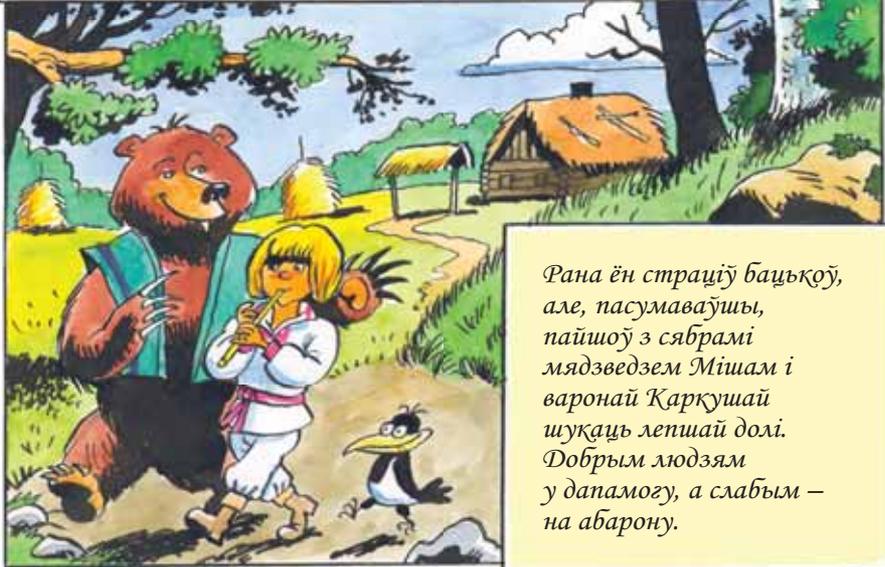
ВІНЕПРЭТ

Цілі, цілі,
Цілі, цілі,
Тэлевізар
Мы купілі.
Ён сучасны,
Новы,
«Віцязь» каляровы.
Зараз мне
Не да футбола,
Не прываблівае
Школа.
Я хутчэй
Дамоў спяшаю –
Тэлевізар
Уключаю
Ды гадзінамі
Сяджу
І праграмы
Ўсе гляджу...

Надакучыць мне
Хакей,
Шчоўк –
На мульцікі
Хутчэй.
Шчоўк –
На бокс
Ці на кіно,
Пакуль
Скончыцца яно.
Шчоўкну, шчоўкну,
Зноўку шчоўкну,
Але ўрэшце
Ўсё без толку,
Бо пад вечар
У мяне
Вінегрэт
У галаве...

У даўнія часы,
у краі, крыху бліжэй да Сонца
і крыху далей ад Месяца,
у краі, багатым на залатыя нівы,
празрыстыя рэчкі, сінія азёры
ды цёмныя пушчы...
Карацей, у краі, дзе мы жывём,
жыў-быў вясёлы хлопец. Звалі яго
Андрэй за ўсіх мудрэй.

Рана ён страціў бацькоў,
але, пасумаваўшы,
пайшоў з сябрамі
мядзведзем Мішам і
варонай Каркушай
шукаць лепшай долі.
Добрым людзям
у дапамогу, а слабым —
на абарону.

Хадзілі яны ад вёскі
да вёскі. Андрэй граў
на дудачцы, а Міша
паказваў, як жанкі
ваду носяць і дзеці
гарох крадуць.
Птым і карміліся
і Каркушу пачаставаць
не забываліся.

Сонейка хаваецца —
і нам пара дзесьці
пераначаваць.

Згодзен,
Каркуша!

Здароў, Янка!
Ці не пусціш нас
пераначаваць?

Здароў!
Мне не шкада.
Начуйце, толькі
я сам на сене
ў клуні спялю.

Дамавік
ў мяне ў хаце
завёўся,
ратунку ад яго няма.
На прыпечку скача,
ў грубцы вые —
проста жах!

Кар-равул!!!
Забіваюць!!!

Глядзіце,
што вырабляе!

Зусім жыцця няма
з гэтым дамавіком праклятым!
Давядзецца, відаць, хату дошкамі забіць
ды сысці прэч.

І вам туды
ісці не раю.

Эх, Янка,
не ўсе ж такія,
як у твайго бацькі дзеці!
Яшчэ не было ні разу,
каб мы з Мішам
нейкіх нячысцікаў
баяліся.

Што ні здарыцца гэтай ноччу,
ты, Міша, не раві, а толькі
мяўкай, як кот. Дамовіліся?

Прыйшла ноч — і дамавік,
тут як тут...

Але ён ледзь вырваўся
з лап мядзведзя.
У лес пабег,
як апараны.

Раніцай...

Дзякуй,
Янка,
за начлег.
Дамавік
да цябе
ўжо больш
не прыйдзе,
не бойся.

Але калі
сустрэнеш
дзядка, глядзі,
з хаты яму
нічога сам
не вынось.

Зараз жа завядзі сабе кошку.
Пакуль яна ў хаце,
будзеш жыць шчасліва.

А я на др-рэве
цудоўна
пер-раначавала!

*Андрэй з сябрамі
пайшлі далей,
а Янка завёў кошку
і зноўку ў хату
перабраўся...*

Дзякуй,
сябры!

Мастак Аляксандр КАРШАКЕВІЧ.

Працяг у наступным нумары.

Загадки калючынкi

Акразагадкі

Рукой яе галінак не кранайся:
Укоlesh моцна пальчыкі свае.
Жывой красой
здаля лепш захапляйся —
Агнём пунсовых кветчак яе.

Светла нам ад яго
кожны дзень.
О, як грэе яно ўсіх людзей!
Нават горача часам бывае.
Цёпла з ім нам купацца
ў вадзе.
А як зваць яго, хто адгадае?

Загадкі-метаграмы

З літарай О у вадзе я жыву,
Сеткай у рэках мяне
ловяць людзі.
А памяняйце ў ім О ды на У —
Тут ўжо ўсім нам
нявесела будзе!
(Сом — сум.)

З літарай Г ён п'яе, размаўляе,
З літарай К —
хлеб дае адмысловы,
З літарай В —
галаву аздабляе.
Дык назавіце ж тры
гэтыя словы!
('слова 'слова 'слова)

Мікола ТОНКОВІЧ.

Загадкі

Удзень ён і ўночы,
Як апантаны, крочыць,
Сам з месца
не скранецца.
Дык як жа ён завецца?
(жніцебр.)

Я зімой адпачываю,
Лета і вясны чакаю...
А тады як размахнуся —
Ляжа ўся трава
на лузе.

(трава)

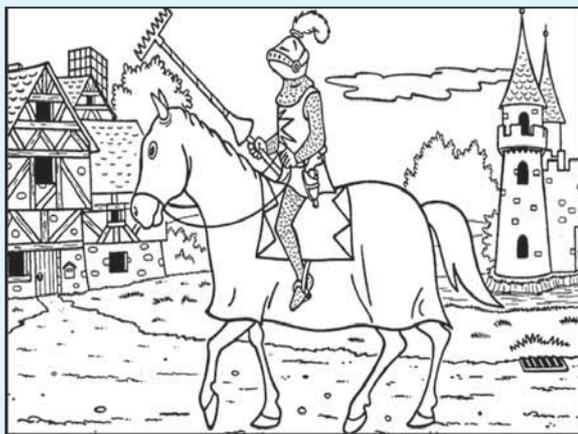

Здагадаецца, пэўна,
Хто — лупатая царэўна?
Дзень з сяброўкамі
ў балоце
На адной і той жа ночце
Надзімаецца, спявае,
Камароў і мух глытае.
А яшчэ царэўна скача.
Калі дождж,

дык нават плача.

(ворона)

Лёля БАГДАНОВІЧ.

Што не так намаляваў мастак?

Цукерачны дождж

Раніцою сустрэліся ў садку дзве сяброўкі, Ната і Алёнка.

— Ой, Натуля! — кажа Алёнка. — Ты бачыла, які ўчора ўвечары дождж быў, нават з градам!

— Падумаеш, дзіва, — перапыніла яе Ната. — Вось на мяне ўчора пасыпаўся дождж з цукеркамі!

— Хіба такое бывае? — здзівілася Алёнка.

— Яшчэ як бывае! Толькі цукерак я не пакаштавала, — уздыхнула Ната.

— Чаму?

— Бо мама разбудзіла. Трэба было ўставаць і ў садок ісці... Але калі і гэтай ноччу пойдзе такі дождж, я цукерак абавязкова пакаштую! І нават цябе, Алёнка, пачастую!..

Пачуў Уладзімір ГОЛУБЕЎ.

Несумленны будзільнік

Настаўніца Марыя Сяргееўна пачала тлумачыць новую тэму, як раптам дзверы адчыніліся і ў клас зайшоў Пеця Мацвееў.

— Эх, Пеця, Пеця, зноў спазніўся на ўрок! Чаму на гэты раз?

— Праспаў...

— У цябе сумленне ёсць?

— Ёсць.

— А будзільнік?

— Ёсць.

— А ты яго заводзіў?

СМЯШЫНКІ

— Заводзіў.

— Дык чаму ж ты не ўстаў, калі ён званіў?

— Бо ў яго, Марыя Сяргееўна, сумлення няма: ён звоніць якраз тады, калі я яшчэ сплю!..

Даслаў Кастусь КАРНЯЛЮК.

Чым не настаўнік?

Настаўніца на ўроку пытаецца ў першакласніка:

— Дзіма, колькі будзе, калі да двух дадаць два?

— Чатыры! — адказвае хлапчук.

— Малайчына, сядай!

Раптам Дзіма падымае руку:

— Марына Ігнатаўна, а колькі будзе, калі да пяці дадаць пяць?

— Дзесяць, — адказвае настаўніца.

— Правільна! — ускліквае хлапчык. — І вы — малайчына!

Падслухаў Міхась КАВАЛЁЎ.

Мядовыя жалуды

Маленькі Валерка заўсёды чакаў дзеда Сцяпана з лесу. Той прыносіў унуку то сакавітых суніц, то яблычкаў-дзічак, то дзівосных звяроў і птушак, выразаных з голя дрэў ці карэнняў. Малы бег яму насустрач і крычаў:

— Ідзе, ідзе мой дзядулька ляснік!..

А нека дзед Сцяпан прынёс Валерыку з лесу чмялінага мёду:

— Каштуй, унучак.

Валерка паспрабаваў і запляскаў у ладкі:

— Якія салодкія, якія смачныя жалудкі! Яшчэ хачу!

Дзед усміхнуўся: і сапраўды, мёд чмяліны ў сотах — што маленькія жалудкі. Трэба ж, як прыкмеціў унучак!

Запісала Вольга ЛАТЫШАВА.

*Цяжка і амаль
немагчыма ўявіць сабе
чалавека, які ніколі б
не чуў пра героя
нашага інтэрв'ю.
(Як горда заяўляў
адзін герой вядомай
камедыі Гайдая:
«Маё прозвішча вельмі
вядомае, каб я яго
называў!») Ён настолькі
вядомая, медыйная
асоба ў нашай краіне,
што мы прадставім
яго без усялякіх доўгіх
уступаў, немудрагеліста
і лаканічна —
Яўген КРЫЖАНОЎСКИ!*

**Яўген
КРЫЖАНОЎСКИ:**

•Зорная рампа

«У эстрадным тэатры выходзіш на сцэну голым...»

— Яўген Анатольевіч, ці лёгка падлічыць, колькі ўсяго было праграм у рэпертуары «Хрыстафора»? Як яны нараджаліся?

— Лёгка. 22 гады існуе тэатр «Хрыстафор» і 22 эстрадныя праграмы ёсць у яго рэпертуары. Мы арандуем залы тры — чатыры разы ў месяц, і таму ў рэпертуары задзейнічаны ўсяго тры праграмы: прэм'ерная (цяпер гэта «Не жаночая гэта справа»), прадпрэм'ерная («Па жыццю з прывітаннем») і зборная («Смешны канцэрт»), куды ўвайшлі нумары з усіх 22-х праграм.

Нараджэнне праграмы — гэта як нараджэнне дзіцяці: ад першага тэксту да з'яўлення ўласна праграмы праходзіць дзевяць месяцаў. Таму ўсе праграмы — нашы дзеці. І ўсе — любімцыя.

Гумарыстычная праграма збіраецца паступова. Мы чытаем аўтарскія тэксты, імкнёмся аб'яднаць розныя нумары адной тэмай, вядучым, скразной лініяй праз праграму праходзяць жарты і анекдоты...

Гумар старэе, як і ўсё ў нашым жыцці. Таму старэюць і праграмы, паступова адыходзяць. Цяпер лідзіруе бытавая тэма, узаемаадносіны мужчыны і жанчыны, сумна вядомы сусветны крызіс... Але ўсё варочаецца па крузе, і тэма, напрыклад, палітыкі ў свой час зноў будзе актуальнай.

— **Хто сёння вашы аўтары?**

— Наш актыў — гэта Сяргей Камісараў, пачаў пісаць тэксты сын Уладзіміра Варанкова з жонкай (напрыклад, некаторыя нумары з апошняй праграмы «Не жаночая гэта справа» — іх). Але мы сябруем і з Сямёнам Альтавым, і з Ліонам Ізмайлавым. Адзіны, у каго мы не бяром тэксты — гэта Міхаіл Жванецкі: старонка тэксту каштуе ў яго тры тысячы долараў. Для нас гэта непад'ёмная сума. Пакуль мы сабе такога дазволіць не можам.

Увогуле расцэнкі расійскіх аўтараў на гумар, як кажуць, не смешныя: нумар, маналог, сцэнка цягнуць ад шасцісот да тысячы долараў. Гэта таксама дарагавата, але калі сустрэкаецца нешта вельмі добрае, купляем.

Між тым, матэрыялы пастаянна чытаюцца, аналізуюцца: смешна ці не, пошла ці прымальна, на ўзроўні ці слабавата... А пасля таго, як матэрыял бярэцца ў работу, трэба размеркаваць, хто і што будзе іграць.

— **Як размяркоўваюцца ролі?**

— У такой маленькай трупі, як у нас, — лёгка. Кожны наш артыст настолькі індывідуальны і яркі, што практычна пры першым прачытанні нумара мы ўжо ведаем, хто якую ролю будзе іграць. Шура Вергуноў, напрыклад, «спецыялізуецца» на міліцыянерах, ваенных ці прафесарах, у свой час быў заўважаны ў вобразе Аляксандра Рыгоравіча. Я выдатна ўваходжу ў вобразы п'яніц, тупых і зануд, ядрэнна ствараю вобраз як знешне, так і звычкамі Гітлера, хоць палітычныя погляды ў нас з ім — хачу вас на ўсялякі выпадак заверыць — прама процілеглыя. Толя Длускі можа сыграць і нервовага хворага, і любячага мужа, а калі яму павялічыць бровы і апрануць «пінжак з арэнамі», непераўздызена парадзіруе Брэжнева, а калі зняць пінжак, а з броваў зрабіць бакенбарды, то атрымаеца выдатная копія Пушкіна. Сяргей Камісараў — гэта малады нахабны бізнесмен ці запалоханы студэнт, кінарэжысёр ці п'яны ветэрынар. Але больш за ўсё роляў мае ў сваім рэпертуары Воўка Варанкоў, бо, акрамя ўсіх вышэй згаданых вобразаў, ён можа сыграць яшчэ і жаночыя ролі. Такіх цёткаў, якіх ён паказвае, ніякая Верка Сярдзючка не зробіць!

— **Колькі гумарыстаў у «Хрыстафоры»?**

— Увогуле за час існавання «Хрыстафора» праз тэатр прайшло каля шасцідзiesiąці чалавек. Нехта працаваў некалькі гадоў, нехта — месяцаў, а адзін артыст — роўна 45 хвілін. Ён як вядучы правёў першае аддзяленне, у антракце апрануўся і пайшоў. Больш я яго ні разу ў Мінску не бачыў...

Цяпер у калектыве працуе пяць чалавек.

— **Ці ведаюць вас за межамі Беларусі?**

— Мы — адзіны тэатр у Беларусі, які ездзіць на гастролі. Бо гэта вельмі дорага. «Хрыстафор» жа па даўняй завядзёнцы штогод у жніўні аб'язджае ўвесь Крым — ад Керчы да Севастопаля. І хаця там вельмі вялікая канкурэнцыя і вельмі цяжка прабіцца, мы выдатна сябе зарэкамендавалі, і ўсе беларусы, што адпачываюць у Крыме, з задавальненнем прыходзяць на нашы канцэрты. Залы поўныя. Вязём адну праграму — «Смешны канцэрт», але кожны год устаўляем у яе і новыя нумары, бо нават на гастроліх ідуць рэпетыцыі, праверкі новых матэрыялаў...

Увогуле мы ездзілі не толькі ў далёкія ці «цёплыя» краі — Германію, Галандыю, Арабскія Эміраты, Кіпр, Ізраіль, але і па гарадах Нечэрназем'я, Урала і Сібіры, не кажучы ўжо пра Беларусь, якую праехалі практычна ўсю.

Сёння мы адзіны эстрадны тэатр размоўнага жанру не толькі ў Беларусі, але і ва ўсім СНД. Бо цяпер усе працуюць ці парамі, ці ў адзіночку.

Так, бываюць групы — «Экс-ББ», «Крывое люстэрка», але гэта групы, а не тэатр. Яны робяць адну праграму і «катаюць» яе некалькі гадоў. А ў нас — рэпертуар.

Эканамічна гэта вельмі нявыгадна. Мы — ідыёты. Але гэты ідыятызм нам і дапамагае. І хоць нам тэатр не прыносіць звышпрыбыткаў, ўсё роўна выступаем, бо мы — фанаты сваёй справы. Адымі ў нас нашу справу, азалаці нас — мы памром. Бо гэта не наша.

— **Як вы на пачатку гумарыстычнай творчай дзейнасці разумелі, што пойдзе, а што — не?**

— Ды ніяк. Ёсць выраз, што ў футболе і ў эстрадзе разбіраюцца ўсе. Ніколі не ўтадаеш рэакцыю гледача. Калі мы ў свой час сабраліся разам, у кожнага было сваё пачуццё гумару. Мы

спрачаліся, пераконвалі адзін аднаго, маглі нават крэпкае слоўца сказаць. Але Пярцоў, аўтар Клары Новікавай, Яфіма Шыфрына, стваральнік «Кролікаў», стваральнік тэатра «Хрыстафор», сказаў: «Вы, хлопцы — драматычныя артысты, а я — эстраднік. Я буду ў вас галоўным, і вы слухайце мяне, рабіце, як я скажу, і самі ўбачыце, што я ніколі не памыляюся, я заўсёды маю рацыю». Мы вырашылі паслухацца — і сапраўды, ён меў рацыю. Слухалі яго ва ўсім. Бо драматычны тэатр і эстрадны — розныя рэчы. У першым артыст адчувае сябе заўсёды спакойна, ён можа схвацца за грыв, за касцюм, за рэжысёрскае рашэнне, за дэкарацыі. І калі нават нешта ў яго не ідзе, агульная структура спектакля не дасць прапасці. А ў другім ты выходзіш на сцэну голым. Мікрафон, ты і глядач — і ўсё. Ці зала падае ад смеху, ці падаеш ты. Ды і публіка розная...

— **Якія перспектывы ў тэатра?**

— Шчыра кажучы, пра будучыню нашага тэатра мы думаем з лёгкім сумам. Пакуль ёсць мы — ёсць тэатр. Сыдзем мы — і тэатр скончыцца. Няма змены. І няма па дзвюх прычынах: па-першае, вельмі цяжка знайсці артыста такога накірунку, каб працаваў у размоўным жанры, а па-другое, нават калі мы знойдзем такіх артыстаў, нам нечым плаціць зарплату, бо мы не дзяржаўны тэатр. Мы не можам прадаставіць месца ў інтэрнаце, працоўную кніжку і інш.

Увогуле няма такой школы, такога інстытута, дзе рыхтуюць эстраднікаў. Так, у Інстытуце культуры, дзе я выкладаў некалькі гадоў, ёсць эстраднае аддзяленне, але спецыялістаў там рыхтаваць няма каму. Бо ў нас няма прафесійных артыстаў, акрамя тэатра «Хрыстафор», якія б маглі перадаваць свой вопыт. Тэарэтычныя веды студэнты ад педагогаў атрымліваюць, а вось практычныя... Загое знайшоў там Сяргея Камісарава. Ён прыйшоў да нас як артыст, як аўтар.

З цягам часу трэба будзе набіраць асобную студыю, студыю «Хрыстафора». Маладых трэба няшмат — усяго пяць чалавек, магчыма, чатыры хлопчыкі і адна дзяўчынка. Мы іх выхаваем. Выхаванне ж эстраднага артыста, як і цыркавога, займае не адзін год.

— **А цяперашняя моладзь хоча ўсё і адразу...**

— Атрымаць усё адразу — немагчыма. Хаця хлопцы з «КамедзіКлаба», «НашайРашы», «Бла-бла-шоу»

«Гумар — гэта, напэўна, самы радкі жанр культуры. Як падлічылі сацыёлагі, у гэтым жанры прафесійна працуе не больш за трохсот чалавек на планеце (!). Я спачатку не паверыў, але, калі сам заняўся падлікамі, дык ледзь-ледзь налічыў некалькі дзесяткаў зорак гэтага жанру...»

паказваюць, што не — можна. Але ўсё гэта — часовае. Так, цяпер іх час, тут нічога не паробіш. Гэта — камерцыйныя праекты. Гэтыя хлопцы наскокам з'явіліся, гэтак жа хутка і знікнуць. Людзям надакучыць слухаць з экрану тэлевізараў хамства, мат, нізкапробны гумар, а жанр — застаецца.

— Чаму дасюль «Хрыстафор» — не дзяржаўны тэатр?

— Бо над тэатрам «Хрыстафор» вісіць нейкі злы рок: як толькі пытанне пачынае вырашацца — заўсёды нешта здараецца. Паперы кладуцца «пад сукно», а з тым бяследна знікаюць...

У апошні раз надарыўся крызіс. Як кажуць, без камментарыяў... Але мы не губляем надзеі.

Тым больш, што Міністэрства культуры прапанавала нам сумесна з ім і з філармоніяй стварыць першы ў Беларусі фестываль гумару. Ёсць афіцыйная распрацоўка гэтага праекта, дакументацыя... Мяркуюцца зрабіць яго штогадовым. Рэзервы ёсць: колькі існуе камандаў КВЗ, студэнцкіх тэатраў мініяцюр, непрафесійных гумарыстаў! Мы збярэм іх пад сваё крыло. Пачнем браць адтуль новыя сілы — і тэатр «Хрыстафор» будзе жыць доўга-доўга, як і «Вожык»...

— Па якой уважлівай прычыне ў вашым тэатры няма жанчын?

— Гэтае пытанне я чую пастаянна. У нас быў эстрадны спектакль, дзе ігралі жанчыны, драматычныя артысткі. Ён прайшоў з вялікім поспехам, але мы ад гэтага эксперымента ўсё-ткі адмовіліся. Па-першае, цяжка сабраць усіх акцёраў разам, а па-другое, такія камедыі можа зрабіць любы тэатр. Мы павінны займацца сваёй справай — эстрадай.

— Гледачы прымаюць вас вельмі цёпла, адчуваецца, што з залы ідзе аддача. Таму што...

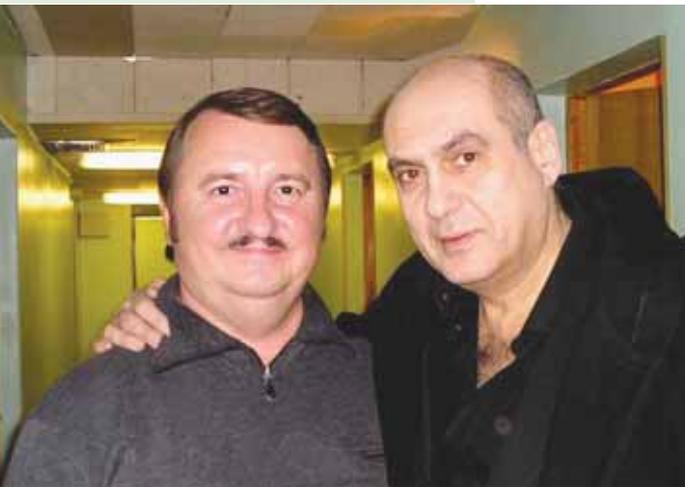
— Мы аддаём сябе поўнасьцю. Людзі прыходзяць да нас за добрым настроем — і атрымліваюць яго за невялікія грошы. Ёсць адданьня гледачы, ёсць тыя, хто ведае нас з пачатку стварэння тэатра «Хрыстафор».

Падлічана, што чалавек за ўсё жыццё ходзіць у тэатр паўтара раза. І наша задача — зрабіць так, каб чалавек, які прыйшоў да нас на канцэрт, прыйшоў яшчэ раз. Так часта і здараецца.

На адным з першых канцэртаў тэатра «Хрыстафор», дваццаць два гады таму, адна жанчына нарадзіла. Менавіта падчас канцэрта, ад смеху. Мы спынілі выступленне, выклікалі «хуткую»... І вось нядаўна да мяне пасля канцэрта на сцэну, дзе мы раздавалі аўтографы, прыходзіць мужчына і пытаецца: «Вы мяне не памятаеце?» «Вядома, памятаю», — маню я, як заўсёды ў такіх выпадках. «Не, вы мяне не можаце памятаць. Я — той хлопчык, які нарадзіўся падчас вашага канцэрта». Ах! Мы далі яму пастаянны запрашальны на два месцы. Гледачоў, якія маюць падобныя абанемента, шмат. Яны заўсёды з намі і ўжо сталі сапраўднымі хрыстафораўцамі. Мы ездзім да іх у госці, на дачу...

«Справа ў тым, што любы артыст эстрады (размоўнага жанру) скажа вам, што самае галоўнае ў нашым мастацтве — гэта тэкст. Без тэкстаў Палакова не было б Райкіна, без тэкстаў Жванецкага не было б Карцава і Ільчанкі, без тэкстаў Пярцова не было б «Хрыстафора» і «Кролікаў». Ліон Ізмайлаў, Сямён Альтаў, Віктар Каклюшкін, Анатоль Трушкін, Сяргей Кандрацьеў і іншыя аўтары з'яўляюцца «хроснымі бацькамі» Генадзя Хазанова, Яфіма Шыфрына, Клара Новікавай, Уладзіміра Вінакура, Яўгена Петрасяна, Міхаіла Еўдакімава і многіх, многіх іншых вядомых і любімых артыстаў».

«Пасля здачы кожнага экзамена я слаў дадому тэлеграмы. Калі быў здадзены самы апошні і нам афіцыйна паведамлілі аб залічэнні ў інстытут, мы закарцілі на радасцях такі баль, што астатніх грошай мне ледзь хапіла на тэлеграму ўсяго з аднаго слова: «Студэнт!»

*Вытрымкі з кнігі Я. Крыжанойўскага
«Ад аншлага да «Аншлага»
(запіскі гумарыста)*

Дарэчы, у нас была цэлая праграма, складзеная з глядацкіх аповедаў, анекдотаў, гісторый і называлася «Ад раддома да захаду» (парадытная назва на фільм К. Таранціна «От рассвета до заката»). Мы праходзілі шлях чалавека, яго жыццё праз усе этапы: раддом, дзіцячы сад, школа, армія, сям'я...

— **Гледачы вас толькі хваляць ці, здараецца, і крыгтыкуюць?**

— Здараецца і так. Мы абавязкова прыслухоўваемся да крыгтычных заўваг. Бо калі адзін чалавек, другі, трэці ў розных гарадах кажа адно і тое ж, значыць, мы не маем рацыі, значыць, трэба добра задумацца. Мы ж робім усё для людзей. У нас не высокае мастацтва, дзе мастак творыць толькі для сябе, а на гледача яму пляваць. Яму важна выказаць сваё меркаванне, выразіць сябе, паслухаць меркаванне такіх жа высокіх мастакоў. Гэта іншы жанр, і ён павінен існаваць абавязкова, але я на такіх выступленнях, такіх спектаклях засынаю. А мяне корміць народ.

Чаму я не павінен яго слухаць?

Наш жанр — няпросты. Пры мне Жванецкаму на выступленні ў Рызе крыкнулі: «Не смешна!» Тое самае крыкнулі Хазанаву ў канцэртнай зале «Мінск». Так здараецца... І ты ці пачынаеш сябраваць з гледачом і рабіць тое, што яму падабаецца, ці трэба сыходзіць. Гэта зрабіў Жванецкі, адышоўшы ад эстрады, цяпер ён больш не выступае. Яго можна бачыць на тэлебачанні ў праграме «Дзяжурны па краіне» — і ўсё. Гэта зрабіў Хазанаву: таксама сыхоў з эстрады і не выступае. Стаў дырэктарам Тэатра эстрады ў Маскве, выкладае. Гэта зрабіў Яфім Шыфрын — пайшоў у драматычны тэатр. (Я ў свой час, наадварот, з драмтэатра пайшоў на эстраду.) Гэта іх права, іх выбар.

— **Не страшна, што вам таксама крыкнуць: «Не смешна!» Куды пойдзеце?**

— Страшна. А адыходзіць няма куды. Сыходзіць не трэба, не хочацца. Трэба працаваць з аўтарамі, працаваць над сабой, думаць, нешта мяняць, у рэшце рэшт чытаць «Вожык» і браць гумар адтуль.

— **Ці ёсць у вас любімыя смешныя тэлепраграмы?**

— Любімая — «Гарадок». Мы сябруем з Алейнікавым і Стаянавым, былі ў іх у гасцях, сустракаемся на гастролях... Вось, бадай, і ўсё. З магікан трымаюцца яшчэ «Аншлаг», «Крывое люстэрка» і працуюць у гэтым накірунку больш-менш культурна.

Я, нягледзячы на тое, што здымаюся ў «Аншлагу», не люблю «Аншлаг». Здымаюся ў «Смехапанараме», але не люблю яе. Нармальна адношуся да «Крывога люстэрка»: там вельмі добрыя, талковыя хлопцы. Але там мы здымаемся рэдка.

Некалі ў нас таксама была свая праграма — «Панядзелак з «Хрыстафорам». Яна была падобная на расійскі «Гарадок». (Але мы раней пачыналі і былі больш разнастайнымі.) Шла некалькі гадоў, а затым яе закрылі. Відаць, цяпер не наш час...

— Чаму на нашым тэлебачанні няма нашага гумару?

— Усё з-за грошай. Купля праграмы, напрыклад, «Бла-бла-шоу», якая ўжо прайшла ў Расіі, каштуе 300—500 долараў, і яе хапае для штотыднёвых выпускаў на цэлы год. А ў нас выдаткі толькі на здымку адной праграмы складаюць тысячы долараў. Бо гэта вялікія выдаткі: камеры, арэнда, асвятленне, артысты, іх пражыванне... Вось і ўся эканоміка. Наша тэлевізійнае кіраўніцтва нічога супраць айчынных гумарыстаў не мае, але... Ёсць спонсар — здымайце! А не, дык не... З'явіцца некалі такая магчымасць, зробім гумарыстычную перадачу.

— Ці многа ў нас гумарыстаў? Якія паміж імі ўзаемаадносіны?

— Увогуле на ўсім зямным шары іх трыста чалавек. У Беларусі прафесійных гумарыстаў пяць. Гэта тэатр «Хрыстафор». Непрафесійных — шмат.

Час усё расставіць на свае месцы. Пражыве беларускі «КамедзіКлуб» дваццаць два гады, як тэатр «Хрыстафор», значыць, прафесіяналы. Вядома, ёсць прафесійныя артысты, якія працуюць у нашым жанры. Гэта Жора Волчак, Алег Акуліч (з'ехаў у Расію), Валодзя Радзівілаў. Але яны не выступаюць з праграмамі і не збіраюць такія залы, як мы. Яны вядуць вяселі, юбілей, выступаюць у зборных канцэртах...

Таму і саперніцтва паміж намі няма: яны не забіраюць нашых глядачоў. Ды і расійскія гумарысты, што прыязджаюць да нас у Мінск, нашага глядача таксама не зводзяць. Прыехалі — і паехалі, а мы — тут.

Мы таксама ездзім на гастролі па Беларусі — у Брэст, у Гродна (там, дарэчы, ёсць тэатр «Канкан», у якім працуюць цудоўныя, здольныя хлопцы) і збіраем поўныя залы. І ідуць не на мясцовы «Канкан», а на сталічны «Хрыстафор», бо людзям заўсёды хочацца паглядзець на нешта новенькае, убачыць знакамітаць. І гэта зразумела. Чаму б нашым беларусам не схадзіць на канцэрт таго ж Вінакура — таленавітага гумарыста, калі ён прыязджае ў Мінск?

— У вас была праграма «50 — гэта смешна». А калі стане 60?

— Шчыра прызнаюся, што гэтай праграмай я ганаруся. Бо быў адным з нямногіх беларускіх артыстаў, якія сабралі поўную залу Палаца Рэспублікі. І не па запрашальных, як гэта часта здараецца, калі яны раздаюцца направа і налева, а — за грошы. Былі прададзены ўсе білеты, нават асобным чыноўнікам не хапіла! На мой юбілей прыйшло чатыры тысячы паклоннікаў. Гэта значыць, што глядачы нас любяць.

На праграму прыехалі вядомыя расійскія зоркі — Сямён Альтаў, Коля Лукінскі, Ігар Маменка, разам са мною праграму вёў Ліон Ізмайлаў. Так, праграма ўдалася. Таму, не загадваючы далёка наперад, і працяг будзе. Сэнс гэтай назвы ў тым, што 50 для гумарыста — не ўзрост, ды і 60, 65 ці 70 таксама. Я адчуваю сябе вельмі маладым, а запалу хоціць на многія-многія гады!..

— Гэтага і хочацца вам пажадаць. Дзякуй за гутарку.

Гутарыла Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Спектаклі тэатра «Хрыстафор»

«Хто каго?» — «незвычайны канцэрт» з самым разнастайным гумарам: пантаміма, пародыі, песні, маналогі, сінхрабуфанада і інш.

«Мі Ж» — спецыяльная праграма толькі для мужчын і толькі для жанчын, прысвечаная тэме іх узаемаадносін (і не толькі ў «цікавым» сэнсе, хаця гэта вітаецца і тут, у спектаклі была нават група дрэсіраваных эротыкаў).

«Кавалеры запрашаюць дамаў» — сольны спектакль самага «галоўнага» мужчыны Анатоля Длускага, дзе гучаць яго песні і вершы. Гэта праграма напісана спецыяльна для жанчын. І, больш таго, выключна для жанчын.

«Ад Чыжоўкі да Камароўкі» — культурна-гумарыстычнае падарожжа па Мінску.

«Усе на ўколы!» — псіхатэрапеўтычнае дзейства, на якое запрашаюцца ўсе, акрамя дзяцей, нервовых і палітычна прыдуркаватых. Тут лечаць хворчых з вяла цякучай маніяй вялікасці, з адкладаннем соляў на глебе рэўнасці, з фінансавай недастатковасцю і інш.

«Трэцім будзеш?»

«Добра сядзім»

«Выбранае»

Калектыў «Хрыстафора»

Шура ВЕРГУНОЎ

* у Мінск прыехаў з Манголіі, дзе яго бацька служыў ваенным саветнікам. Шура ўдастоіўся гонару вучыцца ў адным класе з сынам першага сакратара партыі камуністычнага тыпу Южмагіна Цэдэнбала, што правіла тады ў Манголіі. Фактычна, Цэдэнбал быў царом Манголіі, а Шура — аднакласнікам царскага сына.

* між тым, Вергуноў прыдумаў гісторыю, што па нацыянальнасці ён чалдон, што, маўляў, рускія ў старажытныя стагоддзі разбілі і заняволілі яго народ, які жыў паміж ракой Чалкай і Донам у нізоўях Волгі, і што цяпер чалдоны пачынаюць барацьбу за аднаўленне сваёй дзяржаўнасці і самастойнасці (было гэта каля дваццаці гадоў таму). Яго лічылі амаль італьянскім карбанарыем.

* калі ўдзельнічаў у масоўках пры здымках фільма «Руіны страляюць» у 1976 годзе ў Мінску, дык з сябрам падчас абеда ў касцюмах эсэсаўцаў узброеныя аўтаматамі (бутафорскімі, вядома, але хто ведаў?) выйшлі ў горад... У выніку на кінастудыі «Беларусьфільм» быў выдадзены спецыяльны загад, і Шура адхіліў назаўсёды ад здымак на гэтай кінастудыі.

* спрабаваў стварыць свой тэатр, але з-за непрактычнасці мара не ажыццявілася...

Анатоль ДЛУСКИ

* пазнаёміўся з хрыстафораўцамі падчас гастролі па Германіі і неўзабаве перайшоў у тэатр. Нетьшова знешнасць Анатоля прымушае шукаць для яго, а часам і спецыяльна пісаць рэдкія ролі: іншаземца Пушкіна ці рэвалюцыянера. Але такіх роляў няшмат, таму яму часта даводзіцца іграць тое, што ёсць, напрыклад, чапaeўскага ардзінарца Пецьку. І ён выдатна яго паказвае: незвычайна, але здорава.

* усё, што ён недабірае ў гумары, Анатоль з гакам перакрывае сваім песенным дарам.

* валодае непераўзыходным уменнем факусіраваць усеагульную ўвагу на сабе. Напрыклад, на банкете з нагоды 45-годдзя Крыжаноўскага пасля двух тостаў у гонар юбіляра папрасілі паспяваць Анатоля — і ўсе забыліся, навошта сабраліся. У канцы застоля многія былі ўпэўнены, што пабывалі на дні нараджэння Длускага (Такая ж сітуацыя адбылася і ў пачатку 90-х гадоў на прыёме падчас прыезду ў Мінск Паўла Глобы. Урэшце Глобу нават забыліся адправіць назад у Маскву).

* з'яўляецца «пастаянным членам» многіх беларускіх камандаў: баятаністы, футбалісты, тэнісісты лічаць за гонар узяць яго з сабою на спаборніцтвы ў групу падтрымкі. З нашымі спартсменамі ён пабываў і на зімовай Алімпіядзе ў Лейк-Плэідзе ў ЗША, і на ўсіх сусветных першынствах і чэмпіянатах.

Юрый ЛЯСНЫ

* доўгі час, калі яму нават было далёка за трыццаць, іграў ролю Кая ў спектаклі па казцы Андэрсена «Снежная каралева», пакуль не пачуў ад маленькіх гледачоў наступную «падказку»: «Дзядзька Кай, дзядзька Кай! Туды ідзіце, ваша

мама Герда там!» Нават такі фантастычна цярплівы чалавек, як Юрый Лясны, вытрымаць гэтага не змог. У той жа дзень Кай і Герда напісалі заявы з патрабаваннем тэрмінова зняць іх з гэтых роляў.

* калі «Хрыстафор» пакінуў Пярцоў, узяў на сябе абавязкі дырэктара. Таму перадаў усе свае ролі іншым артыстам і з галавой акунуўся ў адміністрацыйныя справы.

* асабіста знаёмы з вядучымі прадзюсерамі Расіі, з усімі рэдактарамі і вядучымі гумарыстычных праграм; з'яўляецца сёння самым прафесійным прадзюсерам у Беларусі.

Уладзімір ПЯРЦОЎ

* па меркаванні Крыжаноўскага, уваходзіць у пяцёрку лепшых пісьменнікаў-гумарыстаў СНД (па таленце, а не па папулярнасці).

* моцная, нават уладная асоба, здольная не толькі на стварэнне, але і, на жаль, на разбурэнне і — самаразбурэнне, мае складаны і супярэчлівы характар.

* узаемаадносіны яго з Крыжаноўскім за гады знаёмства ведалі і лепшыя, і горшыя часы: спачатку Яўген быў правай рукой рэжысёра «Хрыстафора», сябрамі не-разлі вада, затым надарылася сур'ёзная спрэчка, «халодная вайна» і разрыў адносін. Крыжаноўскі быў «разжалаваны ў радавія».

* ролю Пярцова ў жыцці «Хрыстафора» нельга недаацаніць. Ён быў, ёсць і будзе Бацькам тэатра.

Вова ВАРАНКОВА

* і гэта не памылка друку: за сваё акцёрскае жыццё перайграў столькі жаночых роляў, што іх і падлічыць немагчыма. Асабліва яму ўдаюцца ролі дур.

* у Валодзю ўлюбяюцца імгненна і ўсе без выключэння. Клара Новікава, напрыклад, назвала яго беларускім Бэні Хілам.

* шмат гадоў — больш за 25 — Вова іграе мядзведзяня Топу ў бесмяротным і бясконцым бестселеры Беларускага тэлебачання «Калыханка».

* так увайшоў у вобразы сваіх гераінь, што і выйсці цяпер не атрымаецца. Дайшло да таго, што патрабуе на 8-га Сакавіка падарункі.

Сяргей КАМІСАРАЎ

* на «творчай сустрэчы» не толькі не пакарыў хрыстафораўцаў сваімі пародыямі і маналогамі, але і здаўся ім яшчэ адным бяздарным артыстам, які пробуецца ў «Хрыстафор».

* калі ж прачыталі яго сцэнікі, то зразумелі: наш аўтар! Гэта былі тэксты не ўзроўню Жванецкага ці Задорнава, а — значна лепш.

* з яго праграмамі «Хрыстафор» урэшце трапіў на расійскія тэлеканалы.

* «балючая кропка» — любіць пагуляць на поўную катушку. А гусарства з жанчынамі — гэта ўвогуле асобная тэма.

* таленавіты. Прама нейкі гумарыстычны Ясенін.

* ёсць надзея, што «пастале» і гадоў праз 40—50 стане галоўным рэжысёрам тэатра «Хрыстафор». Чаму б і не?..

«Жэнефіс»

«Гаворыць і паказвае» — вось дзе тэатр праехаўся, прайшоўся, прагуляўся і павалюўся па тэлерадыёгазетнаму свету!

«Ад раддома да захаду» — праграма для тых, хто любіць анекдоты.

«Учора, сёння, заўтра»

«Дзень танкіста» — спектакль эксперыментальны не толькі таму, што на сцэне ўпершыню за дзесяцігоддзе з'яўляюцца рэальныя жанчыны, але і таму, што гэта — драма.

«Пастой, паравоз» — толькі на пятнаццатым годзе жыцця тэатр звярнуў свой талент па праваднікоў, спадарожнікаў, светлы чай і цёмную пачцельную бялізну...

«Хоць стой, хоць падай»

«Не жаночая гэта справа» — глядачы пабываюць і ў доме састарэлых на «запальнай» дыскатэцы для тых, каму за 70, і на адборачным конкурсе на дзіцячае «Еўрабачанне», убачаць, у каго ператварыўся «шакаладны заяц» П'ер Нарцыс і як трэба прызнавацца ў каханні англійскай лэдзі, разам з падатковай інспекцыяй наведваюць сінагогу і пазнаёмяцца з сястрой Снежнага чалавека...

Васіль **НАЙДЗІН**

«ДАЮ ўСТАНОВАЧКУ»

Сцэнка

Перад гульні

Трэнер: Як настрой, арлы? Як спалі? Што елі?.. Выдатна! Хворых няма?.. І быць не павінна. Не забыліся пра ўстановачку на гульні?.. Правільна, біць па варотах, малаціць, лупіць! Без перадыху. З розных пазіцый і дыстанцый. Павінны пяць заперыць. Але, хлопчыкі, каб са свістам. Толькі галоўнага свістуна не чапайце. Прагоніць, як тады... Два ачкі павінны пакласці ў кішэню. Даўно клалі... І спонсары нашы абяцалі падумаць, як нас заахваціць. Кажуць, сам Іван Іванавіч на матчы будзе прысутнічаць... Прабачце, нехта трызвоніць. Дзе мой мабільнічак... Так... Зразумела... Гатовы... (*выключае тэлефон*). Во! Наш бос ужо тут. З жонкай і дзецьмі прыехаў. Цудоўненька... Ну, хто яшчэ хоча выказацца?

Цэнтральны нападаючы Максім: Я вось так (*робіць рэзкі рух нагой*) закліпаю! І гэтак!.. І вось так... А ў другім тайме — яшчэ. Як вы вучылі. І Міша — два. Скажы...

Паўабаронца Міша: Аднаго абядаў, другога... (*паказвае рукамі і нагамі*). Калі спатрэбіцца — і трэцяга. Шпок! Вымай... А скрозь нашу абарону і птушка не праляціць, і звер не праскочыць. Праз мяне ў бок нашых варот дарогі няма. Павязуць, чэрці, з сабой баранку, ой, павязуць. Ці праўду я кажу, Пеця?

Абаронца Пеця: Ды што там казаць — выстаім. Перакрыем усе падыходы, зам-

кнем усе пераходы... Узвядзём сценку, з жалезабетону. Сёння і без варатара нам гуляць можна. Адпачывай, Коля.

Варатар Коля: Дзякуй, хлопцы. А то мінулым разам нацягаў я са сваіх варот. Зробім вывады. Калі хто і прасочыцца, я тыграм скокну і — хоп! Мяч забяру. Вось так — хоп-хоп! І парадачак. Пачынаем зноў атаку. Луплю па дыяганалі на край. А вы там пасуйце ў цэнтр. У штрафную іхнюю набягае Максім і галавой — пырк! У «дзевятку». Потым яшчэ — на развітанне... Хопіць раздаваць ачкі. Скажыце Івану Іванавічу, каб ля тых варот садзіўся. Там будзе цікавей.

Урач каманды: Агляд усіх футбалістаў праведзены. Заўваг няма. Нічога не ўжываў, не прымаў... таго, чаго не трэба. Ва ўсякім разе ні ўчора, ні сёння.

Трэнер: Малайцы, хлопцы! Адчуваюць адказнасць. Настрой баявы, установачку зразумелі. Іван Іванавіч на трыбуне. А вы — на полі! Уперад, да перамогі, сокалы мае хуткакрылыя. Амаль што арлы...

У перапынку

Трэнер: Падводзіце мяне, хлопчыкі. Не чакаў... Не па нашаму сцэнарью гульні ідзе. Зусім не твая плячём камбінацыі. Дарэчы, Іван Іванавіч ужо адправіў жонку з дзецьмі дамоў... Ты яшчэ пытаешся, чаму? Заснулі... І кажуць, няма на што глядзець.

Чаму ж ты — «вось так... вось так!» — гол на пятай хвіліне не забіў? Варатар іх палена ляжаў. І ў Мішы розуму няма, не гаворачы ўжо пра ўдар. З трох метраў не трапіць! У суддзію дык пацэліў. Як ён цябе з поля не выпер? Пасля таго, як ачуняў... А ты, «жалезабетон», чаго вочы адварочваеш, касавурышся? Нерваў у мяне не хапае, вы ўсе папарвалі... Дрэнна табе? Рот шырэй расхляпенівай. Няхай туды кісларод паступае. Можна, учора лішку ўзяў?.. Вер нашаму доктару... Што там у цябе ў бутэльцы? Дай сюды... Спартсмены не п'юць ваду з газам! Бурбалкі цяжкасць арганізму надаюць. Можна наогул капчыты адкінуць... А чаму наш «тыгр бенгальскі» не ратаваў пановішча? Чаму, як абяцаў, «хоп-цоп» не рабіў?.. Ну, добра! Не вешайце насы. Ды не плач ты...

«У суботу Янка ехаў ля ракі. Пад вярбой Алёна мыла...» Што? Правільна, ручнікі. Нашы спонсары іх вагон закупілі. Ведалі, што будзе мора слёз. Выцірайцеся... Супакоіліся, узялі сябе ў рукі. Кідацца ў паніку мы не будзем. Даю зноў устаноўку: біць малаціць па варотах з розных пазіцый без перапынку. Больш гуляць па краі, насупраць трыбуны, дзе сядзіць Іван Іванавіч... Адкажам ім на чатыры галы пяццю. Марш на поле!..

Пасля гульні

Тэнер: Гэта ж умець трэба — за гульнію восем галоў прапусціць. Разявакі... Не сем, не шэсць, а цэлых во-о... вады мне... Няхай з бурбалкамі. Дзякуй, Міша. Валідол сабе вазьмі... Во, нармальна. Адцягло крыху. Адпусціла... Дык куды гэта вы глядзелі і што рабілі, сценкі мае жалезабетонныя і тыгры бенгальскія?! Так я вас вучыў гуляць?! Вось ты, «хоп-хоп, хоп-цоп», што нам скажаш?

Варатар Коля: Суддзя падкуплены, факт! Чатыры галы нам з афсайта закліпалі і два падправілі рукой. Сонца ўсю гульнію мне ў вочы... Кепку-картуз бы мне, з брылём. Трэці год прашу купіць. І балельшчыкі маўчалі, як рыба. Ніякай маральнай падтрымкі. Адзін Іван Іванавіч крычаў. Кулаком махаў...

Абаронца Пеця: На полі паўсюдна купіны. Трава месцамі — па калена. Блытаюцца ногі... Што ў путах. Які тут можа быць жалезабетон...

Паўабаронца Міша: Буцы нашы — адзін брак. А трусы — лепш зусім без іх гуляць. Ніякага фасону. Амаль да пятак. Трэба тэрмінова даваць сігнал у Міністэрства лёгкай прамысловасці. Іван Іванавіч даўно абяцаў, ды, відаць, забыўся...

Цэнтральны нападаючы Максім: Я ім хацеў некалькі разоў вось так (*робіць замах нагой*) гол забіць. Ужо з прыцэлам, пасля абводкі... Свісток! Такіх свістуноў, які сёння быў на полі, мы яшчэ бачылі. Праэтэст трэба пісаць, як піць даць...

Трэнер: Напрамілы бог я вас прасіў — не схлёствайцеся з суддзёй! Каму ты што зараз дакажаш?.. І вы малайцы, ой, малайцы... У лапці вас трэба абуць, а не ў буцы. І пусціць па гэтых купінах. Каб ямчэй пералазілі... Зусім развучыліся бегаць. Схавай жывот! Падцягнуць трусы лянуецца... А гэты, наадварот, да вушэй нацягнуў... Фасон ім не той. Форма прыцягвае гледачоў... Топ-мадэлі... З кім я звязаўся! Бяры во другі ручнік. Гэты ўжо мокры...

Але што ўжо так блізка браць да галавы! Былі ў гісторыі выпадкі, калі нават бразільцы прайгравалі. Не кажучы ўжо пра англічан і немцаў. Нічога, будзе ноч, настане і новы дзень. І я вам дам новую ўстановачку. Мы яшчэ такія спляцём на полі камбінацыі... Варта не гуляць толькі па тым краі, дзе сядзіць Іван Іванавіч. Наадварот! Для сапернікаў гэта будзе нечаканасцю. Прыдумаем і яшчэ што-небудзь. Галоўнае ў футболе: біць па варотах, біць і яшчэ раз біць! І мы іх, як заўтра напішучь газеты пра нас, — «звалім і падамнём, парвём і раздушым». Не за гарамі той час, калі і мы запішам у табліцу два ачкі. Хто са мною не згодны, сокалы мае хуткакрылыя?.. Гляджу на вас і не налюбуюся — вы ўжо арлы. Хоць крыху і абскупленыя!..

Жыццё белае, як сажа...
Чым багаты —
ўсё пры мне:
Нашу грошы ў сакваяжы,
А прадукты — ў партмане.

Салаўя прыемна слухаць,
Жонку — не, наадварот:
Салавей шчабечка летам,
Жонка каркае ўвесь год.

Што пра грошыкі казаць,
Гэта трэба разумець:
Адны плачуць — дзе б ўзяць,
А другія — куды дзець.

Ты дарэмна, брат,
варожыш,
Нос суеш пад капяжы:
Свайго розуму не ўдожыш,
То разлічвай на чужы!

На работу завуць —
Я з задышкаю.
А паклічуць на мёд —
Бягу з лыжкаю!

Па базарах жонка ходзіць:
Ўсё чагосьці не стае.
Ёй запас бяды не робіць,
Мне — спакою не дае.

Мне дастаўся як трафей
Муж сяброўкі — Цімафей.
Я і «ах», я і «ох» —
Збег надочы Цімох.

Словы Мікалая Алешкі.
Музыка Уладзіміра Пецюкевіча.

Ай, ды полька!

Не сумуе маладзіца-удавіца:
Рукі ў бокі ды у скокі — весяліцца.
Скача польку з дзедам-зухам маладуха,
А музыкі граюць-граюць што ёсць духу.

Ай, ды полька, ай, ды полька-весялуха!
Эх, ды скача з дзедам-зухам маладуха!
Стук-грук, тра-та-та! —
Аж падлога дыміцца,
Весяліцца барада,
Лысяя патыліца!

Расхадзіўся дзед, лятае, бы на крылах.
Ой, дае-дае ён польцы жару-пылу!
Узмалілася малодка: — 3 ног валюся,
Абскакаць цябе, дзядуля, не бяруся!

— Ой, трымайся, не валіся, маладзіца, —
Я ж хачу яшчэ з табою ажаніцца!
— За табою на край свету я гатова,
Мой дзядочак, зух-малойчык стогодавы!

Ай, ды полька, ай, ды полька-весялуха!
Эх, ды скача з дзедам-зухам маладуха!
Стук-грук, тра-та-та! —
Аж падлога дыміцца,
Весяліцца барада,
Лысяя патыліца!

Весела, жартоўна

Вось такія, брат, дзялішкі,
І далей няма хады:
Я шукаў пад дубам шышкі,
А пад елкай — жалуды.

Спяваў
Міхась УЛАСЕНКА,
г. Горкі.

Ох, ох, далібог,
З кім бы мне пагрэцца?
Дайце хлопцаў чатырох,
Бо спіна не гнецца.

Запытаўся мой мілок,
Які мне пайшоў гадок.
Хто ж сакрэты выдае?
Колькі ёсць — усе мае!

Я жанчынка — ого-го!
Ды кахаю не таго.
А каб мне таго далі,
Не было б і спаць калі.

Стала зараз вельмі модна
У любоў гуляць свабодна.
Хлопцам гэтая свабода
І «халява», і выгода.

Грушы ў цешчы я трусіў,
Мілка сала смажыла...
На руках яе б насіў,
Калі б меней важыла.

Праспявала
Людміла ЮШЫНА,
г. Гомель.

Аўцюкоўскага Ігната
Лечыць жонка Ева:
Поіць «каласка» гарбатай
Ад хады «налева».

Мяне чортам не спужаеш,
Што раблю — не каюся.
Крызіс мне не пагражае —
Пад страхой схавваюся!

Эх, гармонь, мая гармонь,
Галасы пявучыя.
Баба дзеда цалавала —
Ледзьве не замучыла!

Агучыў
Міхась ДУБОВІК,
*Бярэзінскі раён,
в. Арэшкавічы.*

Ты чаму мяне пакінуў?
Ты чаму к другой
пайшоў?

На якім ты агародзе
Гэта чучала знайшоў?

Ўсе дзяўчаты як дзяўчаты,
А мая — як рэзгіны:
Не паспеў я ажаніцца,
А ужо і хрэсьбіны!

Даслала
Ала ДЗІКАЯ,
*Дзяржынскі раён,
в. Узрэчча.*

Ты прыходзь, Мікола часта,
Я сцяжынку пакажу.
Каля кожнага кусточка
Я па стужцы прывяжу.

Пакахала лётчыка,
Думала — лятае.
Я прыйшла ў аэрапорт,
А ён — падмятае.

Вуліца шырокая —
Крокамі не змераеш.
А каханы мой далёка —
Вечарком не збегаш.

Праспявала
Валянціна РЫБАЧОНАК,
*Быхаўскі раён,
в. Заброддзе.*

Малюнак Андрэя СЛУЦКАГА.

Малюнак Аляксандра ПЯТРОВА.

Малюнак Міхася ДАЊІЛЕНКІ.

Малюнак Валерыя БАЛБУКОВА.

Ідзе праліўны дождж, футбольнае поле зусім заліта вадой. Суддзя падкінуў манету, і каманда гасцей атрымала права выбраць вароты.

— Нічога, — супакойвае сваіх хлопцаў капітан каманды, — затое другі тайм мы будзем іграць па цячэнню...

Калі вы дапамаглі сябру ў бядзе, ён абавязкова прыгадае вас. Калі зноў трапіць у бяду...

Бацька жаніўся другім разам і пытаецца ў свайго малаго сына:

— Табе падабаецца твая новая мама?

— Тага, я думаю, што цябе падманулі. Не такая яна ўжо новая.

Мужчына ў будаўнічай робе заходзіць у элітны аўтасалон. Падыходзіць да прадаўца і ўспэўнена так:

— Колькі каштуе Bentley GT Coupe?

— 250 000 еўра.

— А ў крэдыт на год?

— 25 000 еўра ў месяц.

— Ачумець! А на два гады?

— 12 500.

— Ну зу-сі-і-м! А на тры гады?

— Можна, варта ўзяць аўто танней?

Малюнак Міколы ПІРГЕЛЯ.

Малюнак Пятра КОЗІЧА.

Малюнак Пятра КОЗІЧА.

Малюнак Андрэя СЛУЦКАГА.

Ты штоў праз прахадную, а я — праз пралазную!..

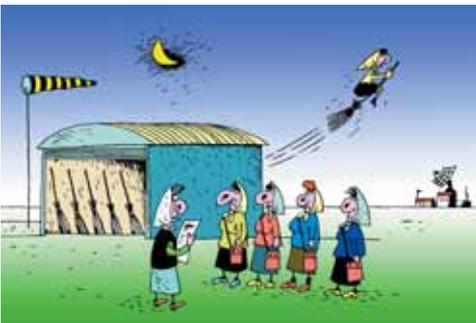
Малюнак Вікенція ПУЗАНКЕВІЧА,
тэма Міколы ШУЛЬГІ.

Малюнак Алега ГУЦОЛА.

Малюнак Уладзіміра ЧУГЛАЗАВА.

Малюнак Пятра КОЗІЧА.

— Можа, і варта, але пліта звалілася менавіта на такое!

Знайшоў месца ў жыцці — чакай, пакуль яно вызваліцца.

Чаму, калі дзяўчаты спяць — яны сапуць, а жонкі — храпуць?

Маіх грошай мне хопіць да канца жыцця. Калі толькі я не пажадаю што-небудзь набыць.

Пісьмо, якое знайшлі ў бутэльцы ў акіяне:

«Знаходжуся на бязлюдным востраве. Ні крамаў, ні аўтамабіляў, ні шуму... Каб вы там усе трэснулі ад зайздрасці!»

Калі жанчына гаворыць аб надзейным мужчынскім плячы, дык, як правіла, мае на ўвазе яго шыю.

Выпіўка без урачыстай часткі страчвае свой выхавальчы сэнс.

Чалавек, які трапіў у катастрофу, праз некалькі дзён ачуняў і спытаў у сваёй жонкі, што сядзела ля яго ложка:

— Што, я ўжо ў раі?

— Не, дарагі, я ж тут.

• Бібліятэка «Вожыка»

Даўні сябар «Вожыка»,
аўтар гумарыстычных
зборнікаў «Усмешка Джаконды»,
«Прыгожыя караблі»,
«Запрашаю ўсміхнуцца»,
пісьменнік-гумарыст Міхась
СЛІВА здзейсніў колькі гадоў
таму рашучы «Ход канём»
(так называлася кніга гумару
і сатыры), а цяпер, як кажуць,
пажынае плады: перажывае
«Віртуальнае каханне»!
Менавіта такую назву мае
кніга гумару М. Слівы,
што неўзабаве пабачыць
свет у РВУ «Літаратура
і Мастацтва» ў серыі
«Бібліятэка «Вожыка».
Апавяданні і гумарэскі,
мініяцюры і ўсмешкі на самыя разнастайныя
тэмы нашага сённяшняга жыцця безумоўна
не пакінуць аб'якавым чытача, змусяць задумацца
над чалавечымі заганамі і недахопамі, а таксама
дададуць добрага настрою і весялосці.

На альманах «Вожык»
можна падпісацца
ў любым
паштовым адрэзленні.

Нашы
індэксы:

індывідуальны
74844,
ведамасны
748442.

**Чытайце ў наступным нумары
альманаха «Вожык»:**

ПРОЗА.

Васіль ТКАЧОЎ. Мая жонка хоча замуж.
Сур'ёзны жарт у гэтых дзях.
Віктар АРЦЕМ'ЕЎ. Вясёлыя бываліцы. *Мініцюры.*
Міхась СЛІВА. Свая каманда. Гаючыя ўласцівасці.
Боршч для мужа. Адгулялі. Змей-спакушальнік.
Сметніца. Кадравае пытанне. Кветкі для жонкі.
Трэба, але... не трэба. *Гумарэскі.*

ПАЭЗИЯ.

Казімір КАМЕЙША. Гумарыстычныя вершы.
Міхась МІРАНОВІЧ. Міранізмы. *Мініцюры.*
Мікола ВЯРШЫНІН. Байкі і каламбурсы.
Павел САКОВІЧ. Пародыі.
Міхась УЛАСЕНКА. Церушынкi. *Мініцюры.*

ПЕРСОНА.

Інтэрв'ю з вядомым пісьменнікам-сатырыкам і
гумарыстам Уладзімірам ПРАВАСУДАМ

**КАРТА «ГУМАРЫСТЫЧНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ.
Магілёўшчына»**

ВЕРНІСАЖ.

Малое мастак Пятро КОЗІЧ.

СМЕХ БЕЗ МЕЖАЎ.

У нас у гэтых — часопіс «Перац» (Украіна)

ISSN 0132-5957

